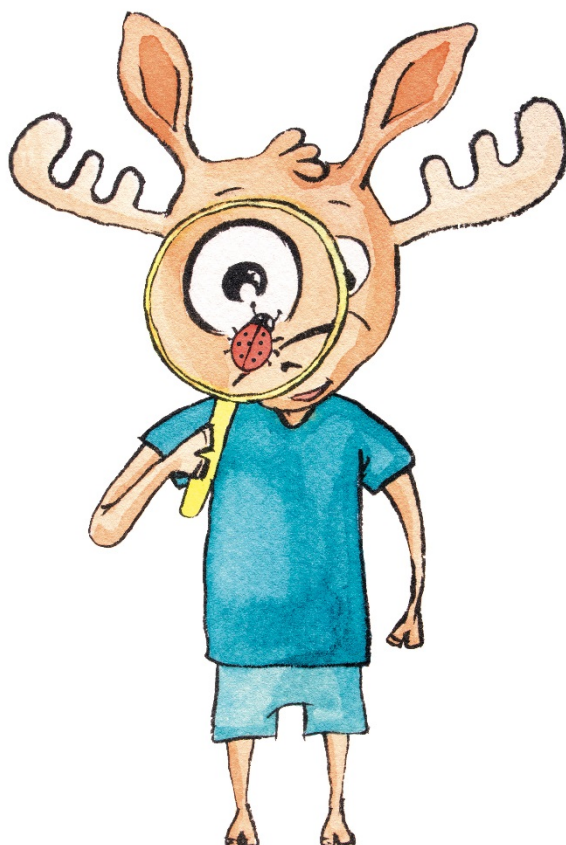

Varhaiskasvatussuunnitelma 2017

Sisältö

Johdanto.....	4
1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	5
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus.....	5
1.2 Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma	6
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	7
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	9
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	9
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.....	11
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.....	13
2.4 Arvoperusta	14
2.5 Oppimiskäsitys.....	15
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	16
2.7 Laaja-alainen osaaminen	17
Ajattelu ja oppiminen	18
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	18
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	19
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	19
Kiusaamisen vastainen toiminta.....	20
Kehotunnekasvatus	20
Turvataidot	20
Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	21
Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	22
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	23
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.....	24
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	25
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	25
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	25
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	26
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	26
3.2 Aikuisen sitoutuneisuuden arviointiasteikko (Adult Engagement Scale – AES)	28
3.3 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	30
3.4 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	31
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	31

Monialainen yhteistyö.....	32
Hygieniaohjeet varhaiskasvatukseen	32
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	34
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	34
4.2 Pedagoginen dokumentointi	35
4.3 Monipuoliset työtavat	35
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	36
4.5 Oppimisen alueet	38
Kielten rikas maailma	39
Ilmaisun monet muodot	40
Minä ja meidän yhteisömme	42
Tutkin ja toimin ympäristössäni	43
Kasvan, liikun ja kehityn	44
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.....	49
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	50
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen	52
5.1 Tuen järjestämistä koskevat periaatteet	52
5.2. Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	52
5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	53
Varhaisen tuen toimintamalli	58
5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	59
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	60
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	61
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	61
7.2 Seudullisesti sovitut arvioinnin perusteet	62

Johdanto

Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (myöhemmin Kurikan kuntavasu) on laadittu OPH:n Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 pohjalta (OPH Määräykset ja ohjeet 2016:17). Tämän varhaiskasvatussuunnitelman pohjana on käytetty Jalasjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa 2006–2007 ja Kurikan varhaiskasvatussuunnitelmaa 2013. Kurikan sivistyslautakunta on hyväksynyt tämän kuntavasun kokouksessaan kesäkuu 2017.

Kurikan varhaiskasvatuksen visio on ”Onnellinen ja leikin iloa täynnä oleva lapsuus Kurikassa”. Lapsi saa olla lapsi ja toimia lapselle ominaisella tavalla. Pääpaino on toiminnallisuudessa ja osallisuudessa sekä leikissä sekä oppimisen ilossa. Kasvattajan tärkeä tehtävä on erityisesti kiinnittää huomiota tunneilmastoon minkä kasvattajat luovat omalla toiminnallaan. Jokaisella sanalla, jokaisella katseella, jokaisella hymyllä vaikutaan siihen, että psyykinen oppimisympäristö on turvallinen ja lämminhenkinen. Tämä ilmenee loukkaavan käytöksen (kiusaamisen) nollatoleranssina.

Kurikassa varhaiskasvatustoiminnan lähtökohtana ja tavoitteena on onnellinen ja itseensä luottava lapsi. Toiminnan ja oppimisympäristön suunnittelun lähtökohtana ovat lasten elämä ja mielenkiinnon kohteet. Tämä kiteytyy kurikkalaisen varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksessa: ”Onni teherä itte ja yhyres pärjätä hän”. Lapselta ei vaadita täydellisiä suorituksia eikä häntä verrata muihin lapsiin vaan häntä kehuaan ja hänelle kerrotaan että hän on täydellinen juuri sellaisenaan kuin hän on. Lapsen tulee saada vaikuttaa, osallistua ja onnistua, mutta myös tutkia, kokeilla ja epäonnistua. Lasta ei moitita vaan häntä ohjataan lempeästi, kannustavasti ja rohkaisevasti. Lapsen tulee saada osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsen tulee saada tulla kuulluksi ja nähdyksi. Kasvattajan tehtävänä on vaalia ja varjella lasta asettamalla järkevät rajat.

Varhaiskasvatustoimintaa tulee arvioida ja kehittää yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen suunnittelu ja arviointi suunnataan aina kasvattajaan ja heidän luomaansa oppimisympäristöön, ei lapseen. Jokaiselle lapselle kasvattajat laativat henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelman yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa asetetaan lapsen ja huoltajien kanssa yhteiset tavoitteet varhaiskasvatustoiminnalle ja oppimisympäristölle, ei lapselle.

Kurikan kaupungin kuntavasun laatimisen ohjaamisesta on vastannut varhaiskasvatuspäällikkö Anne Valpas. Kuntavasun päivittämiseen ovat osallistuneet seuraavat henkilöt, jotka toimivat myös toimintakulttuurin muutoksen vasuagentteina: perhepäivähoitaja Heli Haapolahti, päiväkodin johtaja Terhi Hautaluoma, lastentarhanopettaja Virpi Hietämäki, lastenhoitaja Päivi Huhtanen, lastentarhanopettaja Johanna Kalakoski, kiertävä / konsultoiva erityislasterhanopettaja Sanna Kohtamäki, perhepäivähoitaja Anne Koski, lastenhoitaja Pirjo Oja, päiväkodin johtaja Marjo Samppala, päiväkodin johtaja Sirkku Sirviö, päiväkodin johtaja Tarja Suvisalmi sekä lastenhoitaja Marjut Välimaa. Toimistosihteerinä Marita Toikkanen on toiminut puhtaaksikirjoittajana. Kuntavasun kuvituksen ovat vuonna 2013 oppilastyönään laatineet graafikot Jenni Kurki ja Pekka Kurki.

Kurikassa 13.6.2017

Anne Valpas
varhaiskasvatuspäällikkö

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustilain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustilain, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki², on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuksen lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka³.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁴.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

¹ Varhaiskasvatustilain (36/1973)

² Perusopetuslaki (628/1998) 26 a § (1040/2014)

³ Varhaiskasvatustilain 1 § (580/2015)

⁴ Varhaiskasvatustilain 9 § (580/2015)

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä kuntaa, kuntayhtymää tai muuta palvelun tuottajaa (julkinen tai yksityinen)⁵. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma

Kurikan kaupunki on laatinut tämän paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimiselvoite koskee myös kunnan hankkimaa muuta varhaiskasvatusta ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa⁶. Tämä Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava ja tätä tulee arvioida ja kehittää. Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkoti, perhepäivähoito ja muu varhaiskasvatus).

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁷
- kotoutumissuunnitelma⁸.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen⁹.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä paikallisten opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹⁰.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹¹. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7, joka on laadittu seudullisena yhteistyönä.

⁵ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁶ Varhaiskasvatuslaki 15-26 § (909/2012)

⁷ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

⁸ Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

⁹ Varhaiskasvatuslaki 7 b § (580/2015)

¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 11 § 2 mom. (875/1981)

¹¹ Varhaiskasvatuslaki 9 b § (580/2015)

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹². Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Henkilöstö laatii suunnitelman yhteistyössä huoltajan kanssa. Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida suunnitelmassa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa vastaa henkilö, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus¹³. Perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä käytetään lastentarhanopettajan asiantuntijuutta¹⁴. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kuvataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. On tärkeää, että lapsen huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta yhdistyvät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Pedagogista dokumentointia (luku 4.2) käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen¹⁵ (luku 5.4). Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa päiväkotitai perhepäivähoitopäivän aikana, lapselle laaditaan lääkehoitosuunnitelma osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa¹⁶.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy.¹⁷ Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla henkilöstöltä, muulta viranomaiselta, jonka kanssa on tehty lapsen asioissa yhteistyötä, tai lapsen huoltajalta¹⁸. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. Lasten vasuissa ei aseteta tavoitteita lapselle vaan kasvatustoiminnalle. Lapsivasuissa asetetut kasvatustoiminnan tavoitteet ovat pohjana ryhmävasujen laadinnassa. Ryhmävasuja tehdessä hyvänä tukena on nk. Heinämäen valikko (liitteenä 3).

¹² Varhaiskasvatuslaki 7 a § (580/2015)

¹³ Varhaiskasvatuslaki 7 a § ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

¹⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 7 a §

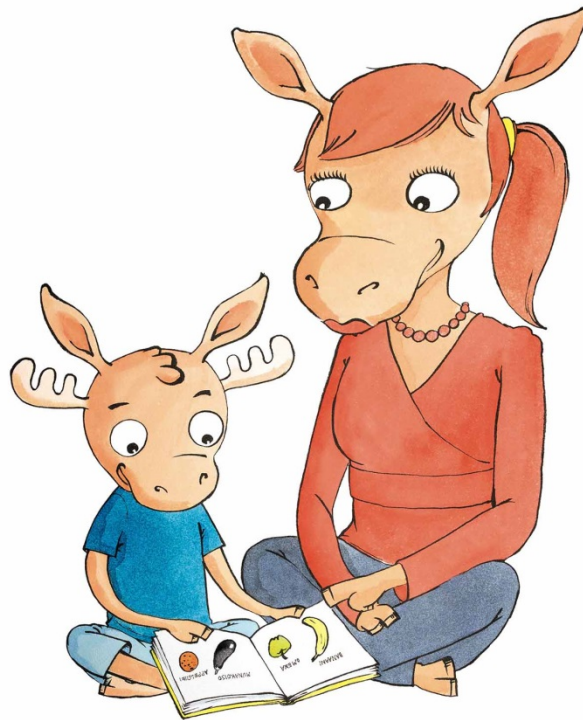
¹⁶ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 7 a §

¹⁸ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 19

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen lääkehoitosuunnitelma
- lasten, henkilöstön ja huoltajien yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran
- ryhmävasu on hyvä väline suunnitella, dokumentoida, arvioida ja kehittää kasvattajatiimin ja yksittäisen kasvattajan pedagogista toimintaa ja osaamista
- tavoitteena mahdollisimman konkreettinen kuvaus niistä sopimuksista ja periaatteista, joihin ryhmän toiminta perustuu
- ryhmävasun laatimisen yhteydessä arvioidaan nykytilaa ja suunnitellaan tulevaa peilaten valtakunnallisen vasun periaatteisiin

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatusyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustilain mukaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena.¹⁹ Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla²⁰.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti²¹. Yksityisen palvelun järjestäjän ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto²².

Kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä²³. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä²⁴. Kunnan käytettävissä tulee olla varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan palveluja²⁵.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatustilain ja päivähoitosta annettuun asetukseen²⁶ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös soveltuvin osin säännöksiä sosiaalihuollosta²⁷ sekä hallintolakia²⁸ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta²⁹. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen,

¹⁹ Varhaiskasvatustilain 11 § 1. mom. (580/2015)

²⁰ Varhaiskasvatustilain 11 b § (1290/1999)

²¹ Varhaiskasvatustilain 10 § (909/2012)

²² Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) 3 § ja Varhaiskasvatustilain 1 ja 10 §

²³ Varhaiskasvatustilain 11 § 2 mom.

²⁴ Varhaiskasvatustilain 2 a §:n (580/2015) 6. kohta

²⁵ Varhaiskasvatustilain 4 a § (909/2012) 2. mom.

²⁶ Asetus lasten päivähoitosta (239/1973)

²⁷ Sosiaalihuoltolain (1301/2014) ja Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

²⁸ Hallintolain (434/2003)

²⁹ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella³⁰. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki³¹, tasa-arvolaki³², Euroopan ihmisoikeussopimus³³, YK:n lapsen oikeuksien sopimus³⁴, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista³⁵, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista³⁶ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet³⁷. Varhaiskasvatusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain³⁸ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen huoltajan tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

³⁰ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom. ja 19 §

³¹ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

³² Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

³³ Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

³⁴ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

³⁵ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

³⁶ YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

³⁷ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

³⁸ Varhaiskasvatuslaki 2 a §

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.³⁹

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁴⁰. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.⁴¹ Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuja säädöksiä⁴². Varhaiskasvatuksessa otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä⁴³ ohjaavat määräykset. Varhaiskasvatuksessa ehkäistään kiusaamista ja puututaan siihen⁴⁴. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua. Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.⁴⁵ Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁴⁶.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi kerho- tai leikkitoimintana⁴⁷. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan oppimisympäristöiltään, resursseiltaan, henkilöstön koulutukselta ja kelpoisuusvaatimuksilta, henkilöstörakenteilta, lapsiryhmien koolta sekä lasten ja henkilöstön väliseltä suhdeluvulta. On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Huoltajan kanssa neuvotellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua.⁴⁸ Neuvontaa ja ohjausta annetaan palvelujen piiriin hakeuduttaessa, mutta myös lapsen jo ollessa varhaiskasvatuspalvelujen piirissä.⁴⁹

³⁹ Varhaiskasvatuslaki (108/2016) 11, 11 a ja 11 b § ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (80/2015) 11a ja 11 b §, perustelut s. 37-45

⁴⁰ Varhaiskasvatuslaki 6 § (580/2015)

⁴¹ Varhaiskasvatuslaki 2 b § (580/2015)

⁴² Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) 7-8, 10, 15-16 § ja Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) 3 ja 8 §

⁴³ Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

⁴⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 6 §, perustelut s. 17

⁴⁵ Varhaiskasvatuslaki 11 e § (580/2015)

⁴⁶ Sosiaalihuoltolaki 35 § ja Lastensuojelulaki 25 ja 25 a § (88/2010 ja 1302/2014)

⁴⁷ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 11 a § (108/2016), 11 b § (1290/1999) ja 11 c § (909/2012), Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (80/2015) 11 a §, perustelut s. 22, 37-45

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset⁵⁰. Päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä toimivista vähintään kolmanneksen tulee olla kelpoisia lastentarhanopettajan tehtävään, muilla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 8 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus⁵¹. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla lastentarhanopettajan pedagogista vastuuta⁵². Kokonaisvastuu lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on lastentarhanopettajalla. Lastentarhanopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä voidaan järjestää perhepäivähoitajan tai lapsen kotona tai ryhmäperhepäivähoitona. Perhepäivähoidossa lapsiryhmiä muodostettaessa tulee kiinnittää huomiota tarkoituksenmukaisuuteen. Kodeissa työskentelevät perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Perhepäivähoidon johtaminen tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Muun varhaiskasvatuksen toteutus ja painopisteet vaihtelevat järjestäjän päätösten mukaan. Muuta varhaiskasvatusta voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Muu varhaiskasvatus voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, omaehtoista leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi muu varhaiskasvatus voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja.

Vuorovarhaiskasvatuksella tarkoitetaan illalla, yöllä ja viikonloppuina annettavaa varhaiskasvatusta. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta, vaan vuoropäivähoito järjestetään vain niille lapsille, joiden hoidon tarve perustuu molempien huoltajan tai ainoan huoltajan vuorotyöhön. Huoltajien työvuorolistat määrittävät sen, mihin kellon aikaan varhaiskasvatusta kunta on velvollinen tarjoamaan. Vuorohoidossa lasten hoitoajat perustuvat huoltajien työvuoroihin. Lapsen hoitoaika on siis huoltajien työaika plus työmatkat. Yövuoron jälkeen huoltajalla on oikeus lakisääteiseen nukkuma-aikaan.

Vuorovarhaiskasvatuksessa korostuu joustavan päivärytmin merkitys. Jokaisen lapsen erilainen elämänrytmi tulee huomioida toiminnan suunnittelussa sekä erityisesti varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa. Kasvattajat noudattavat yhteisiä toimintaperiaatteita. Kasvatussyhteistyön merkitys korostuu vuorovarhaiskasvatuksessa, koska lapsen uni-, valve- ja ruokarytmi vaihtelee ja siitä tulee pitää kirjaa yhteistyössä huoltajien kanssa. Näin pystytään turvaamaan lapsen hyvinvointi.

Vuorovarhaiskasvatuksessa kasvattajalla tulee olla sensitiivinen työote, jotta hän pystyy aistimaan lapsen tunne- ja vireystilaa sekä soveltamaan ja suunnittelemaan vuorohoitolapsen mielekästä arkea. Perinteinen varhaiskasvatuksen päivärytmi ei aina vastaa vuorohoitolapsen arjen rytmiin ja vireystilaan.

⁴⁹ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (80/2015) 11 a §, perustelut s. 42

⁵⁰ Varhaiskasvatuslaki 5 § (108/2016) ja 5 a § (580/2015)

⁵¹ Asetus lasten päivähoidosta 6 § (806/1992) 4 mom. (1282/2015)

⁵² Varhaiskasvatuslaki 1 ja 7 a §

Vuorovarhaiskasvatusympäristön tulee mahdollistaa samanaikaiset hyvinkin erilaiset toiminnot, kuten levon, leikkimisen, ruokailun ja ulkoilun. Vuorohoidossa kasvattajien on sitouduttava erilailla leikkiin, koska jatkuvana haasteena on lasten vaihtuvuus ja pysyvien leikkikavereiden puuttuminen.

Vuorovarhaiskasvatuksessa työskenteleviltä kasvattajilta vaaditaan vahvaa sitoutuneisuutta, arvaamattomuuden- ja muutosten sietokykyä sekä vahvaa perustyon osaamista vaihtuvissa tilanteissa. Toiminnan tulee olla lapsilähtöistä ja kasvattajalta edellytetään herkkyyttä havaita tarvitseeko lapsi lepoa, lohdutusta vai syliä. Lisäksi korostuu itsenäinen työote, itsensä johtaminen sekä tiimin yhteisten periaatteiden noudattaminen eri työvuoroissa.

Vuorovarhaiskasvatuksella tarkoitetaan illalla, yöllä ja viikonloppuina annettavaa varhaiskasvatusta. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta, vaan vuoropäivähoito järjestetään vain niille lapsille, joiden hoidon tarve perustuu molempien huoltajan tai ainoan huoltajan vuorotyöhön. Huoltajien työvuorolistat määrittävät sen, mihin kellon aikaan vuorohoitoa kunta on velvollinen tarjoamaan. Vuorohoidossa lasten hoitoajat perustuvat huoltajien työvuoroihin. Lapsen hoitoaika on siis huoltajien työaika plus työmatkat. Yövuoron jälkeen huoltajalla on oikeus lakisääteiseen nukkuma-aikaan.

Vuorovarhaiskasvatuksessa korostuu joustavan päivärytmin merkitys. Jokaisen lapsen erilainen elämänrytmi tulee huomioida toiminnan suunnittelussa sekä erityisesti varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa. Kasvattajat noudattavat yhteisiä toimintaperiaatteita. Kasvatusyhteistyön merkitys korostuu vuorovarhaiskasvatuksessa, koska lapsen uni-, valve- ja ruokarytmi vaihtelee ja siitä tulee pitää kirjaa yhteistyössä huoltajien kanssa. Näin pystytään turvaamaan lapsen hyvinvointi.

Vuorovarhaiskasvatuksessa kasvattajalla tulee olla sensitiivinen työote, jotta hän pystyy aistimaan lapsen tunne- ja vireystilaa sekä soveltamaan ja suunnittelemaan vuorohoitolapsen mielekästä arkea. Perinteinen varhaiskasvatuksen päivärytmi ei aina vastaa vuorohoitolapsen arjen rytmiin ja vireystilaan.

Vuorovarhaiskasvatusympäristön tulee mahdollistaa samanaikaiset hyvinkin erilaiset toiminnot, kuten levon, leikkimisen, ruokailun ja ulkoilun. Vuorohoidossa kasvattajien on sitouduttava erilailla leikkiin, koska jatkuvana haasteena on lasten vaihtuvuus ja pysyvien leikkikavereiden puuttuminen.

Vuorovarhaiskasvatuksessa työskenteleviltä kasvattajilta vaaditaan vahvaa sitoutuneisuutta, arvaamattomuuden- ja muutosten sietokykyä sekä vahvaa perustyon osaamista vaihtuvissa tilanteissa. Toiminnan tulee olla lapsilähtöistä ja kasvattajalta edellytetään herkkyyttä havaita tarvitseeko lapsi lepoa, lohdutusta vai syliä. Lisäksi korostuu itsenäinen työote, itsensä johtaminen sekä tiimin yhteisten periaatteiden noudattaminen eri työvuoroissa.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

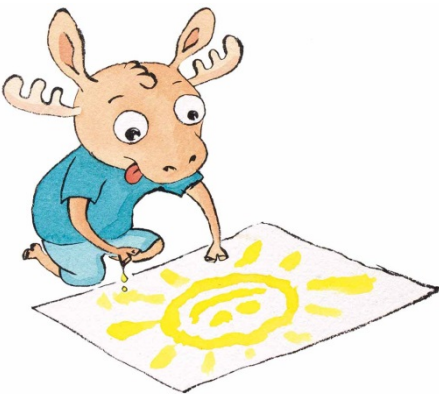
Varhaiskasvatus on keskeinen lapsia ja heidän perheitään koskeva palvelu, johon suurin osa lapsista osallistuu ennen oppivelvollisuutta. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllisi-

nen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁵³.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁵⁴

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁵⁵, varhaiskasvatuslain⁵⁶ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁵⁷.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

⁵³ Varhaiskasvatuslaki 2 a § 5. kohta

⁵⁴ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 16 ja 17 §

⁵⁵ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁵⁶ Varhaiskasvatuslaki 2 a, 2 b, 7 a ja 7 b §

⁵⁷ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.⁵⁸

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysluo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁵⁹. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

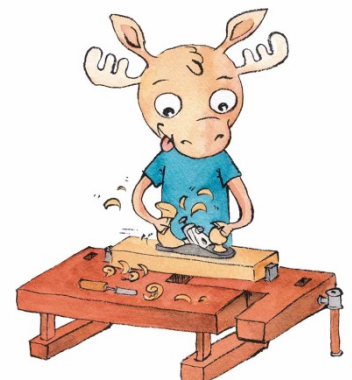
Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiesaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lap-

⁵⁸ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁵⁹ Varhaiskasvatustalaki 2 a § 6. kohta

sen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. Leikki on varhaiskasvatustilanteiden lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Tärkeimpiä kasvun ja oppimisen tilanteita ovat perushoito- ja vuorovaikutustilanteet sekä arjen pienet työtehtävät, leikki ja muu lapselle ominainen tapa toimia. Näillä edistetään lapsen myönteistä minäkäsitystä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. Lapsi on utelias, hän haluaa oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma. Toimiessaan mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla lapsi kokee oppimisen ja onnistumisen iloa.

Yhdessä toimiessaan lapset oppivat toisiltaan tietoja ja taitoja sekä kehittävät sosiaalisia - ja vuorovaikutuksen taitojaan sekä yhteisen leikin taitoja.

Varhaiskasvatuspäivän arjen tilanteiden ja perushoitotilanteiden pedagoginen hyödyntämien on tärkeintä hoidon, kasvatuksen ja opettamisen kokonaisuudessa. Kiireettömyyttä ja rauhallisuutta vaalitaan erityisesti siirtymätilanteissa. Satsataan siirtymätilanteiden pedagogiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen perustellusti.

Tärkeimpiä kasvun ja oppimisen tilanteita ovat perushoito- ja vuorovaikutustilanteet sekä arjen pienet työtehtävät, leikki ja muu lapselle ominainen tapa toimia. Näillä edistetään lapsen myönteistä minäkäsitystä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. Lapsi on utelias, hän haluaa oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma. Toimiessaan mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla lapsi kokee oppimisen ja onnistumisen iloa.

Yhdessä toimiessaan lapset oppivat toisiltaan tietoja ja taitoja sekä kehittävät sosiaalisia - ja vuorovaikutuksen taitojaan sekä yhteisen leikin taitoja.

Varhaiskasvatuspäivän arjen tilanteiden ja perushoitotilanteiden pedagoginen hyödyntämien on tärkeintä hoidon, kasvatuksen ja opettamisen kokonaisuudessa. Kiireettömyyttä ja rauhallisuutta vaalitaan erityisesti siirtymätilanteissa. Satsataan siirtymätilanteiden pedagogiseen suunnitteluun ja toteuttamiseen perustellusti.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatustieteeseen ja varhaiskasvatustieteeseen perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta⁶⁰ sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

⁶⁰ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa. Henkilöstö arvioi hoitoa, kasvatusta ja opetusta säännöllisesti ja toimii mahdollisesti muuttuvien tilanteiden mukaan.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7) ja pedagogiselle toiminnalle (luku 4) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää. Kiireettömyyttä ja rauhallisuutta vaalitaan erityisesti siirtymätilanteissa. Huomioidaan siirtymätilanteiden suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

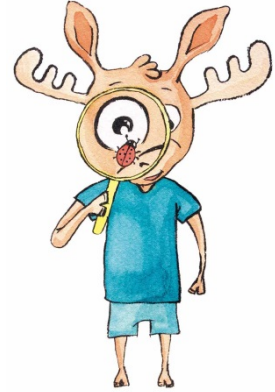
Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten lapset käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisyhteiskunnan toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä mi-

ten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoita ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustausoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisu-taitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtauksessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-

identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävästä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan, ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua ja henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Kasvattajat kiinnittävät erityisesti huomiota tunneilmastoon minkä luovat omalla toiminnallaan. Kasvattajan tulee olla herkkä aistimaan lapsen tunnetiloja. Kasvattajan tulee tunnistaa lapsen tarpeet ja huolenaiheet ja vastata niihin. Jokaisella sanalla, jokaisella katseella, jokaisella hymyllä vaikutetaan siihen, että psyykkinen oppimisympäristö on turvallinen ja lämminhenkinen. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita.

Eettiseen kasvatukseen sisältyy vastuu itsestä, toisesta ihmisestä ja ympäristöstä. Lasta ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä.

Asioista keskusteltaessa lapsen kehitystaso tulee ottaa huomioon. Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat myös lapsen elämään. Asioita käsitellään niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvallisiksi. Lapsen jokapäiväinen elämä sisältää tilanteita ja tapahtumia, joita pohditaan ja tarkastellaan oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen näkökulmasta. Päivittäisten tapahtumien yhteydessä voidaan myös käsitellä luontevasti oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden kysymyksiä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Häirintä-, kiusaamis- ja/tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kiusaamisen vastainen toiminta

Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ovat edellytys laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiselle. Loukkaava käytös määräytyy lapsen subjektiivisen kokemuksen kautta, ja aikuisen on puututtava siihen välittömästi. Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jossa korostuu lapsen syrjintäkielto ja vaatimus lasten tasa-arvoisesta kohtelusta, oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä oikeus tuttuun ja turvalliseen ympäristöön ja leikkiin. Se on välttämätöntä yksittäisen lapsen kehitykselle, olipa kyse sitten kiusatusta, kiusaajasta tai kiusaamista seuraamaan joutuneista muista lapsista. Kiusaamisen ehkäisyllä on kauaskantoiset myönteiset seuraukset lasten hyvinvoinnille ja koulunkäynnille. (Kirves & Stoor-Grenner: Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa 2010:1). Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan

Sekä kiusaajalla että uhrilla on oikeus pedagogiseen ohjaukseen ja aikuisen apuun. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Jokaisessa varhaiskasvatyksikössä on laadittava kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma. Suunnitelmassa tuodaan esiin, miten oppimisympäristössä tuetaan lapsen vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn kehittymistä sekä toisten ihmisten kunnioittamista, miten toiselle ihmiselle puhutaan ja käyttäytyään loukkaamatta toista. Mannerheimin lastensuojeluliitto on julkaissut oppaan: Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Julkaisu toimii yksikkökohtaisen kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman oppaana. Opas löytyy netistä verkkojulkaisuna Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilta.

Kehotunnekasvatus

Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa. Kehotunnekasvatuksessa harjoitellaan kehon eri osien nimeämistä sekä erilaisten tunteiden ilmaisemista sanoilla ja sallituilla teoilla. Kehotunnetaitoja opetellaan kirjojen, kuvien, piirtämisen ja leikin avulla. Lasten tunteita ja kehon kokemusta sanoitetaan ja hyväksytään lapsen näkökulma. Lapsen myönteistä kehoitsetuntoa tuetaan hyväksyvän ja turvallisen suhtautumisen kautta siten, että jokainen lapsi voi kokea oman kehonsa arvokkaaksi.

Turvataidot

Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti sekä turvataitoja. Turvataitokasvatuksessa lapselle opetetaan tärkeimmät turvataidot kuten kosketuksen säännöt, uimapukusääntö ja kolmen kohdan sääntö:

1. Sano ei
2. Lähde pois
3. Kerro aikuiselle, johon luostat.

Koskettamisesta lapselle opetetaan, että toista ihmistä saa koskettaa vain, jos se tuntuu toisen mielestä mukavalta ja sallitulta. Lapsen kanssa harjoitellaan tunnistamaan hyviä ja huonoja tunteita: Toisen kehosta ei saa puhua rumalla tavalla, sillä se voi satuttaa ja tuntua toisesta pahalta. Kosketuksen ei saa tuntua pahalta. Hyvästä kosketuksesta tulee turvallinen ja hyvä olo eikä hyvä kosketus ole salaisuus. Huono kosketus sattuu, pelottaa ja suututtaa. Kaikilla on oikeus määrätä omasta kehostaan ja sitä pitää aina kunnioittaa.

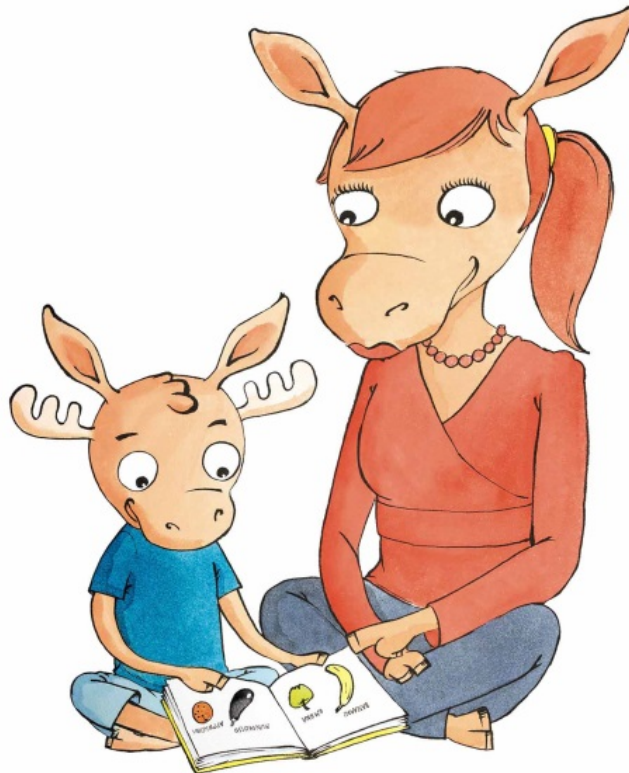
Uimapukusääntö tarkoittaa sitä, että uimapuvun alla olevat kehon osat ovat lapsen omia alueita, joita lapsi saa määrätä itse. Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla olevia paikkoja, katsoa niitä tai puhua niistä ilman lapsen lupaa. Jos joku rikkoo sääntöä, lapsi osaa sanoa ei. Kehossa on erityisiä, yksityisiä ja arvokkaita paikkoja. Niitä pitää ja saa suojata. Niitä ei näytetä kaikille, vaikka ne ovat hyviä ja arvokkaita. (Väestöliitto, kehotunnekasvatus).

Turvataitoja opetellaan kuten liikennesääntöjä; leikkien, kuvien, piirtämisen ja tarinoiden keinoin (esim. Sari Venton ja Mika Launiksen: Peikonhäntä). Turvataitoja on opetettava lasta loukkaavien tilanteiden ennaltaehkäisemiseksi. Lisätietoja kehotunnekasvatuksesta löytyy Väestöliiton nettisivuilta.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito.

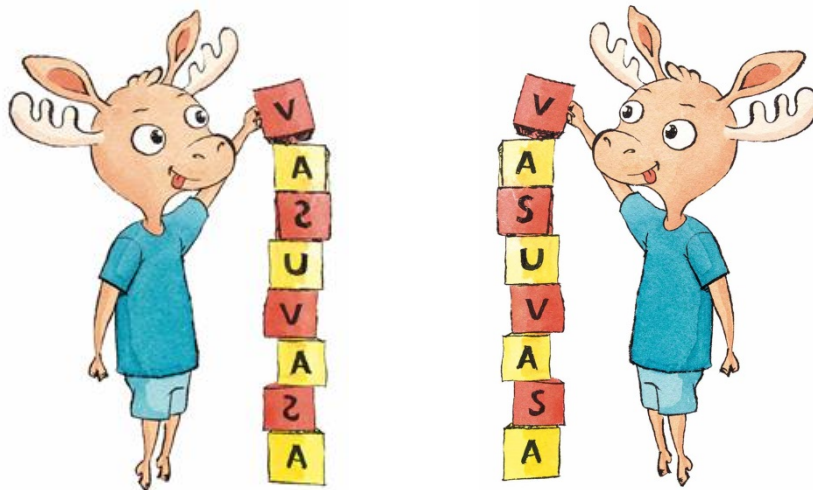
Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyi, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatustyöyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Toimintakulttuuriin vaikuttaa keskeisesti johtaminen. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyville työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

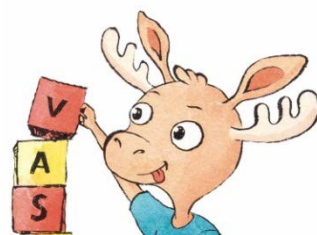
Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Toimintakulttuurin kehittämistä ja sitä ohjaavia periaatteita voi kuvata seuraavan kuvan avulla (mukaillen Parrila & Fonsén 2016, 69. Kolmiossa ylimpänä on organisaation näkyvä osa, jossa käyttäytyminen ilmaisee toimintakulttuurin arvoja. Myös päiväjärjestys, ryhmäjaot, tarvikkeet, tilat, toimintatavat, rakenteet (tiimipalaverit ja talopalaverit) sekä pedagogiset kehittämisillat ovat toimintakulttuurin näkyvää osaa.

Keskimmäinen taso kuvaa ”ilmaistuja” arvoja. Näitä ovat esim. kirjatut dokumentit, muistiot, erilaiset vuosikellot sekä kuntavasu, jotka kertovat mitä kerromme tekevämme.

Pohjimmaiset perusolettamukset ovat kolmion pohjalla ja ne ovat kaikkein vaikeimmin muutettavissa. Arvot ovat kaikkein tärkeimmät toimintakulttuurissa ja siksi ne tulee tiedostaa, jotta toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Arvokeskustelua tulee käydä jatkuvasti pedagogiikan ja arjen toimintojen kehittämiseksi. Liitteenä pedagogisen johtamisen vuosikello ja rakenteet.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁶¹. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisu-

⁶¹ Yhdenvertaisuuslaki 7 ja 8 §

teen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämässä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmenetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Kurikan varhaiskasvatuksen visio

Onnellinen ja leikin iloa täynnä oleva lapsuus Kurikassa –visio perustuu siihen ajatukseen, että lapsi saa olla lapsi ja toimia lapselle ominaisella tavalla. Lapsella on oikeus päivittäiseen leikkimiseen, liikkumiseen, tutkimiseen ja taiteelliseen ilmaisuun ja ennen kaikkea oppimisen iloon.

Onnellisen ja leikin iloa täynnä olevan lapsuuden mahdollistavat onnelliset ja leikin iloa kylvävät kasvattajat, jotka eivät epäröi kehua lasta ja osoittaa tälle kiintymystä. Kasvattajat kiinnittävät erityisesti huomiota tunteilmastoon minkä luovat omalla toiminnallaan. Jokaisella sanalla, jokaisella katseella, jokaisella hymyllä vaikutetaan siihen, että psyykkinen oppimisympäristö on turvallinen ja lämminhenkinen. Kasvattajan tulee olla herkkä aistimaan lapsen tunnetiloja. Kasvattajan tulee tunnistaa lapsen tarpeet ja huolenaiheet ja vastata niihin. Kasvattajan sitoutuneisuutta lämpimään vuorovaikutukseen voidaan arvioida AES-mittarilla (luku 3.2)(Adult engagement scale, Kalliala 2008, 318).

Kurikkalaisen varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus: ”Onni teherä itte ja yhyres pärjätähän!”

Kurikkalaista varhaiskasvatusta ohjaavat seuraavat kaikille yhteiset arvot:

”Lapsella on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun ja turvalliseen oppimisympäristöön.”

”Lapsella on oikeus päivittäiseen leikkiin ja oppimisen iloon.”

Kurikan varhaiskasvatuksessa yhteisiä linjauksia ovat:

- Leikki tutkivan oppimisen välineenä
- Sapere-ruokakasvatusmenetelmä
- Kolmiportainen tuki
- Monitahoinen ja laaja-alainen kasvatusyhteistyö
- Tiedonsiirron kehittäminen nivelvaiheissa
- Tasa-arvoinen kohtelu lapsen hyvinvoinnin vahvistajana (sukupuolisensitiivisyys)
- Kiusaamisen vastainen toiminta

3.2 Aikuisen sitoutuneisuuden arviointiasteikko (Adult Engagement Scale – AES)

5: täydellinen sitoutuneisuus; 4: pääosin sitoutunut/jonkin verran sitoutumatonta; 3: sitoutuneisuus ja ei-sitoutuneisuus eivät dominoi; 2: pääasiassa sitoutumatonta/jonkin verran sitoutuneisuutta; 1: täydellisesti sitoutumaton

1. Aikuisen sensitiivisyys (herkkyys) (arviointiasteikko1-5):

- ✓ kuinka arvostavasti aikuinen kohtaa lapsen?
- ✓ tuleeko lapsi kuulluksi?
- ✓ reagoiko aikuinen lapsen esittämiin asioihin?
- ✓ vastaako aikuisen toiminta sensitiivisesti lapsen tunnetiloihin?

Herkkyys				
Taso 5	4	3	2	Taso 1
Aikuinen: <ul style="list-style-type: none"> • myönteinen äänensävy • myönteiset eleet ja katsekontakti • lämmin ja osoittaa kiintymystä • kunnioittaa ja arvostaa lasta • rohkaisee ja kehuu • tunnistaa lapsen tarpeet ja huolenaiheet • kuuntelee ja vastaa lapselle • rohkaisee lasta luottamaan 				Aikuinen: <ul style="list-style-type: none"> • negatiivinen äänensävy • kylmä ja etäinen • ei kunnioita lasta • kritisoi ja torjuu lapsen • ei ole myötämielinen lapsen tarpeille ja huolenaiheille • ei kuuntele tai vastaa lapselle • puhuu toisille lapsesta ikään kuin lapsi ei olisi paikalla

2. aktivoinnin taso:

- ✓ miten aikuinen vuorovaikutuksessa lähtee rikastamaan lapsen aloittamaa ajatuskulkua?
- ✓ motivoiko ja stimuloiko aikuinen lasta jatkamaan keskustelua?
- ✓ laajentaako ja rikastaako aikuinen vuorovaikutusta omilla huomioillaan?

Aktivointi (stimulation) Väliintulo - interventio				
Taso 5	4	3	2	Taso 1
<ul style="list-style-type: none"> • energinen ja elävä • viritää tarkoituksenmukaisesti • sovittaa yhteen lapsen kiinnostukset ja havainnot • motivoi lasta • stimuloi keskustelua, vuoropuhelua, aktiivisuutta ja ajattelua • jakaa ja laajentaa lapsen toimintaa • voi olla non-verbaalinen 				<ul style="list-style-type: none"> • rutiininomainen • puuttuu energia ja into • ei sovita yhteen lapsen kiinnostuksia ja havaintoja • puuttuu aktivoinnin rikkaus ja selkeys • on sekava • ei viritä tarkoituksenmukaisesti • supistaa, vähentää vuoropuhelua, aktiivisuutta ja ajattelua

3. lapsen autonomian tason salliminen:

- ✓ miten aikuinen antaa lapsen valinnoille tilaa?
- ✓ rohkaiseeko aikuinen lapsen aloitteellisuutta ja omia kokeiluja?
- ✓ rohkaiseeko aikuinen lapsia neuvottelemaan ristiriitatilanteissa aikuisen määräämien ratkaisujen sijaan?

Autonomia				
Taso 5	4	3	2	Taso 1
<ul style="list-style-type: none"> • sallii lapsen valita ja tukee valintoja • tuottaa tilaisuuksia kokeiluille • rohkaisee lapsen aloitteellisuutta ja vastuullisuutta • rohkaisee lasta neuvottelemaan konflikteista ja säännöistä 				<ul style="list-style-type: none"> • ei anna lapsen valinnoille ja kokeiluille tilaa • ei rohkaisee lapsen ideoita • ei anna lapsille vastuuta • ei sallii lapsen arvioida produktin laatua • on autoritaarinen ja dominoiva • jäykästi pakottaa sääntöihin ja rajoituksiin, neuvotteluja ei sallita

Lapsen ystävyysuhteita sekä vuorovaikutusta toisiin lapsiin ja aikuisiin vaalitaan. Lapsen tulee saada kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kasvattaja kannustaa lasta ja rohkaisee lapsen aloitteellisuutta mahdollistamalla lapsen tekemään omia valintoja ja kokeiluja. Lasta ei pakoteta eikä arvostella tai verrata muihin.

Lapsi haluaa tulla nähdyksi ja kuulluksi. Lasta suojelee se, että kasvattaja on lempeä ja vahvistaa lapsen myönteistä minä-puhetta: Minä osaan! Minä opin! Lapsi saa kokea että häntä arvostetaan omana itsenään, sellaisena kuin hän on. Kasvattajan tulee olla kiinnostunut lapsesta ja olla aktiivisesti läsnä osallistumalla lapsen maailmaan ohjaamalla, motivoimalla ja rikastuttamalla lapsen toimintaa.

Kasvattajayhteisö arvioi ja kehittää toimintaansa ja ammatillista osaamistaan. Varhaiskasvatuksen ammatillisuuden kehittyminen kasvatusyhteisössä tapahtuu vuorovaikutteisessa prosessissa toisten kanssa. Kasvattaja on jatkuvassa vuorovaikutuksessa lasten, huoltajien ja toisten kasvattajien kanssa. Vuorovaikutus toisten kanssa on kuuntelemista, kuulemista, empatiakykyä, ymmärtämistä, toisilta oppimista, osaamisen jakamista ja tilannetajua. Kasvattajayhteisöltä edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin.

Kasvattajayhteisö mahdollistaa lämminhenkisen ja hyvän ilmapiirin, jossa lapsi kokee yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Tämän kautta syntyy lapselle tunne, että hän saa vaikuttaa omaan elämäänsä ja on osaava. Tämä kaikki on lapsilähtöisen pedagogiikan perusta.

Kasvattajat ovat tietoisia sanattoman viestinnän eri ilmiöistä: ilmeet, eleet, äänenpainot. Huomioimalla lapsi yksilöllisesti esim. katseella, hymyllä, iloisella tervehdyksellä, lapsen nimen mainitsemisella, vahvistetaan lapsen itsetuntoa. Lapsi saa positiivista yksilöön kohdistuvaa huomiota kasvattajalta. Onnistuneesta vuorovaikutustilanteesta jää molemmille osapuolille hyvän olon tunne sekä kokemus ymmärretyksi tulemisestä (Alila & Parrila toim. 2011:46).

Vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä on itsenäisyyttä tukevaa, toimintaa ja oppimisprosessia aktiivisesti ohjaavaa, lapsen tunnetiloja tunnistavaa ja niihin herkästi ja lämpimästi vastaavaa.

Kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja rakentaa oppimis- ja toimintaympäristöä siten, että siinä näkyvät lapselle ominaiset tavat toimia.

3.3 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö⁶². Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristökäsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Ympäristö muuntuukin tarpeen mukaan. Ympäristö kannustaa mieluisaan tekemiseen ja monipuoliseen ja myös vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon.

Lelut, liikuntavälineet, pelit, roolivaatteet, värikynät, soittimet jne. ovat lasten ulottuvilla. Ne on nimetty kuvin ja sanoin.

Kasvattajien tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja kasvattajat auttavat lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Kuvat ja tukiviittomat ovat näkyvästi esillä ja käytössä. Hyödynnetään monipuolisesti lähialueen tarjoamia mahdollisuuksia liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina. Tehdään yhteistyötä esim. koulujen, yritysten ja hoitolaitosten kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla. Omien laitteiden, lelujen ja välineiden käytöstä sovi- taan huoltajien kanssa.

Lapsen kanssa yhdessä dokumentoitu päivän kulku on esillä lapsen tasolla.

Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

⁶² Varhaiskasvatuslaki 2 a 4. kohta ja 6 §

3.4 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁶³.

Huoltajilla on lastensa ensisijainen kasvatusvastuu ja oman lapsensa paras tuntemus. Varhaiskasvatushenkilöstöllä puolestaan on pedagoginen tieto ja osaaminen. Kasvatusyhteistyö lähtee lapsen tarpeista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen edun ja oikeuksien turvaaminen. Lapsella on oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kehitykseen, eheisiin ihmissuhteisiin sekä hoivaan ja hellyyteen. Hyvällä vuorovaikutuksella on keskeinen merkitys kasvatusyhteistyön toteutumisessa. Se tarkoittaa keskustelua päivittäin, lapsen ja huoltajien aitoa kuulemistä ja kiinnostusta lasta koskevista asioista. Toiminta edellyttää avointa ja rehellistä keskustelua, jossa huoltajien toiveilla ja odotuksilla on suuri merkitys. Molemminpuolinen kunnioitus ja luottamus luovat aidon kasvatusyhteistyön perustan.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

⁶³ Varhaiskasvatuslaki 14 a § ja Kielilaki (423/2003) 18 §

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimitava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁶⁴.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella⁶⁵. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien välillä on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Hygieniaohteet varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Hyvä hygienia on osa laadukasta varhaiskasvatusta. Hygieniaohteiden laatimiseksi on tehty katselmus Kurikan päiväkodeissa ja esiopetuspaikoissa helmikuussa 2017. Katselmuksessa on kartoitettu tämän hetkistä Kurikan varhaiskasvatustyksiköiden hygieniatilannetta ja kehittämistarpeita.

Hygieniaohteiden laatimisen primusmoottorina on toiminut EPSHP:stä hygieniahoitaja Marja Tapanainen. Mukana on ollut myös mm. puhtaus- ja ruokapalveluiden esimies Merja Varin sekä varhaiskasvatuspäällikkö Anne Valpas ja kasvatusta ja opetuspäällikkö Anne-Mari Packalén-Reinikainen. Myös työterveyshoito ja lastenneuvola on ollut projektissa mukana. Hygieniaohteita on ollut mukana laatimassa myös Kurikan kaupungin vasutyöryhmän jäsenet. Käsihygieniaan ja yskimishygieniaan liittyvät suositukset on otettu käyttöön 1.4.2017 lukien. Ensimmäisenä vaiheena Kurikan varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota hyvään käsihygieniaan sekä yskimishygieniaan.

Käsihygienia: Henkilökunta opettaa lapsille oikean käsienpesutavan

1. käytä aina pesunestettä
2. käytä lämmintä, juoksevaa vettä
3. muista myös sormien välit, sormien päät, kädenpäälliset, peukalot ja ranteet
4. huuhtelee kädet
5. kuivaa ne kertakäyttöpyyhkeeseen

Päiväkodeissa huoltajat tulee ohjeistamaa pesemään lapsensa kädet saippualla ennen osastolle tuloa. Jos huoltajat tätä eivät jostain syystä voi tehdä, henkilöstön tulee huolehtia, että jokaisen lapsen kädet tulevat pestyiksi ennen ryhmään tuloa. Huoltajia tiedotetaan käsien pesun merkityksestä. Kädet tulisi pestä myös kotona päiväkotipäivän jälkeen. Henkilökunta tehostaa käsien pesua ja kiinnittää huomiota käsiensä kuntoon.

⁶⁴ Varhaiskasvatustilain 9 ja 11 e §

⁶⁵ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) ja sen muutos (338/2011) 7 §

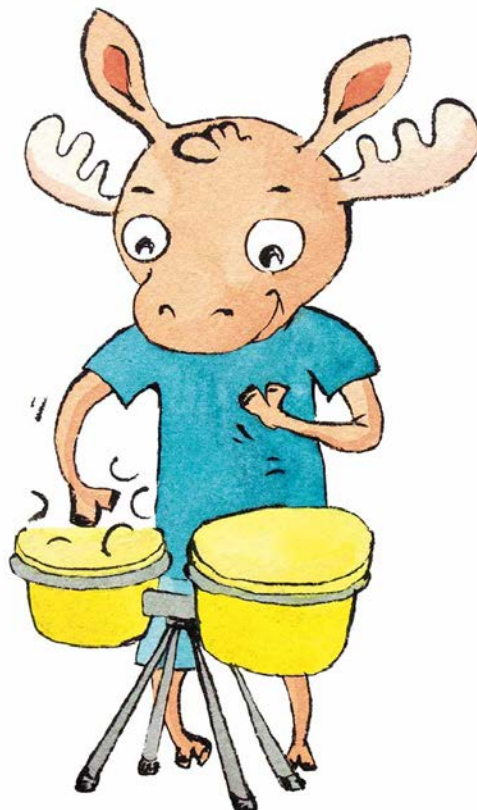
Kädet tulee pestä aina mm. WC-käynnin jälkeen, nenän niistämisen jälkeen, ulkoilun jälkeen, ennen ja jälkeen ruokailun, ennen ruoan jakamista, pöydän pyyhkimisen jälkeen, lepohetken jälkeen, vaipanvaihdon jälkeen, aina kun käsissä on näkyvää likaa. Käsia tulee pestä huolellisesti ja käyttää pesunestettä. Kädet kuivataan paperipyyhkeeseen.

Käsien koruttomuus

Henkilökunnalle suositellaan koruttomia käsiä: ei (vihki)sormuksia, rannerenkaita, -koruja, aktiivirannekkeita, rannekelloja. Kynsien tulee olla lakattomat ja lyhyet. Hihojen pituutta tulee miettiä (esim. $\frac{3}{4}$ pituus), hihojen likaantuminen esim. vaipan vaihdon yhteydessä. Ulkonevia lävistyksiä ja roikkuvia korvakoruja ei suositella työturvallisuussyistä.

Yskimishygieneia

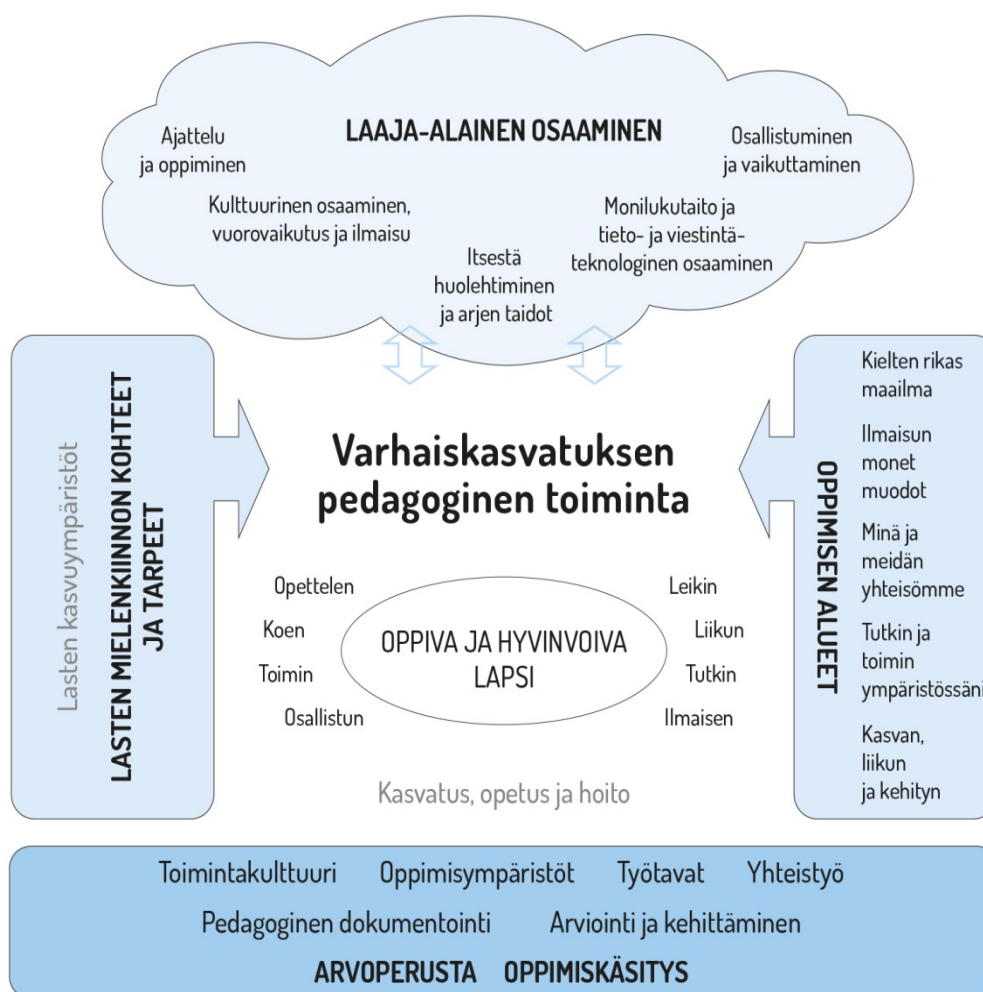
- nenäliinana käytetään oikeaa nenäliinaa (esim. Nessu)
- käytetty nenäliina heitetään heti roskeen (ulkoilualueelle hankitaan kannellisia roska-asioita)
- lapsen nenän niistämisen jälkeen kasvattajan tulee heti pestä kädet ja mikäli tämä ei ole mahdollista (esim. ulkoillessa) on niistämisen jälkeen käytettävä käsidesiä
- lapset opetetaan yskimään kyynärtaiteeseen, ei suoraan käsiin

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.3), yhteistyö (luku 3.4) ja työtavat (luku 4.3). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaana pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suun-

nittelua. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1).

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

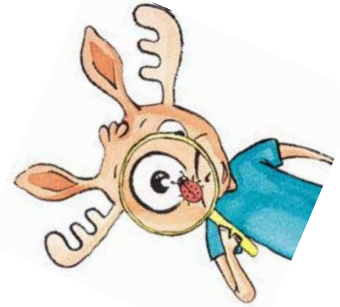
Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Moni-

puoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

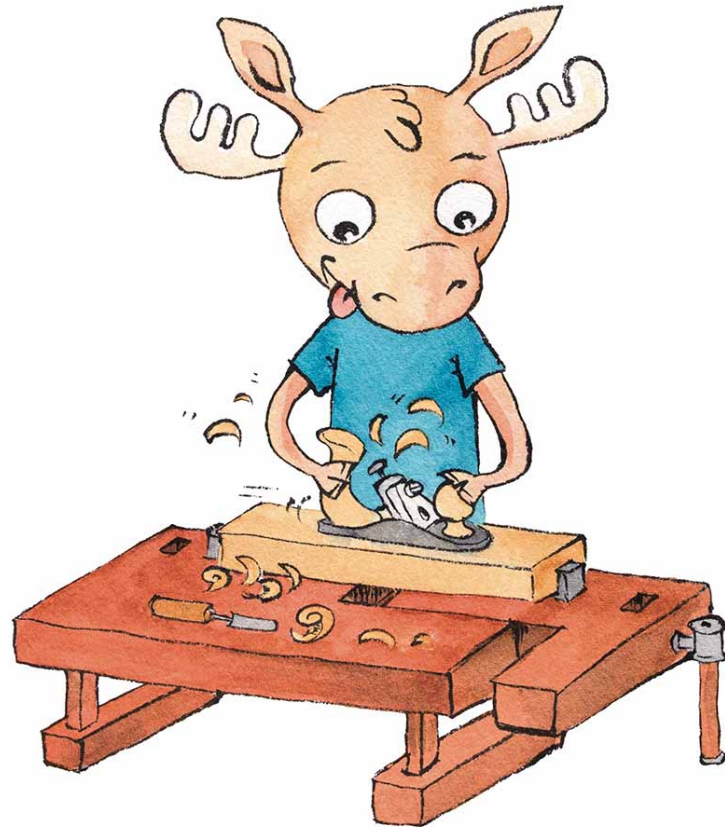
Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnot käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannus-

tavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

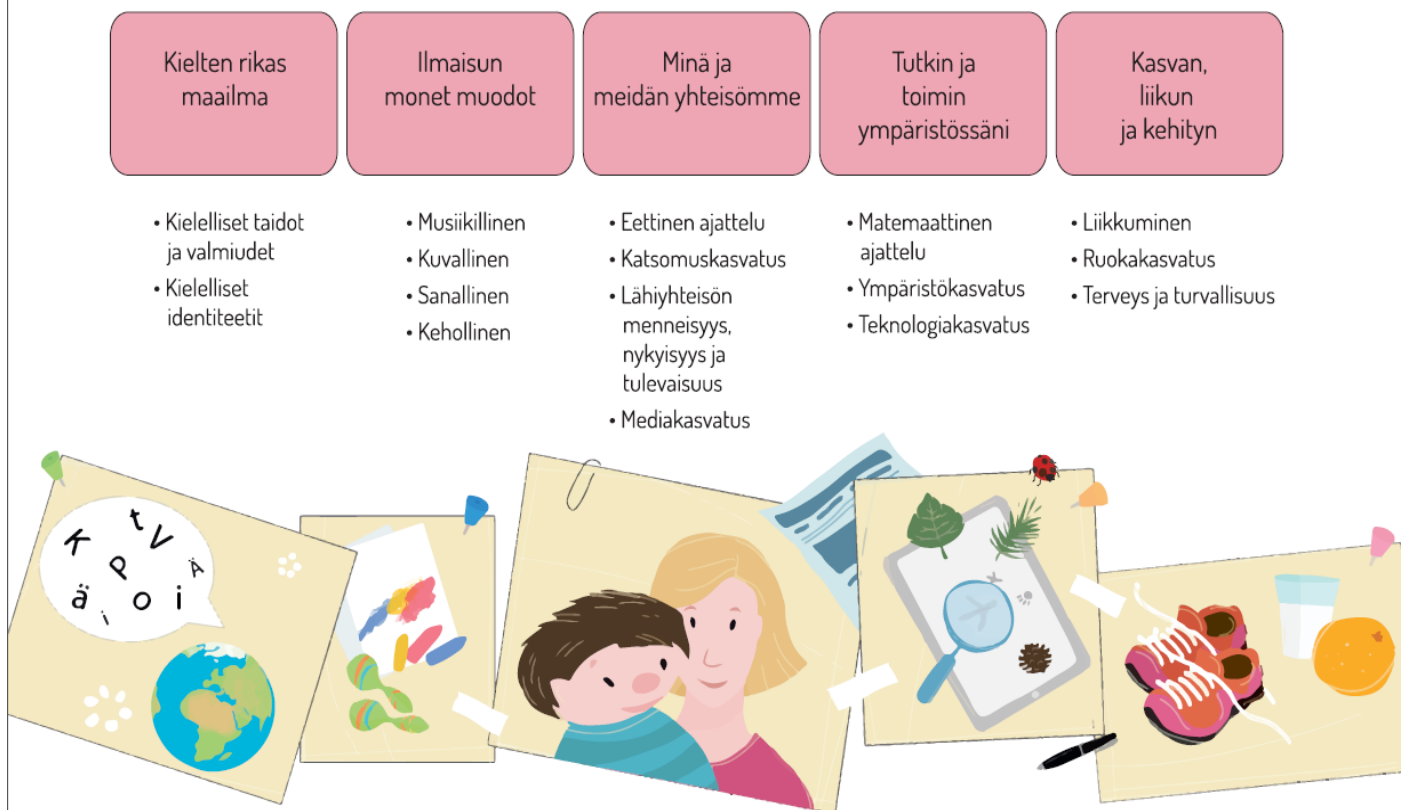
4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Kurikassa ne ohjaavat kasvattajia monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueilta. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetus suunnitelman perusteiden⁶⁶ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Ehetytty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Oppimisen alueet

⁶⁶ Esiopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014

Kielten rikas maailma

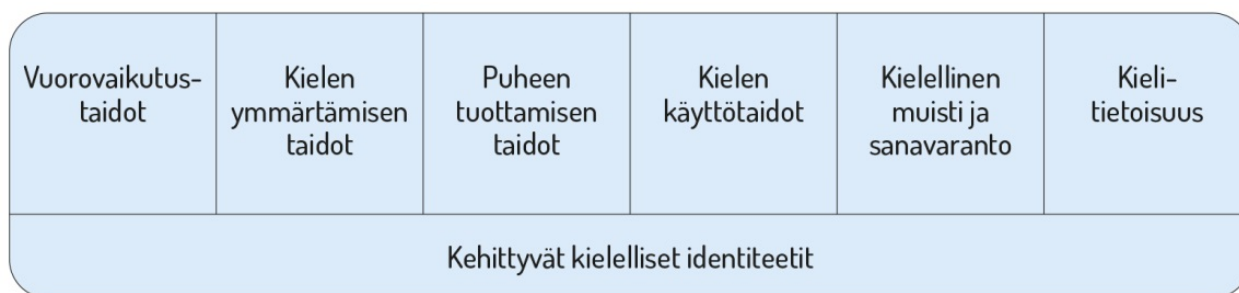
Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kurikkalaiset ovat ylpeitä pohjalaisesta kulttuurista ja murteesta ja tämä saa rikastuttaa myös varhaiskasvatuksen arkea.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, in-

nostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoita ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Kasvattajayhteisö tekee myös mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä muiden lastenkulttuurin parissa olevien asiantuntijoiden kanssa. Kurikan varhaiskasvatus järjestää vuosittain lasten töiden näyttelyn Kurikan kirjaston kanssa.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Katsomuskasvatus kuuluu jokaiselle kasvattajalle. Lisäksi tehdään yhteistyötä Kurikan seurakunnan kanssa.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isohuoltajien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin. www.mediataitokoulu.fi

Kuten muukin kasvatus, myös mediakasvatus suunnitellaan lasten ikä- ja kehitystasoon sopivaksi. Pienten kanssa lähdetään pienestä liikkeelle ja taitojen karttuessa tartutaan haastavampiin aiheisiin. Toiminnan taustalla olevat kasvatustavoitteet ja tekemisen prosessi ovat tärkeimpiä kuin näyttävä lopputulos. Jo pienestä pitäen lapsi viestii moninaisin tavoin ja tutkii maailmaa kaikilla aisteillaan. Monilukutaito jos mikä on siis lapsille luontainen tapa toimia. Puhelimet, kamerat, tietokoneet, telkkarit ja muut mediat taas ovat ihan tavallinen osa nykypäivän elinympäristöjä. Mediakasvatus ei siis ”tuo” mediaa lasten elämään, vaan tietoisena ja tavoitteellisen pedagogiikan tukemaan lapsia heidän kasvussaan median parissa.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelun** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havainnot ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohittamisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille.

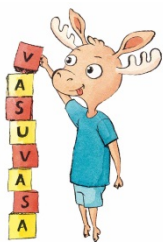
Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoiltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän

kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojä tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Kurikassa on käytettävissä Sensomoottori –aistinharjoitusohjelma oppimisvalmiuksien (hermoston toiminta, aistien käyttö, motoriikka) edistämiseen lapsiryhmissä. Harjoitusohjelma on tarkoitettu 5–12 -vuotiaille, ja sen sisältöä voidaan valikoiden harjoitella jo 3–4 -vuotiaiden kanssa

Terveyskasvatuksen tavoitteena on terve, onnellinen ja hyvinvoiva lapsi. Varhaiskasvatuksella on kodin ohessa tärkeä rooli lasten terveyskasvattajana. Varhaiskasvatuksessa terveyskasvatus nivoutuu luontevasti arkipäivän eri tilanteisiin.

Terveellinen ravinto, riittävä lepo sekä monipuolinen liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin perusta. Varhaiskasvatuksessa lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta.

Lasten terveyden edistämiseksi tehdään yhteistyötä terveydenhoitohenkilöstön kanssa. Lasten lääkehoidon suunnitelma kuntavasun liitteenä.

Kurikassa erityisesti huomioidaan turvataidot ja kehontunnekasvatus ja kiusaamisen vastainen toiminta.

Leikki-ikäisen uni

Unella on tärkeä merkitys lapsen kasvuun, koska unen aikana erittyy kasvuhormonia. Vähäinen uni saattaa vaikuttaa lapsen fyysiseen terveyteen: heikentää vastustuskykyä, altistaa tartuntataudeille ja aiheuttaa päänsärkyä ja huimausta. Leikki-ikäisen lapsen unen tarve vaihtelee yksilöllisesti. Lapsi on nukkunut riittävästi, kun hän herää virkeänä ja hyväntuulisena. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa (VASU) sovitaan yksilöllisesti jokaisen lapsen päivälevon tavoitteet. Päiväunet voivat jäädä kouluiän lähestyessä vähitellen pois, mutta edelleen lapsi tarvitsee päivittäin lepoa. Ryhmässä toimiminen väsyttää lasta huomattavasti enemmän kuin kodin puuhut.

Univaje voi vaikuttaa myös lapsen tunne-elämään, sillä unessa lapsi käsittelee vaikeita asioita ja pelkojaan. Väsymys voi ilmetä levottomuutena, ailahtelevaisuutena, ärtyneisyytenä tai äkkipikaisuutena. Väsynyt lapsi voi olla myös haluton osallistumaan, syrjäanvetäytyvä ja apaattinen.

Liian vähäiset unet vaikuttavat lapsen oppimiseen ja muistiin. Väsymys vaikuttaa keskittymis- ja päättelykykyyn. Huonosti nukkunut lapsi ei jaksu olla luova vaan hän toimii totutulla tavalla. Tapaturmariski kasvaa, kun lapsi on väsynyt. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan kanssa myös uniasioissa.

Vuorovarhaiskasvatuksessa korostuu joustavan päivärytmin merkitys. Tämän vuoksi lapsen unirytmien seuraaminen on erityisen tärkeää vuorohoidossa.

Ruokakasvatus

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi ja ruokakasvatus on osa hyvinvointikasvatusta. Terveellinen, säännöllinen ja tarpeeksi monipuolinen ruokavalio on tärkeää kasvavalle lapselle. Ravitsemus- ja makutottumukset opitaan jo varhaislapsuudessa. Hyvän ruokakasvatuksen kulmakiviä ovat mm. monipuolisuus, säännölliset ruoka-ajat, päivittäiset perheen ruokahetket, omatoimisuuden salliminen ja siihen kannustaminen, kiireetön, turvallinen ja opettelulle myönteinen ruokatilanne.

Lapsilähtöisyys ruokakasvatuksessa tarkoittaa, että lapsella on mahdollisuus osallistua, harjoitella ja oppia. Ruokailutilanteiden tulee olla miellyttäviä ja positiivisia; aikuisen esimerkki ja asenne on tärkeää. Tämä näkyy hyvin siinä miten suhtaudutaan vaikkapa ruoka-pöydässä tapahtuviin vahinkoihin esim. miten kasvattaja suhtautuu maitolasin kaatumiseen tai haarukan putoamiseen lattialle. Lapset kompastelevat opetellessaan kävelemään ja juoksemaan. Samalla tavalla lapset ”kompastelevat” opetellessaan syömään ja tutustuessaan ruokakulttuurin monipuoliseen maailmaan.

Ruokailutilanteissa huomioidaan, että aikuiset syövät lasten kanssa yhdessä. Valvonta-ateria on osa kasvatustehtävää. Ruokapöydässä keskustellaan mukavista asioista. Ruokakasvatuksen tavoitteena on ruokailo ja myönteinen suhde ruokaan sekä ruokamaailmaan, siksi kasvattajan on erityisesti kiinnitettävä huomiota ruokailutilanteiden ilmapiiriin.

Ruoka on lapsen hoivan, huolenpidon ja perusturvallisuuden keskeinen osa sekä kasvun ja kehittymisen edellytys. Lasta kannustetaan ja rohkaistaan maistamaan ja käyttämään kaikkia aistejaan maku-, haju-, näkö-, tunto- ja kuuloaisti tutustuessaan ruokamaailmaan. Lapsen syömiseen suhtaudutaan positiivisesti ja häntä autetaan omien rajojensa etsimisessä. Kasvattajan täytyy olla selvillä milloin on hyvä joustaa ja milloin pysyä lujana. Tämä kasvatustyö on huomaamatonta, usein hiljaista ja näkymätöntä. Lapsen opastamisesta ei tehdä itsetarkoitusta eikä suurta numeroa, mutta lapsi on selvillä, että tuki on olemassa, kun hän sitä tarvitsee. Turvallinen ruokailutilanne syntyy lapsen osallisuudesta. Lapsen osallisuus mahdollistetaan esim. siten, että lapsi saa itse ottaa ruokaa ja arvioimaan mitä ja paljonko syö. Lapsi saa toimia lapselle ominaisella tavalla myös ruokamaailmassa. Lasta ei pakoteta, ruoalla ei lahjota eikä ruokaa arvoteta (esim. ensin puuro/ruoka, sitten leipä). Pakottamalla lasta syömään tai maistamaan emme luo ruokailoa vaan sammutamme sen. Toisten lasten maistamisrohkeus tarttuu yllättävän hyvin.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Ravitsemus- ja makutottumukset opitaan jo varhaislapsuudessa. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Kurikassa toteutetaan ruokakasvatusta Sapere -menetelmän avulla.

Sapere -menetelmän avainsanoja ovat:

lapsilähtöisyys, lapsen yksilöllinen huomiointi, toiminnallisuus, tutkiva oppiminen, leikki, musiikki, taiteellinen kokeminen, ilmaiseminen, ruokapuhe, aistit, lapsen osallisuus, lapsen ruokasanasto, vuorovaikutuksellinen kohtaaminen, pienryhmätömintä.

Ruokakasvatusta SAPERE- menetelmällä

aisti - oivalla - ilmaise - syö - nauti

Sapere -menetelmä on ruokakasvatuksen pedagoginen menetelmä, jolla lapsi tutustutetaan kakkien aistiensa avulla kokonaisvaltaisesti ruokaan, sen alkuperään ja ruokakulttuuriin. Sapere on viisi aistia ruokamaailmaan, viisi sormeaa tunnustella ruokaa, viisi perusmakua maistella ruokaa, viisi väriä iloita ruoasta ja viisi askelta kohti terveyttä. Lisätietoa Sapere –ruokakasvatuksesta www.sapere.fi

Sapere on varhaiskasvatuksessa ruoka- ja ravitsemuskasvatusta, kulttuuri- ja taidekasvatusta, hygienia- ja tapakasvatusta, kuluttaja- ja yrittäjyyskasvatusta, ympäristökasvatusta, suvaitsevaisuuskasvatusta ja hyvinvointikasvatusta. Sapere- menetelmän päämäärät ovat:

1. luoda myönteinen ja luonnollinen suhde ruokaan ja syömiseen
2. tukea ja rohkaista lasta tutustumaan erilaisiin ruokiin kaikin aistein
3. tutustuttaa lasta ruoan alkuperään (kasvupaikka, kotieläimet, jalostaminen)
4. kannustaa ja rohkaista lasta kielelliseen ruokaan liittyvien aistikokemusten ilmaisuun ja toisten kokemusten arvostamiseen
5. tukea monipuolisen ruokakulttuurin syntymistä
6. saada huoltajat mukaan lapsen ravitsemus- ja ruokakasvatukseen huomioiden, kuinka he itse voivat tukea lastensa monipuolisia ruokailutottumuksia ja myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen
7. kokeilla ja kehittää Sapere- sensorisen oppimisen menetelmää sovellettuna varhaiskasvatuksen ravitsemuskasvatukseen.

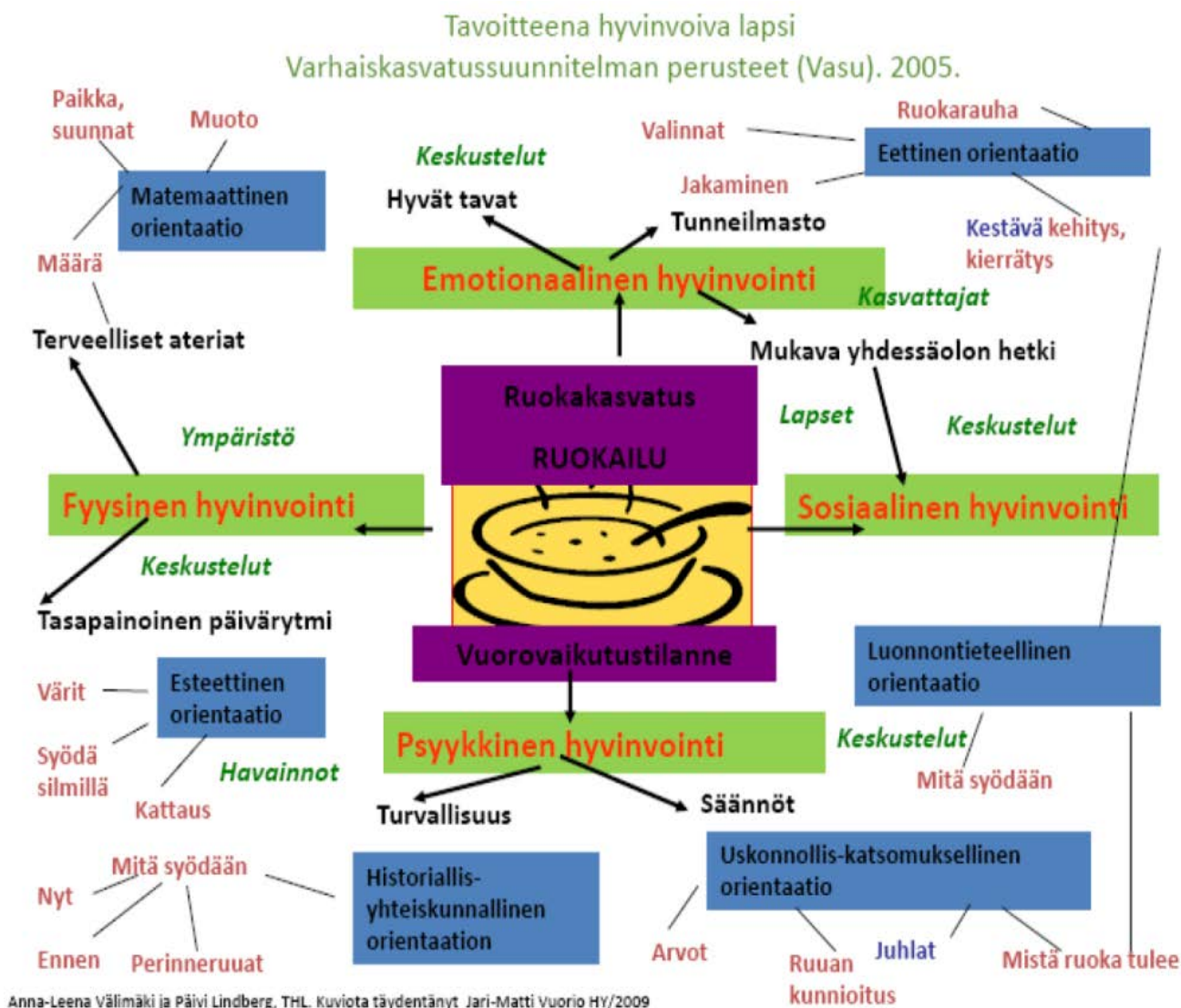
Monitahoinen yhteistyö ruoanvalmistuksesta päättävien ja ruokaa valmistavien työntekijöiden kanssa on erityisen tärkeää. Yhdessä keskustellaan, miten lapset syövät, kuinka he suhtautuvat uusiin ruokiin ja mitä viestejä huoltajilta tulee. Yhteistyön tavoitteena on tukea ja ohjata lapsia terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen poluille.

Kurikan varhaiskasvatus toteuttaa yhteistyössä ruokapalvelun kanssa Sapereen liittyvää pedagogista ruokalistaa. Kurikassa noudatetaan lasten ravitsemussuosituksia.

Kurikkalaisessa perhepäivähoidossa Sapere-ruokakasvatus toteutuu kaikilla aisteilla, kodinomaisessa ympäristössä päivittäin.

Yhteistyö neuvolan, hammashuollon sekä muun terveydenhuollon kanssa edistää elinikäistä terveyttä. Tasapainoisen ravitsemuksen ja aktiivisen toiminnan vuorottelulla tuetaan lasten sopusuhtaista painokehitystä. Ruoan annostelu lautaselle itse, kuulostellen oman nälän suuruutta, viitoittaa niin ikään elinikäiselle kehon viestien kuuntelun ja painonhallinnan polulle. Yhteistyötä tehdään ravintoon, ruokakulttuuriin, ruoan kasvatukseen ja jalostamiseen liittyvien järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

Kasvatustyö perheiden kanssa on erityisen tärkeää. Huoltajat ovat tietoisia miten lasten kanssa toimitaan ja mitä heidän kanssa tehdään varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on, että huoltajilla ja varhaiskasvatuksella on yhteinen käsitys ravitsemus- ja ruokakasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa kehitellään erilaisia yhteistyömuotoja perheiden kanssa, esim. kiertävä Saperekori. Lapsen vasuun kirjataan yhteiset tavoitteet ruokakasvatukselle. Arvioidaan säännöllisesti Saperen toteutumista. *Kuva: Vasu ja ruokakasvatus*

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyden** ja **turvallisuuden** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuden liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustilanteiden mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä⁶⁷. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa⁶⁸. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, omaksua saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreetti-

⁶⁷ Varhaiskasvatustilanteiden mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä⁶⁷.

⁶⁸ Suomen perustuslaki 17 § 3 mom.

nen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielillä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärrettyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatustilaisissa säädettyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käy-

tettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kieltenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikylyn kaltaisia.

Kurikan Suomi toisena kielenä (S2) -suunnitelma on tarkoitettu työvälineeksi jokaiselle eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kanssa toimivalle kasvattajalle. Se on osa Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja Kurikan kaupungin esiopetussuunnitelmaa ja on jaettu jokaiseen varhaiskasvatusyksikköön.

Onnistuneen kasvatusyhteistyön edellytyksenä on, että eri kielitaustaisen perheen kanssa keskusteltaessa käytetään tulkkiä, jotta molemmat osapuolet tuntevat tulleeensa ymmärretyksi. Kurikassa käytetään Pohjanmaan tulkkikeskuksen palveluita.

Pohjanmaan tulkkikeskus

Korsholmanpuistikko 6-8

65100 Vaasa

Tulkkiälytys ma-pe klo 8-16

puh. 06-3252941

käännökset puh. 06-3252944

<http://www.vaasa.fi/tuottajat/pohjanmaan/tulkkikeskus>

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tukeminen

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatustoimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille.

Kurikan varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus ”*Onni teherä itte ja yhyres pärjätähän!*” kuvaa tuen järjestämisen lähtökohtia, jotka ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Jokaisen lapsen tulee saada kokemuksia hyväksytyksi tulemisesta omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä.

Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea heti tarpeen ilmettyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen ja koulun.

5.1 Tuen järjestämistä koskevat periaatteet

Lapsi voi tarvita tukea kehityksensä eri osa-alueilla, joita ovat puhe ja kieli, sosiaalisuus ja tunne-elämä, käyttäytyminen, motorikka, oppiminen, tarkkaavaisuus sekä keskittyminen ja hahmottaminen. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä. Lasta kannustetaan ja annetaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Täten tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyö lapsen, huoltajien, lastentarhanopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilökunnan kanssa on tärkeää. Yhteistyö lapsen ja huoltajien kanssa alkaa heti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen. Tavoitteena on rakentaa luottamuksellinen suhde, jossa käydään avointa keskustelua lapsen edun mukaisesti. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaan. Lapsen tukemisessa keskeisintä on kasvattajan toimintatapa. Lapsen tuen tarve syntyy ympäristön ja lapsen tilanteen yhteisvaikutuksesta. Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja emotionaalinen ympäristö, ilmapiiri, vuorovaikutustavat ja ryhmän käytännöt vaikuttavat kaikki siihen, miten lapsen tuen tarve ryhmässä ilmenee.

5.2. Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Huoltajien ja kasvatushenkilöstön välinen keskustelu lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta on tärkeää. Yhteistyön onnistuminen edellyttää molemminpuolista aktiivisuutta, avoimuutta ja sitoutumista. Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisesti, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Tarvittaessa lapselle ja perheelle tarjotaan monialaista tukea; huoltajat ovat mukana lapsensa asioista keskusteltaessa eri asiantuntijoiden yhteisneuvottelussa tai huoltajien luvalla keskustellaan monialaisessa yhteistyöryhmässä. Monialaiseen työryhmään eli Lasten kuntoutustyöryhmään voivat kuulua erityislastentarhanopettajan lisäksi esim. toiminta-, puhe- tai fysioterapeutti, terveydenhoitaja, kuntoutusohjaaja, lääkäri, psykologi, perhetyöntekijä, perheterapeutti ja kuraattori. Lasten kuntoutustyöryhmä eli LAKU kokoontuu Kurikassa ja Jalasjärvellä kerran kuukaudessa. Kurikan Lakussa käsitellään myös jurvalaisten lasten asiat. Monialaista yhteistyötä tehdään paikallistasolla myös sosiaalipalvelun, vammaispalvelun, perhekeskuksen, seurakunnan sekä koulun työntekijöiden kanssa. Kurikassa ja Jurvassa esiopetusikäisten lasten asioita käsitellään kerran vuodessa Lasten kuntoutustyöryhmässä. Tarvittaessa asioita käsitellään useamman kerran.

Jalasjärvellä toimii monialainen Eskarityöryhmä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa. Ryhmässä käsitellään esiopetusikäisten lasten asioita ja heidän tulevaa koulupolkuunsa.

Yhteistyötä tehdään myös erikoissairaanhoidon kanssa. Näitä ovat Eskoon asiantuntijapalvelut, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin lastenneurologisen ja lastenpsykiatrisen yksiköiden kanssa.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Yleensä suositus pidennetystä oppivelvollisuudesta tulee erikoissairaanhoidosta. Erityislastentarhanopettaja antaa lapsen huoltajille tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri toteuttamistavoista. Huoltajat hakevat pidennettyä oppivelvollisuutta ja päätöksen asiasta tekee sivistyslautakunta.

5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työ tavoilla. Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa tukea voidaan antaa monin eri tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kurikassa on käytössä kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille kasvun ja oppimisen tuen tasot.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Vasuun). Tämä on samalla lapsen Tehostetun tuen oppimissuunnitelma. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi. Lapsen mielipide selvitetään ja otetaan huomioon lapselle sopivalla tavalla.

Varhaiskasvatussuunnitelman (tehostetun tuen oppimissuunnitelman) laadinnassa huomioidaan lapsen yksilöllisen kasvatuksen ja opetuksen tarve.

Pedagogisia tukimuotoja ovat mm.

- suunnitelmallinen toiminta ja toiminnan eriyttäminen esim. eri-ikäiset lapset, kasvattajien tiimityöskentely, pedagoginen johtajuus
- katsekontakti, ystävällinen äänensävy, kuuntelu, aito läsnäolo, kosketus, pysäyttäminen, lapsen tasolle asettuminen, lyhyet, sanalliset ohjeet, toiminnan pilkkominen osavaiheisiin, mallin antaminen, eri aistien käyttäminen, lapsen oppimistyyli, myönteinen palaute, kannustaminen ja lapsen itseilmaisun rohkaiseminen
- ryhmien joustava muuntelu esim. pienryhmätoiminta
- oppimisympäristöjen muokkaaminen esim. istumapaikka, ennakointi
- selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia
- erityislastentarhanopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki
- lapsikohtainen ohjaaminen
- tulkki- ja tulkitsemispalvelut
- Suomi toisena kielenä S2 -opetussuunnitelma
- avustajapalvelut
- erityiset apuvälineet ja tieto- ja viestintäteknologian käyttö esim. lukulamppu, tabletti, kohotaso, dallari, rollaattori, tukikahvat seinässä, wc-renkaan supistaja, korokkeet

- kuvien käyttö, viittomat tai muu kielen ja kommunikaation tukeminen

Rakenteellisia tukimuotoja ovat mm.

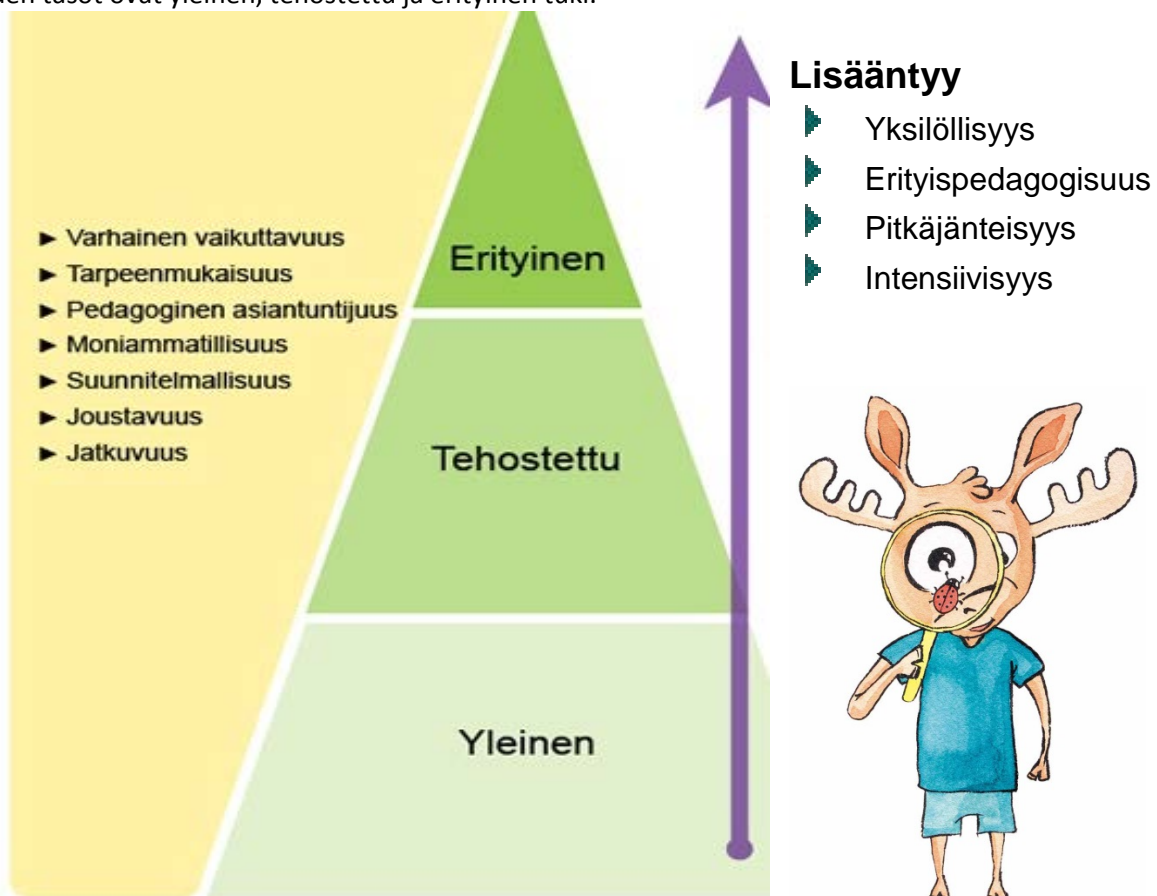
- ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- henkilöstön mitoitus
- henkilöstön rakenne

Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat mm.

- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- Hupu- toimintamalli eli huolen puheeksi ottaminen

Tuen tasot

Varhaiskasvatuksen henkilöstö vahvistaa kuntouttavia elementtejä tukea tarvitsevan lapsen arjessa ja hyödyntää erityislastentarhanopettajan osaamista lapsen yksilöllisten tuen tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa, erillisten tutkimusten tarpeellisuuden arvioinnissa ja tukitoimien järjestämisen suunnittelussa. Tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Kasvun ja oppimisen tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

Lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi on käytössä Tuen seurannan lomake, jonka avulla voidaan kartoittaa päivittäisten tilanteiden kautta sitä, minkä verran lapsi tarvitsee yksilöllisempää ohjausta ja huomiointia. Varhaiskasvatuksessa on laadittu myös Tuen tasojen prosessikuvaus, jossa näkyvät tarkemmin tuen tasoihin liittyvät vastuualueet.

Tuen tasojen prosessikuvaus

LTO=lastentarhanopettaja

EO=esiopetuksen opettaja

PPH=perhepäivähoitajat

LH= lastenhoitaja

ELTO=erityislastentarhanopettaja

ERO=erityisopettaja

PPHO=perhepäivähoidon ohjaaja

Yleinen tuki			
Tapahtuma / tehtävä	Vastuuhenkilö/-ryhmä	Muut osallistujat	Asiakirja / johtopäätös
Lapsen vasun/esiopetuksen oppimissuunnitelman laatiminen	LTO/EO/PPH	Huoltajat, lapsi, lastenhoitaja, perhepäivähoidon ohjaaja	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma/esiopetuksen oppimissuunnitelma
Ennalta ehkäisevä toiminta / lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistävien toimintamallien käyttäminen	LTO/EO/PPH/LH	LH/ ELTO / ERO, avustaja	
Tuen tarpeen havaitseminen	LTO/EO/PPH/LH, huoltajat	ELTO / ERO, avustaja	Havaintopäiväkirja/ Tuen seurannan lomake
Varhaiskasvatukseen/esiopetukseen osallistumisesta ja lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen	Huoltajat		
Yhteistyö kodin kanssa, muu kasvun ja oppimisen tuki	LTO/EO/PPH/LH/PPHO	Huoltajat ja tarvittaessa ELTO/ERO	
Harkinta: riittävätkö tukitoimet?	LTO/EO, ELTO/ERO,PPHO	Huoltajat, lastenhoitaja, PPH	Kyllä → jatketaan yleisen tuen keinoin Ei → prosessi etenee -> Yhteydenotto keltoon -lomake
Pedagogisen arvion laatiminen	LTO/EO	ELTO/ERO, tarvittaessa muut opetukseen ja kuntoutukseen osallistuvat henkilöt, yhteistyö huoltajien kanssa	Pedagoginen arvio (LTO/EO)
Ratkaisu: tarvitaanko tehostettua tukea? Monialaisen ryhmän tekemät johtopäätökset tuen tarpeesta	Monialainen yhteistyö. ELTO:n tai LTO:n koolle kutsuma monialainen ryhmä	Huoltajat, LTO/EO, PPH, LH, lähiesimies, monialaiset tahot	Ei → jatketaan yleisen tuen keinoin Kyllä → prosessi etenee

Tehostettu tuki			
Tapaus / tehtävä	Vastuuhenkilö/-ryhmä	Muut osallistujat	Asiakirja / johtopäätös
Tukitoimien järjestäminen	LTO/EO, ELTO / ERO	Huoltajat, opetuksen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	Tukitoimien kuvaus sisällytetään varhaiskasvatussuunnitelmaan/esioppilaan oppimissuunnitelmaan
Suunnitelman seuranta / arviointi	LTO/EO/ELTO / ERO	Huoltajat, lapsen näkökulma asiaan, opetukseen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	Havainnointi/ Tuen seurannan lomake
Tehostetun tuen tarpeen arviointi säännöllisesti	LTO/EO, ELTO / ERO	Huoltajat, opetuksen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	Vaihtoehdot: 1. Jatketaan tehostettua tukea 2. Pedagogisen arvion laatiminen (mahdollinen yleiseen tukeen siirtyminen) 3. Prosessi etenee (tehostettu tuki ei riitä)
Pedagogisen selvityksen laatiminen - asian käsittely monialaisessa yhteistyöryhmässä. LTO:n tai ELTON tai erityisopettajan koolle kutsumana Monialaisen ryhmän tekemät johtopäätökset tuen tarpeesta	LTO/EO, ELTO / ERO	Huoltajat Lasta opettavat, ohjaavat, tutkivat ja kuntouttavat tahot/henkilöt sekä tarvittaessa terveydenhuollon ja koulun edustajia	Pedagoginen selvitys, (LTO,EO) tarvittavat asiantuntijalausunnot Tarvitaanko erityistä tukea? Ei → jatketaan tehostetun tuen keinoin Kyllä → prosessi etenee
Esitys erityisen tuen aloittamisesta	ELTO/ERO	huoltajaa on kuultava	Liitteinä erityisen tuen päätöstä varten huoltajien kuuleminen-lomake, pedagoginen selvitys, tarvittaessa muistio monialaisesta ryhmästä, mahdollisesti edellinen suunnitelma sekä asiantuntijalausunnot

Erityinen tuki			
Tapahtuma / tehtävä	Vastuuhenkilö/-ryhmä	Muut osallistujat	Asiakirja / johtopäätös
Päätös erityisestä tuesta	Varhaiskasvatuspäällikkö		Päätösasiakirja valitusosoitteineen
HOJKS:n laatiminen	LTO/EO, ELTO / ERO	Huoltajat, opetuksen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	HOJKS (ELTO) HOJKS:n jakeluosallistujille (LTO/EO)
HOJKS:n mukainen opetus ja kuntoutus	LTO/EO sekä opetuksen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	Huoltajien tuki kotona	
HOJKS:n arviointi / seuranta kaksi kertaa toimintakaudessa	LTO/EO, ELTO / ERO	Huoltajat, opetuksen ja kuntoutuksen osallistuvat henkilöt	HOJKS:n päivitys (ELTO)
Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tuen tarpeen muuttuessa (esim. avustustarpeen tai muun erityisen tuen päätöksessä kirjatun tuen tarpeen muuttuminen) → Laaditaan pedagoginen selvitys (ks. yllä)	LTO/EO, ELTO / ERO	Lasta opettavat, ohjaavat, tutkivat ja kuntouttavat tahot/henkilöt	Pedagoginen selvitys, tarvittavat asiantuntijalausunnot Vaihtoehdot: 1. Tuen tarve jatkuu entisellään → HOJKS päivitetään 2. Erityisen tuen tarvetta ei enää ole → prosessi etenee
Esitys erityisen tuen lopettamisesta	ELTO	Huoltajat ja monialaiset tahot	Tarvittaessa muistio liitteineen, huoltajien kuuleminen
Päätös erityisen tuen lopettamisesta → tehostettuun tukeen siirtyminen	Varhaiskasvatuspäällikkö		Päätösasiakirja valitusosoitteineen

Yleinen tuki

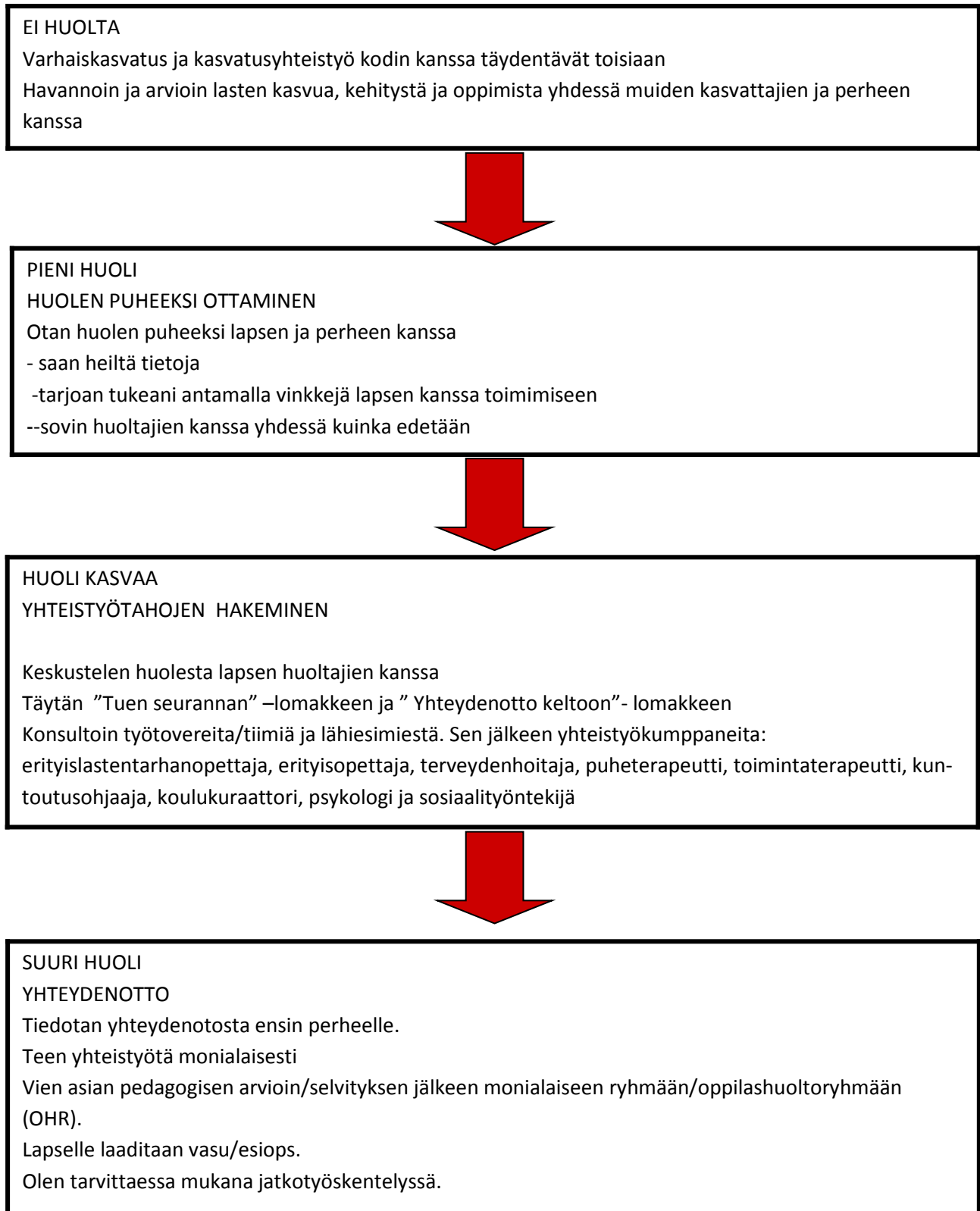
Yleinen tuki on varhaista tukea, jota jokaisella lapsella on oikeus saada varhaiskasvatuksessa oppimisen ongelmien kasautumisen estämiseksi. Yleinen tuki on kaikkien lasta opettavien kasvattajien vastuulla ja sitä on annettava välittömästi, kun tuen tarve on ilmennyt. Tukimuotoina käytetään ensisijaisesti ennakoitua, pienryhmätoimintaa, eriyttämistä ja oppimisympäristön mukauttamista.

Tammikuussa 2017 on otettu käyttöön Yleisen tuen matkalaukku, joka sisältää konkreettista välineistöä ja nettilinkejä kasvattajille käytettäväksi yleisen tuen tasolla. Matkalaukku kiertää varhaiskasvatuksen eri yksiköissä kiertojärjestyksen mukaisesti.

Mikäli näistä yleisen tuen toimenpiteistä huolimatta lapsen kehitys, oppiminen ja hyvinvointi huolestuttaa, konsultoidaan erityislastentarhanopettajaa ja edetään olevan huolen polun toimintamallin mukaisesti. Ryhmän lastentarhanopettaja tekee pedagogisen arvion, jonka pohjalta mietitään monialaisessa ryhmässä riittääkö jatkossa yleinen tuki vai siirretäänkö lapsi tehostettuun tukeen.

Varhaisen tuen toimintamalli

Huolen lähtökohdaksi riittää työntekijän subjektiiviset havainnot lapsesta ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen

Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita eri tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn varhaiskasvatussuunnitelman tai tehostetun tuen oppimissuunnitelman mukaisesti. Lastentarhanopettaja voi käyttää pedagogisen arvion tekemisessä apunaan Tuen seurannan lomaketta. Kodin ja monialaisen työryhmän kanssa tehtävä yhteistyö kasvaa tehostetun tuen vaiheessa. Vastuu pedagogisen arvion ja tehostetun tuen suunnitelmien laatimisesta on ryhmästä vastaavalla lastentarhanopettajalla. Perhepäivähoitokodeissa pedagoginen arvio laaditaan yhdessä erityislastentarhanopettajan kanssa. Oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Siirtyminen takaisin yleisen tukeen käsitellään monialaisesti kuten edellä.

Erityinen tuki

Jos lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tavoitteita ei saavuteta tehostetun tuen puitteissa, lastentarhanopettaja tekee pedagogisen selvityksen, jonka pohjalta monialainen yhteistyöryhmä tekee suosituksen siirtymisestä erityiseen tukeen. Erityisen tuen tarkoituksena on tarjota lapselle sellaista tukea, että lapsi voi saavuttaa henkilökohtaisen opetuksen ja kuntoutuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaan asetetut tavoitteet. Huoltajia kuullaan erityiseen tukeen siirtämisestä. Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, joka tarkistetaan viimeistään toisen vuosiluokan jälkeen. Erityisen tuen päätös on hallintopäätös, jonka tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Erityisen tuen tarpeellisuus tulee varhaiskasvatuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Myös tässä tapauksessa huoltajia kuullaan. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen varhaiskasvatuksen aikana on harvinaista.

5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut esim. istumapaikka, tavaroiden järjestys, häiriötekijöiden huomioiminen, pienryhmät, selkeät säännöt, rauhoittumispaikka, toiminnanohjauskortit, ennakointi, leikin valintataulu
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esim. toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, viittomat, kuvat jne.
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut
- apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajien kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten erityislastentarhanopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita.

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lapsia lähellä olevien katsomusten tapoihin ja perinteisiin. Tehdään yhteistyötä huoltajien, seurakunnan ja yhteisöjen kanssa.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.⁶⁹ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen⁷⁰. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa⁷¹. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa. Ulkopuolista arviointia voidaan järjestää myös muiden tahojen suorittamana tai kansainvälisenä arviointina.⁷²

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutusta eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa⁷³. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin⁷⁴.

Toteutetun toiminnan, menetelmien ja tiimityöskentelyn arvioinnilla määritellään miten tavoitteet on saavutettu, tunnistetaan toiminnan vahvuudet ja nostetaan esiin kehittämistarpeet. Arvioinnin kohteena ovat myös varhaiskasvatusympäristö, jota ovat sosiaalinen, fyysinen ja psyykinen ympäristö. Varhaiskasvatuksen kehittäminen on jatkuvaa ja edellyttää kasvattajilta taitoja tiedostaa ja tarkastella sekä ymmärtää työn tekemisen tapoja, hankkia uutta tietoa ja omaksua sitä sekä viedä käytäntöön.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Yksilötason arviointi perustuu varhaiskasvatuslakiin ja tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen

⁶⁹ Varhaiskasvatuslaki 9 b §

⁷⁰ Varhaiskasvatuslaki 9 b §

⁷¹ Varhaiskasvatuslaki 9 b §

⁷² Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 9 b §, perustelut s. 21–22

⁷³ Varhaiskasvatuslaki 9 b §

⁷⁴ Varhaiskasvatuslaki 7 b §

sen laatimista tai päivittämistä. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvuissa 1 ja 5.

7.2 Seudullisesti sovitut arvioinnin perusteet

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) mukaan arvioinnin tarkoitus on lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen, varhaiskasvatuslain tarkoituksen toteuttamisen turvaaminen sekä tiedon tuottaminen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi paikallisesti ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Etelä-Pohjanmaan kuntien (Alavus, Alajärvi, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lapua, Seinäjoki, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri) seudullisen arvioinnin tavoitteena on vertailtavan tiedon tuottaminen paikalliseen päätöksentekoon sekä vahvistaa varhaiskasvatuksen laadun yhdenvertaisuutta ja seudullista kuntayhteistyötä.

Arvioinnin pohjana on varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu ja sen pohjalla vaikuttavat arvot. Arviointi on osa suunnittelua ja se on jatkuvaa. Arviointi on luonteva toiminnan suunnittelun lähtökohta. Arviointia tapahtuu monella tasolla: Arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, esimiehet, monialainen yhteistyöverkosto, varhaiskasvatuksen johto sekä päättäjät. Arviointi on sekä laadullista että määrällistä. Arviointi tuottaa tietoa, joka ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja sen suunnittelua.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta jatkuvasti, sillä säännöllinen arviointi on osa dokumentoitua suunnittelua. Tiimin arviointityökaluna suositellaan käytettäväksi esimerkiksi Tiimille hyvä päivä tänään-kirjaa (Mikkola & Nivalainen, 2010). Henkilöstön itsearviointia tapahtuu päivittäin, mutta erityisesti viikoittain tiimeissä. Itsearviointiin ja tiimin arvioinnin tueksi laaditaan seudullisesti yhteinen laadunarviointimittari. Varhaiskasvatuksen yksiköissä sekä perhepäivähoidon tiimeissä tehdään puolivuositain väliarviointi SWOT-analyysillä, jolla arvioidaan vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia.

Lapset arvioivat toimintaa jatkuvasti. Arviointi tapahtuu lasten iän ja kehitystason mukaisesti esimerkiksi lasten parlamenteissa tai käyttämällä hymynaama-kyselyjä sekä lasta havainnoimalla.

Huoltajat arvioivat toimintaa ja antavat palautteensa välittömästi lapsen ryhmään. Lapsen vasuun kirjataan lasten ja huoltajien arviot.

Seudullisesti arvioidaan seuraavia asioita:

- kuinka moni varhaiskasvatusikäistä lapsista prosentuaalisesti osallistuu varhaiskasvatukseen
- varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustaso
- varhaiskasvatuksen erityisopetuksen palveluiden saatavuus suhteessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään.

Joka toinen vuosi tehdään seudullisesti yhteinen arviointikysely huoltajille, monialaiselle yhteistyöverkostolle sekä päättäjille. Tulokset käsitellään seudullisesti ja paikallisesti. Arvioinnin tulokset ovat julkisia.

Marras – Joulukuu

Johtaja:
Ryhmävasujen
sisällöllinen arviointi ja
ohjaus tiimipalaverissa

Tiimit:
Ryhmävasujen arviointi
ja täsmentäminen

Tammi – Helmikuu

Johtaja:
Ryhmähavainnointit ryhmävasujen
pohjalta. Arvioinnin kohteena erityisesti
lapsen osallisuus ja kasvattajien
vuorovaikutus sekä lain kymmenen
tavoitteen toteutuminen

Tiimit:
Itsearviointi tiimisopimus / ryhmävasujen
pohjalta

Loka – Marraskuu

Yksilökehitys-
keskustelut

Pedagogisen johtamisen vuosikello ja rakenteet

- Talonpalaverit 2 krt/kk
- Pedatiimit 1 krt/kk: opettajat
- Ammattiryhmäpalaverit 1-2-/vuosi
- Tiimipalaverit 1 krt/vko
- ryhmävasu ja tiimisopimukset
- Ryhmähavainnointit 2 krt/vuosi
- Kehityskeskustelut (tiimi/kevät,
yksiö/syysy)
- Pedagogiset illat / päivät: Uuden vasun
haltuunottoa, suunnittelua, arviointia
- Koulutukset
- Jatkuva itsearviointi

Maalis – Toukokuu

Johtaja:
Tiimikehityskeskustelut,
arviointien yhteenveto ja
kehittämiskohteiden
määrittäminen

Tiimit:
Lasten vasujen
toteutumisen arviointi

Syys – lokakuu

Johtaja:
Ryhmähavainnointit
kehityskeskustelujen
pohjaksi

Tiimit:
Ryhmävasujen
laadinta

Elo – Syyskuu

Tiimisopimusten laadinta elo-syyskuun aikana

Koulutuksia läpi vuoden:
Pedagogiset illat / lauantapäivät

Vasupohjaisen varhaiskasvatuksen kirkastaminen,
lasten vasujen ja ryhmävasujen sekä tiimisopimusten
läpikäyminen kuntavasun pohjalta

Touko – Heinäkuu

Miten olemme
onnistuneet ja mitä
teemme jatkossa →
Arviointi ja palaute myös
huoltajilta ja lapsilta sekä
yhteistyötahoilta

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen itsearviointilomake

Laita rasti väittämiin, kun

1 = harvoin tai ei koskaan
 2 = joskus, silloin tällöin
 3 = usein, säännöllisesti
 4 = aina, päivittäin

Kielten rikas maailma		1	2	3	4
1	Luen lapsille myös vapaan toiminnan aikana				
2	Järjestän kirjoille ja lukemiselle rauhallisen tilan=lukunurkan, jossa kirjat ovat lasten saatavilla				
3	Osallistun leikkiin rikastuttaen sitä kielellisesti				
4	Käytän puheessani loogisia/konkreettisia käsitteitä				
5	Käyn henkilökohtaisia keskusteluja jokaisen lapsen kanssa				
6	Kannustan lapsia keskinäiseen vuorovaikutukseen				
Ilmaisun monet muodot		1	2	3	4
7	Tarjolla on monipuolisia taidevälineitä lasten itsenäisesti käytettäväksi				
8	Lasten työt ovat yksilöllisiä eikä opettajan esimerkin johdolla tehtyjä				
9	Taidetoiminnot voivat kestää useamman päivän				
10	Annan lasten käyttää itsenäisesti musiikkimateriaaleja (soittimia, cd-soitinta, tanssirekvisiittaa)				
11	Musiikki on mukana arjen toiminnoissa				
12	Käytän useanlaisia musiikkilajeja lasten kanssa (klassista, eri kulttuurien, jne.)				
13	Rohkaisen lapsia mielikuvitusleikkiin ja keholliseen ilmaisuun				
14	Myös ulkona on mahdollisuus kuvittelu/roolileikeille (jotain rekvisiittaa)				
Minä ja meidän yhteisömme		1	2	3	4
15	Päivitän oppimisympäristöä lasten mielenkiinnon ja ajankohtaisuuksien mukaan				
16	Pohdin lasten kanssa erilaisuutta, moninaisuutta sekä eettisiä teemoja kiinnostusten mukaan				
17	Otan mediakasvatuksen mukaan pedagogisiin käytäntöihin				
18	Järjestön mahdollisuuden yhdelle tai kahdelle lapselle leikkiä varten				
Tutkin ja toimin ympäristössäni		1	2	3	4
19	Vaihdan esillä olevia materiaaleja (pelit, lelut) lasten mielenkiinnon ylläpitämiseksi /mukaan.				
20	Annan lapsille mahdollisuuden hiekka-, lumi- ja vesileikkiin				
21	Lapsilla on mahdollisuus kerätä luonnonmateriaaleja kokoelmiksi ja niitä tutkitaan				
22	Matematiikkaa opetellaan päivittäisten toimintojen yhteydessä				
23	Huolehdin, että lapsen saatavilla on erilaisia matematiikkaan, luontoon ja tieteeseen liittyviä materiaaleja				
24	Tutustun lasten kanssa tietoteknologiaan laitteisiin ja niiden toimintoihin				
25	Tutkimiseen tarvittavia välineitä on riittävästi lasten spontaania käyttöä varten				
Kasvan, liikun ja kehityn		1	2	3	4
26	Toiminnot on järjestetty niin, etteivät ne häiritse toisiaan esim. luku- ja kuuntelualue erotettu leikkialueesta				
27	Motoriikkaa tukevaa välineistöä on tarpeeksi, että lasten ei tarvitse odottaa käyttövuoroaan pitkään				
28	Välineistö stimuloi erilaisia taitoja esim. tasapainoilua, kiipeilyä, pallopelejä, pyöräisten leujen ohjaamista/polkemista, vetämistä/työntämistä, jne.				
29	Lapset osallistuvat ja auttavat toisiaan välineiden/välineiden aikana.				
30	Mahdollistan lapselle päivittäisen lepohetken				
31	Opetan lapsille liikuntaleikkejä sääntöineen				
32	Mahdollistan lapsista lähtevän liikkumisen				

Lähteet: Arviointiympyrä. Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. 2013.
 Marjaana Gyekye & Päivi Nikkilä. Pedatieto.
 Esiopetuksen laatu oppimisympäristöjä havainnoimalla. 2015
 Varhaiskasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

VARHAISVUOSIEN FYYSISEN AKTIIVISUUDEN SUOSITUKSET

Liikunnallinen lapsuus edistää kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia sekä myönteistä elämäntapaa.

FYYSINEN AKTIIVISUUS VAIKUTTAA MYÖNTEISESTI

- terveyteen
- hyvinvointiin
- lapsen osallisuuteen
- oppimiseen
- vuorovaikutustaitoihin

3 v

Kolme vuotta on tärkeä ikä, koska silloin elintavat alkavat muotoutua. Varhaisilla liikkumisen kokemuksilla on suuri merkitys.

10–20 %

Nykyään alle kouluikäisistä lapsista vain 10–20 % saavuttaa normaalia kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia edellyttävän ja nykysuositusten mukaisen päivittäisen fyysisen aktiivisuuden määrän.

< 30 min

Arkipäivisin perheet käyttävät yhteiseen aktiiviseen tekemiseen aikaa keskimäärin alle puoli tuntia. On tärkeää muistaa, että vanhemmat ovat liikkumisessa ja muissa elintavoissa tärkeitä roolimalleja lapselle.

Liikunnallinen lapsuus edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä myönteistä elämäntapaa. Se myös ennustaa liikunnallista aikuisuutta. Lasten liikkuminen on fyysisesti aktiivista leikkimistä.

LAPSEN LIIKKUMISTA KANNATTAA TUKEA

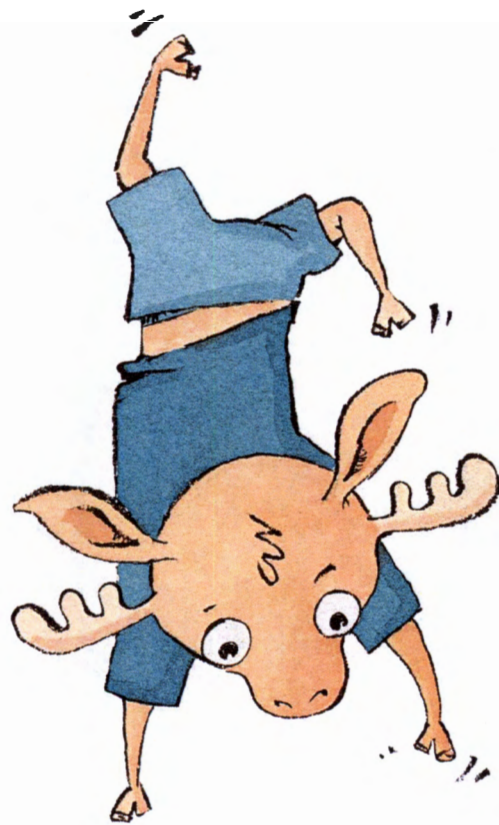
- kuuntelemalla lasta
- antamalla lapsen suunnitella, päättää ja valita asioita
- karsimalla turhia kieltoja
- tekemällä asioita yhdessä
- tarjoamalla liikkumiseen innostavia välineitä ja leluja
- olemalla hyvä roolimalli
- rajoittamalla fyysisesti passiivista toimintaa
- muistamalla, että sisätiloissakin voi olla fyysisesti aktiivinen
- huolehtimalla terveellisestä ravinnosta ja riittävästä levosta
- käyttämällä digilaitteita liikkumiseen innostavalla tavalla
- ottamalla lapsi mukaan kotitöihin
- luomalla liikunnallisia rutilineja
- kannustamalla liikkuvaa lasta
- järjestämällä ja/tai hyödyntämällä ohjattua liikuntaa

Lähde: Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset 2016, opetus- ja kulttuuriministeriö.

JIK ky:n kuntien lääkehoitosuunnitelma

18.9.2013

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.9.2004 ”Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa” -työryhmän laatimaan ohjeet lääkehoidon toteuttamisesta julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:32,11)

Turvallinen lääkehoito, valtakunnallinen opas mukaan: ”lääkehoidon toteuttaminen perustuu toimintayksikössä laadittuun lääkehoitosuunnitelmaan, joka kattaa yksikön lääkehoidon kokonaisuuden suunnittelun, toteutuksen sekä siinä tapahtuneiden poikkeamien seurannan ja raportoinnin”. Tämän tarkoituksena on yhtenäistää laadukkaan lääkehoidon toteuttamisen periaatteet, määrittää vähimmäisvaatimukset ja selkeyttää vastuunjako.

Varhaiskasvatuksen perustehtävä ei ole lääkehoidosta vastaaminen. Varhaiskasvatuksessa tulee olla lääkehoitosuunnitelma sillä yksiköissä on lapsia joilla saattaa olla käytössä jatkuva/määräaikainen lääkitys.

Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle. Vanhemmat ja henkilöstö sitoutuvat yhdessä toimimaan lapsen hyvinvoinnin parhaaksi. Jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan pitkäaikaisen sairauden hoitamisesta päivähoitopäiviän aikana.

” Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman lääkehoidon toteuttamista koskevan julkaisun Turvallinen lääkehoito (oppaita 2005:32) mukaisesti lääkehoito perustuu potilaan ja hänen omaisensa sekä lääkehoitoa toteuttavan työntekijän ja toimintayksikön väliseen sopimukseen.” (Saarasalmi 2008, 36)

PITKÄAIKAISSAIRAIDEN LASTEN LÄÄKEHOIDON TURVALLINEN TOTEUTTAMINEN LASTEN PÄIVÄHOIDOSSA

Kun päivähoitoon on tulossa lapsi, jolla on pitkäaikaissairaus (esim astma, diabetes, epilepsia) pyydetään vanhempia ottamaan hyvissä ajoin yhteyttä oman alueensa lastenneuvolan terveydenhoitajaan. Yhteyttä olisi hyvä ottaa jo 2-3 kuukautta ennen päivähoiton alkamista. Lastenneuvolan terveydenhoitaja kutsuu koolle lapsen vanhemmat ja päivähoiton edustajat. Terveydenhoitaja, vanhemmat ja päivähoiton työntekijät sopivat yhdessä lapsen hoitokäytännöistä ja lääkehoidosta päivähoiton aikana. Vanhempien on hyvä tuoda mukanaan tähän palaveriin lapsen sairaskertomustietoja, joista näkyy yksityiskohtaisesti lääkärin määräykset ja ohjeet. Palaverissa tehdään lapsen lääkehoitosuunnitelma ja se kirjataan osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Lapsen on koettava olonsa turvalliseksi päivähoitossa sairaudestaan huolimatta ja taas vanhempien on voitava levollisin mielin viedä lapsensa hoitoon. Päivähoiton aikana annetaan lapselle vain välttämätön lääkitys. Tarvittava lääkehoito on lääkärin määräämää ja sen toteuttaa mieluiten terveydenhuollon ammattihenkilö, lähihoitaja, joka työskentelee päivähoitossa. Päivähoiton muu työntekijä, joka ei ole saanut terveysalan koulutusta, voi omalla suostumuksellaan olla myös lääkkeiden antaja. Tällöin työntekijä on saanut perehdytyksen tähän ja hänen osaamisensa varmistetaan näyttökokeella terveydenhuollon ammattilaiselle. Lapsen lääkehoitosuunnitelmassa sovitaan tarkasti, kuka antaa lapselle tarvittavat lääkkeet ja seuraa muutenkin vointia (esim. verensokerimittaukset, ruokailun valvonta) ja kuka toimii varahenkilönä.

Ilmajoella 6.5 2013

Elina Majapuro vt johtava ylilääkäri JIK ky

Lääkehoidon osaamisen varmistaminen ja ylläpitäminen

Lapsen lääkehoito on osa lapsen hoidon kokonaisuutta, josta vastaa lasta terveydenhoidon puolella hoitava lääkäri. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää tietää, miksi lääkettä annetaan, mitä lääkettä, kuinka paljon, miten ja mitä antoreittiä käytetään (resepti). Perusedellytyksenä on vanhempien ja henkilökunnan välinen luottamuksellinen kasvatuskumppanuus.

Tavanomaisissa sairastapauksissa lääkkeiden antaminen on ensisijaisesti huoltajien vastuulla. Yksiköissä toteutetaan välitöntä hoitoa vaativat (anafylaksia, insuliinishokki, kouristukset), satunnaisia oireita lievittävät (astma, migreeni) ja pitkäaikaissairauden ylläpitohoitotoimenpiteet (diabetes, astma, epilepsia, vaikeat allergiat).

Uuden työntekijän perehdyttämisessä tulee huolehtia tarvittavan tiedon siirtämisestä ja opastuksesta, jos työyksikössä on pitkäaikaissairautta sairastava lapsi tai lapsia sekä huolehtia lääkekaapin sijainnin näyttämisestä ja pistosluvan hankkimisesta sekä lisäkoulutuksesta.

Varhaiskasvatuksen lääkehoidon riskitekijät ja ongelmakohdat

Varhaiskasvatuksessa ei työskentele varsinaisesti lääkehoidon ammattilaista vaan henkilökunta on saanut luvan lääkehoidollisiin toimenpiteisiin (ainoastaan lähihoitajan ja lastenhoitajan ammattitutkinnon suorittaneella työntekijällä on terveydenhuollon koulutus).

Riskit (asiat joihin tulee kiinnittää erityisesti huomiota.):

- lääkkeiden oikea säilytys
- lääkkeiden oikea annostelu
- lääkkeiden nimet (mikä lääke, mikä vahvuus, kenelle tarkoitettu, missä säilytys, lääkkeen antoreitti)
- lääkkeiden antaminen oikeaan ajankohtaan

Lääkehoidon turvallinen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Lääkehoidon toteuttamista valvoo päiväkodin johtaja ja hänen tehtävänä on varmistaa, että lääkehoito toteutetaan kirjallisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä tulee olla tarvittava osaaminen ja riittävä lisäkoulutus sekä pistosluvat.

Yksiköillä tulee olla ”lääkekaappivastaava”, joka huolehtii lääkekaapin sisällöstä ja perehdyttämisestä.

Lääkehoitosuunnitelma otetaan käyttöön sen hyväksymisen jälkeen ja sitä päivitetään vuosittain.

Osaamisen ylläpitäminen

Lastenneuvolasta saadaan myös tarvittaessa opastusta ja ohjeistusta. Jokaisella työntekijällä tulee olla tarvittavat ensiaputaidot. Työnantaja vastaa tarvittavan koulutuksen järjestämisestä.

Henkilöstön vastuu

Lääkehoitoa antaa ensisijaisesti siihen koulutettu henkilö (lähihoitaja, lastenhoitaja). Luonnollista tietä annettavien lääkkeiden osalta lääkehoidossa vastuussa olevan työntekijän on varmistettava

lääkkeen alkuperä, annosteluohje ja -ajankohta myös pitkäaikaissairauksien kohdalta. Lääkehoitosuunnitelman päivityksestä ja suunnitelmaan liittyvistä palautteista vastaa siihen nimetty henkilö.

Lääkkeiden antamisen lupakäytännöt:

Lääkehoitoon koulutettu nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilöstö:

(lähihoitaja, lastenhoitaja, perushoitaja)

- Perustutkinnon jälkeen voi antaa lääkkeitä luonnollista tietä.
- Osaamisen varmistamisen, lisäkoulutuksen ja luvan myöntämisen jälkeen voi antaa injektioita ihon alle ja lihakseen.

Lääkehoitoon koulutusta saanut sosiaalihuollon ammatillinen henkilöstö:

(sosionomi, päivähoitaja)

- Ohjeistettuna, perehdytettynä saa antaa lääkkeitä luonnollista tietä.
- Osaamisen varmistamisen, lisäkoulutuksen ja luvan myöntämisen jälkeen voi antaa injektioita ihon alle.

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö:

(lastentarhanopettaja, lastenohjaaja, perhepäivähoitajat, ryhmäavustajat)

- Perustutkinto ei anna valmiuksia lääkehoitoon.
- Osaamisen varmistamisen, lisäkoulutuksen ja luvan myöntämisen jälkeen voi antaa lääkkeitä luonnollista tietä sekä injektioita ihon alle.

Lääkkeen antaminen

Varhaiskasvatuksessa annettavat lääkkeet on oltava lääkärin määräämiä.

Lääkkeen annosta sovitaan **AINA** kirjallisesti vanhempien kanssa. Vanhempien tulee toimittaa lääke alkuperäisessä pakkauksessa.

Lääkkeen annostelussa on varmistettava:

- alkuperäinen resepti
 - lääkkeen nimi, vahvuus, annostus sekä lapsen nimi
- käyttötarkoitus
- antotapa, -aika ja annostelu
- mahdolliset haittavaikutukset (Jos haittavaikutuksia ilmenee, niin on otettava yhteys vanhempiin tai terveyskeskuksen päivystykseen)

Lääkkeen anto kirjataan aina ”lääkekorttiin”.

Lääkkeiden säilytys

- säilytyslämpötilan mukaisesti
 - lukitussa kaapissa huoneenlämmössä
 - viileäkaapissa erillisessä suljetussa rasiassa, missä lapsen nimi
- lääkekaapin sisältö on kirjattu turvallisuussuunnitelman ensiapuosioon

Lääkejäte

- käyttämättä jääneet lääkkeet toimitetaan vanhemmille
- injektiovälineet hävitetään niin, ettei pistovaaraa ole jätteitä käsitteleville henkilöille (esim. insuliinineulat kerätään kovamuovipulloon, pullonkorkki kiinni ja sekajätteisiin)

Sairastuminen hoitopäivän aikana

Hoitopäivän aikana sairastuvalle lapselle järjestetään rauhallinen paikka lepäämistä varten ja lapsen huoltajille soitetaan. Sairastunutta lasta ei saa jättää yksin. Sairaana lapsen hoidossa noudatetaan yleistä ohjeistusta (lasten sairaudet ja tartuntataudit ks. jikky.fi tartuntatautiohjeistus).

Lapsen poissaolotarve sairauden takia ja eristämistarve päivähoidosta eivät ole sama asia. Joskus poissaolon tarve on pidempi kuin eristämisaika (taudin tarttuvuus), koska sairastaminen on yksilöllistä.

Yleisimmät lääkehoitoa vaativat tilanteet

Anafylaksia

Tavallisimmat oireet:

- ihon kutina tai punotus
- laaja-alainen nokkosihottuma
- hengenhädistys
- vatsakivut tai oksentelu

Hoito-ohjeet:

- **Soita 112**
- EpiPen Jr.-kynä(sis. adrenaliinia) on tarkoitettu 15-30 kg lapsille (ei alle vuoden ikäiselle)

Tavallisimmat aiheuttajat:

- ruoka-aineet
 - viljat, pähkinät, lehmänmaito, kananmuna, äyriäiset, kala, hajut
- lääkkeet
 - antibiootit (penisilliini, kefaleksiini, kefuroksiimi, amoksisilliini, sulfa), särkylääkkeet (asetyyilisalisyylihappo, diklofenaakki, ibuprofeeni) ja biologiset lääkkeet (infliksiimabi)
- hyönteiset (ampiainen, hyttynen)

Lasten kuumekuristukset

Tavallisimmat oireet:

- kuume (yli38°C)
- lapseen ei saa kontaktia
- lapsen keho jäykistyy
- käsien ja jalkojen nopeat nykäykset

Hoito-ohjeet:

- yksilölliset reseptilääkkeet ja anto-ohjeet
- soitto vanhemmille tai lääkäriin
- viilennys

Lasten diabetes

Diabeteshoidossa on sovitettava yhteen insuliinin, ruuan ja liikunnan vaikutus verensokeriin. Tavoitearvot lapsilla ovat 4-8mmol/l ja ne ovat hyvin yksilölliset. Huoltajat toimittavat tarpeelliset välineet päivähoitoon. Lääkettä voidaan antaa diabeetikolle insuliinikynällä tai insuliinipumpulla. Keskussairaalan diabeteshoitaja tulee ohjeistamaan vastuuhenkilön ja varahenkilöt. Yhteistyö kodin ja päivähoiton välillä tulee olla saumaton ja avoin puolin ja toisin. Diabeteksen hoidon tavoitteena on lapsen päivittäinen hyvinvointi, normaalin kasvun ja kehityksen turvaaminen ja elinmuutosten välttäminen.

Ohjeet sokin hoitoon on oltava koko päivähoitoyksikön tiedossa. Diabeteksen oireet ovat yksilöllisiä, eikä lapsi välttämättä tunnista oireitaan !

Tavallisimmat shokkioireet: (matala verensokeri alle 4mmol/l)

- vapina, käsien tärinä
- hermostuneisuus
- sydämentykytys (tiheä pulssi)
- hikoilu
- nälän tunne, kalpeus
- pahoinvointi
- väsymys, heikotus
- tajuttomuuden uhka jos verensokeri alle 2mmol/l

Ensiapu sokkioireisiin:

Nopeasti imeytyviä vaihtoehtoja ovat:

- lasillinen tuoremehua, sokeripitoista virvoitusjuomaa / mehua, pillimehu
- 4-6 palaa rypälesokeria (Sirpiri, Dexal) tai tavallista sokeria
- hedelmä
- rusinoita
- sokeripitoinen jogurtti, jäätelö
- lasillinen maitoa

Jos oireet eivät mene ohi 5-10 minuutissa **SOITTO VANHEMMILLE**.

Shokkitapauksessa on paikalle tilattava ambulanssi puh. 112 ja soitetaan vanhemmille.

Tavallisimmat korkean verensokerin oireet:

- väsymys, uupumus
- keskittymisvaikeus, ajatus ei kulje
- päänsärky
- uneliaisuus
- huimaus, pyöritys
- epätavallinen tai riitaisa käytös
- näön hämärtyminen, näkeminen kahtena
- pahimmassa tapauksessa kouristuksia ja tajuttomuus
- jano
- lisääntynyt virtsaneritys

Retkelle mukaan:

- hoitovälineet
- hoito-ohjeet
- yhteystiedot (vanhemmat ja hoitoyksikkö)
- ylimääräistä välipalaa
- hätäensiapu (yksilöllinen, esim. Siripiri, siirappi)

Lasten epilepsia

Tavallisimmat kohtausoireet:

- tahdosta riippumattomat motoriset oireet, kuten rytmisen nykiminen, jäykistyminen
- lihasvelttous ja yksittäiset lihasnykäisyt
- automatismit, esimerkiksi nieleskely, hypistely, stereotyyppinen liikehdintä
- itsestään syntyvät näkö-, kuulo-, tunto-, maku- ja hajuaistimukset
- affektiiviset ilmiöt, esimerkiksi pelko
- paikalliset oireet, kuten kyvyttömyys puhua tai ylläpitää raajan asentoa
- tajunnan osittainen tai täydellinen häiriintyminen
- myös kehityksen hidastuminen tai puheen taantuminen voivat olla epilepsian ensioireita

Hoito-ohjeet:

- älä yritä estää kouristuskohtausta
- huolehdi, ettei lapsi kohtauksen aikana kolhi itseään tai putoa
- älä laita lapsen suuhun mitään
- yksilölliset lisähoito-ohjeet

Astma

Tavallisimmat kohtausoireet:

- haukkova tai vinkuva hengitys
- väsymys

Hoito-ohjeet:

- yksilölliset hoito-ohjeet
- hoitovälineenä inhalaattori

Migreeni

Tavallisimmat kohtausoireet:

- voimakas kipu
- valonarkuus
- ääniherkkyys
- pahoinvointi tai oksentelu

Hoito-ohjeet:

- yksilölliset kohtauslääkkeet
- mahdollinen estolääkitys

Yleisiä migreenikohtauksen laukaisevia tekijöitä:

- vilkkuvat tai kirkkaat valot
- voimakkaat hajut
- valvominen

Tärkeitä numeroita:

Ambulanssi puh. 112

Myrkytystietokeskus puh. 09 -471997

Terveyskeskus poliklinikka

Ilmajoki puh. 06- 4191 501

Kurikka puh. 06- 4513 300

Jurva, terveysasema puh. 06- 4513 150

Jalasjärvi puh. 06- 4580 500

Apteekki

Ilmajoki puh. 06-4241 700

Kurikka puh. 06- 450 2023

Jalasjärvi puh. 06- 456 7300

Jurva puh. 06- 363 1088

Lomakkeet:

Sopimus sairaanhoidollisten toimenpiteiden suorittamisesta /lääkehoidon toteuttamisesta

Lapsen lääkehoidon suunnitelma varhaiskasvatuksessa

Lapsen lääkelomake

Tavallisimpia lasten sairastamia infektioita

Lapsen lääkehoidon suunnitelma varhaiskasvatuksessa

Lapsen nimi _____

Huoltajat, nimi ja puhelinnumero

Milloin ja minkälainen sairaus lapsella on todettu? Miten näkyy lapsen arjessa?
Minkälaisia oireita ja seurantaan päivän aikana sairaus aiheuttaa?
Miten usein lapsi keskimäärin oireilee?
Peruslääkitys, jota annetaan myös varhaiskasvatuspäivän aikana. Miten lääkettä annostellaan ja kuinka usein? Missä lääkkeitä säilytetään? Kuka huolehtii lääkkeiden päiväyksen mukaisesta voimassaolosta ja niiden hävittämisestä?
Lapsen tarvitsemat ensiapulääkkeet varhaiskasvatuspäivän aikana Minkälaisilla oireilla lääkkeitä annetaan ja kuinka lääkkeet annetaan?
Mitä muita toimenpiteitä lapsi tarvitsee ensiaputilanteissa?
Keneen otetaan yhteys ensiaputilanteissa?

_____ / 20

_____ Huoltajan allekirjoitus

_____ Varhaiskasvatuksen edustajan allekirjoitus

Lapsen lääkelomake

Lapsen nimi	Henkilötunnus
Huoltajien nimet	Puhelinnumerot:
Varhaiskasvatuspaikka	
Omahoitaja hoidossa, opettaja	

Lapsella on:

- ruoka-allergia, mikä _____

- astma, pakkasraja _____ jolloin ulkoilua tulisi välttää

- allerginen ihottuma

- atooppinen iho

- pölypunkki-allergia

- siitepölyallergia,
mikä _____

- eläinallergia,
mikä _____

- muu allergia,
mikä _____

- muu sairaus, mikä _____

Lääkekortti (lääkekorttiin kirjataan AINA jokainen kerta kun lääkettä annetaan !)

Lääke/ lääkkeet:	Vastaanotettu:
Lääkkeen resepti ajalle:	Lääkkeen säilytys ja viimeinen käyttöpäivä:

Annostus , antotapa ja kellonaika:	Vastaanottajan kuittaus:
Lääkejätteen hävitys:	Kuka vastaa:

Lyhytaikainen reseptilääkkeen antaminen (päiväys ja kuittaus)

Pvm	pvm.	pvm.	pvm.	pvm.	Pvm.	Pvm.
Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.
Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.
Pvm.	Pvm.	Pvm.	Pvm.	Pvm.	Pvm.	Pvm.
Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.	Klo.
Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.	Hlö.

Yllämainitun lapsen huoltajana/huoltajina annan/annamme tässä lomakkeessa mainituille henkilöille (lähihoitaja) luvan lapseni/lapsemme sairauteen liittyvien toimien hoitamiseen lomakkeessa kirjattujen linjausten mukaisesti. Lisäksi annan/annamme luvan lapseni/lapsemme terveydentilaa koskevien tietojen luovuttamiseen varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä mahdollisesti ensiapuun osallistuville henkilöille. Sitoudun/sitoudumme tiedottomaan lapseni/lapsemme hoidossa tapahtuneista muutoksista päivähoito/koulupäivän aikana hoidosta vastaaville henkilöille.

Päiväys ___ / ___ 20___, _____
 Huoltajan, huoltajien allekirjoitus

Lapsen lääkelomake

Lapsen nimi	Henkilötunnus	Päiväys ja huoltajan allekirjoitus
-------------	---------------	------------------------------------

Lapsella on

- Ruoka-allergia
- Astma, pakkasraja - _____ °C jolloin ulkoilua tulisi välttää
- Allerginen ihottuma
- Atooppinen iho
- Pölypunkki-allergia
- siitepölyallergia, mikä? _____
- Eläinallergia, mikä _____
- Hyönteisen piston aiheuttama yliherkkyys, mikä _____
- Muu allergia (esim. kumi, nikkeli, lääkeyliherkkyys), mikä? _____
- Muu sairaus, mikä? _____

Lääkitys

Lääkkeen nimi	Annostus ja lääkkeenottotapa	Mihin oireisiin?	Säännöllisesti	Tarvittaessa	Huomioitavaa

Tavallisimpia lasten sairastamia infektioita

Tavallisimpia lasten sairastamia infektioita

Niiden itämisaajat, oireet, hoito-ohjeet ja eristämistarve

YLEISIÄ OHJEITA

- Hyvän käsihygienian merkitys korostuu lasten päivähoitopaikoissa/kouluissa sekä lasten että henkilökunnan kohdalla.
 - Käsienpesu tehdään vedellä ja saippualla ja käsien kuivaamiseen käytetään kertakäyttöpyyhkeitä.
 - Käsienpesua voidaan tehostaa käyttämällä alkoholikäsihuuhdetta esim. epidemiatilanteissa.
 - Päiväkodissa lasten kädet pestään päiväkotiin tullessa, ennen ruokailua ja ruuan jakelua, WC-käynnin jälkeen ja niistämisestä yhteydessä.
 - Lapsen vaipan vaihdossa käytetään suojakäsineitä ja huolehditaan käsihygieniasta.
 - Päiväkodin henkilökunnan käsihuuhteen käyttö korostuu tiloissa, joissa ei ole vesipistettä.

Oikea aivastamis- ja yskimistekniikka! Jos ei ole paperinenäiliinaa käytössä, niin sitten yskitään tai aivastetaan kyynärtaiteeseen ja sen jälkeen käsien pesu. Nenäliina roskeen.

- Jatkossa mainituissa ohjeissa on tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi suositeltu
- Eristämisen (lapsi kotihoidossa) tarve päivähoitosta/koulusta. Näissä ei ole otettu kantaa lapsen toipumisen kannalta tarpeelliseen poissaoloon hoidosta/koulusta. **Taudista toipumisaika tulee harkita aina lapsikohtaisesti.** Hyvä perussääntö on YKSI KUUMEETON päivä kotona!
- Kuume on merkki elimistön tulehdusreaktiosta, joista valtaosa aiheutuu virusten tai bakteerien aiheuttamista infektioista.
Peräaukosta mitattuna 37 astetta on vielä normaali lämpö, pienellä vauvalla 37,5 on vielä normaali lämpötila. Jos lapsen lämpö on levossa mitattuna yli 38 astetta, sitä voi pitää jo kuumeena. Kuumelääkettä suositellaan annettavaksi silloin, kun kuume nousee yli 38,5 astetta. Lääkkeitä käytetään suositusten mukaisesti eli lapsen paino ja ikä huomioiden.
- Mikäli lapsi sairastuu kesken hoitopäivän, on sairastumisesta ilmoitettava vanhemmille ja sopia lapsen noutamisesta.

EPIDEMIA PÄIVÄKODISSA

1. Epäily epidemiasta (useampi lapsi sairaana samasta syystä vatsataudit, a-streptokokin aiheuttamat infektiot)
2. Yhteys terveydenhoitajaan tai oman terveyskeskuksen/terveysaseman tartuntataudeista vastaavaan hoitajaan
Sh Sanna Granholm, Kurikan terveyskeskus, lääkärinvastaanotto, p. 06-4585301
Sh Marika Viitala, Jalasjärven terveyskeskus, lääkärinvastaanotto, p. 06-4585101
Sh Heidi Korpela-Kamila, Jurvan terveysasema, lääkärinvastaanotto, p. 06-4585311
3. Sovitaan:
 - epidemiatietojen keräämisestä (rivilista, ei henkilötietoja)
 - tehdään altistuneen ryhmän määrittäminen
 - arvioidaan torjuntatoimet ja uusien tapausten estäminen
 - mahdollinen näytteenotto
 - tiedottaminen

Työterveyshuollon rooli

- työterveyshoitajaa informoidaan epidemiasta
- epidemiayksikön henkilökunnan määrittely
- Epidemioiden jälkeen arvio missä onnistuttiin ja mitä jatkossa tulee tehdä toisin.

A-streptokokki infektiota esiintyessä on hyvä muistaa epidemian mahdollisuus. Ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan tai tartuntataudeista vastaavaan hoitajaan. Epäily epidemiasta voi syntyä päiväkodissa, lastenneuvolassa, kouluterveydenhoitajan luona, päivystysvastaanotolla tai vanhempien yhteydenottojen perusteella. A-streptokokkiepidemian yhteydessä tartuntatautihoitaja ottaa yhteyttä tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin, joka arvioi lisäselvitysten tarpeen. Epidemiakohtaisesti arvioidaan tiedottamisen tarve.

STREPTOKOKIN AIHEUTTAMA NIELUTULHEDUS ELI ANGIINA

Itämisaika: 2-5 vrk
Tartuntatapa: pisaratartunta
Oireet: Kuume, kurkkukipu
Hoito: Antibioottikuuri 7-10 vrk, kuume- ja särkylääke, juominen
Eristämistarve: 24 h lääkehoidon aloittamisesta, toipumistarve lapsen voinnin mukaan

ENTEROVIRUKSET (Enterorokko)

Itämisaika 3-6 vrk (mutta voi olla lyhempikin)
Tartuntatapa: Pisaratartunta sekä ulosteen välityksellä, tarttuminen alkaa ennen oireita
Oireet: Oirekuva vaihtelee lievästä vaikeaan. Lievä ylähengitystieinfektio, kuume, kurkkukipu, rakkulat nielussa, kasvoilla, kämmenissä jaloissa ja jalkapohjissa, vatsaoireet. Voi olla myös oireeton.
Hoito: Paranee itsestään
Oireenmukainen hoito, kipu- ja kuumelääkitys, juominen.
Eristämistarve: Ei eristämistarvetta, lapsen yleisvoinnin mukaan, tartuntojen ehkäistään hyvästä käsihygieniasta huolehtimalla.

Erotuksena vesirokkoon enterorokko ei aiheuta yleensä kutinaa ja rakkulat painottuvat käsiin ja jalkoihin, ks. kuva. Aikuisilla rakkulat voivat olla kovasti kutisevia. Varsinkin taudin alkuvaiheessa enterorokon erottaminen vesirokosta voi joskus olla hankalaa. Paranemisvaiheessa iho voi hilseillä.

HERPESSTOMATIITTI JA YSKÄNROKKO

Itämisaika 2-7 vrk
Oireet: Suurimmalla osalla tauti on lievä tai oireeton
Virus voi tarttua rakkuloista.
Hoito: Oireen mukainen, yskänrokossa paikallishoito. Isommilla lapsilla ja aikuisilla voidaan harkinnan mukaan käyttää asikloviirihoitoa.
Eristämistarve: Ei eristämistarvetta

KIHOMADOT

Itämisaika:	Tartunnasta oireiluvaiheeseen 1/2 – 2 kk
Tartuntatapa:	Tarttuu ihmisestä toiseen, käsien välityksellä suuhun
Oireet:	Kutina peräaukon seudulla (erityisesti yöllä), heräily, yökastelu
Hoito:	samanaikainen hoito kaikille samassa taloudessa asuville, itsehoitovalmiste (Pyrvin) tai lääkärin määräämä hoito. Hoito uusitaan 1–2 viikon kulutta. Kotona kynsien leikkaaminen lyhyiksi, patjojen ja tyynyjen imurointi. Hoidon jälkeen vuode- ja yövaatteiden vaihto ja pesu.
Eristämistarve:	Ei eristämistarvetta. Jos päiväkotiryhmässä todetaan kihomatoja vähintään kolmasosalla lapsista, kannattaa koko ryhmä hoitaa.

KURKUNPÄÄNTULEHDUS ELI LARYNGIITTI

Itämisaika:	3–16 vrk (parainfluenssavirus, n. 70 %:ssa aiheuttajana)
Tartuntatapa:	Pisaratartunta, suora kontakti
Oireet:	Käheä, kumea, ”haukkuva” yskä, hengityksen rohina ja vaikeutumisen (stridor)
Hoito:	Käheä yskä ilman hengitysvaikeutta ei vaadi hoitoa, kotikonsteina viileä ulkoilma tai haalea vesihöyry voivat toimia hoitona. Mikäli hengitysvaikeutta, ensihoitona otetaan lapsi syliin istuvaan asentoon ja voidaan kokeilla em. hoitokeinoja. Jos kotikonsteista ei apua, yhteys lääkäripäivystykseen.
Eristämistarve:	Ei eristämistarvetta

MAHATAUTI (Ripuli/oksennustauti)/NOROVIRUS

Itämisaika:	Riippuu taudinaiheuttajasta, mutta yleensä lyhyt 12h – 2vrk
Tartuntatapa:	Käsien välityksellä eritteistä, kontaminoituneilta pinnoilta
Oireet:	Oksentelu, ripulointi, kuume, vatsakipu
Hoito:	Riittävä nesteytys kuivumisen ehkäisemiseksi
Eristämistarve:	Yksi oireeton päivä

MÄRKÄRUPI

Itämisaika:	2–5 vrk
Tartuntatapa:	Käsien välityksellä
Oireet:	Ensin vesirakkula, joka puhkeaa ja erittää kudost nestettä, vesirakkula kuivuu kellertäväksi karstaksi tai ruveksi, useimmiten alkaa sierainaukosta tai suupielestä ja voi levitä eri puolelle kehoa
Hoito:	<u>Lääkärin</u> määräämä hoito; joko pelkkä paikallisvoide tai paikallisvoide ja antibiootti yhdessä.
Eristämistarve:	Niin kauan kuin märkiviä rupia esiintyy, 1 vrk suun kautta otettavan antibiootin ja 2 vrk paikallisen antibioottivoiteen aloittamisesta.

NUHAKUUME (Hengitystieinfektio eli flunssa)

Itämisaika:	1–5 vrk taudinaiheuttajan mukaan vaihdellen
Tartuntatapa:	Kosketustartunta käsienvälityksellä, ilmaitse pisaratartunta, epäsuorasti, eritteisten esineiden (esim. lelujen) pinnoilta
Oireet:	Nuha, yskä, kurkkukipu, kuume, silmän sidekalvon punoitus
Hoito:	Oireiden mukainen hoito, tarv. kipu- ja kuumelääkitys, nesteytys
Eristämistarve:	Lapsen voinnin mukaan, 1 kuumeeton päivä

ONTELOSYYLÄT ELI MOLLUSKAT

Itämisaika:	2 vko–6 kk
Tartuntatapa:	ihokosketus
Oireet:	2–6 mm:n läpimittaiset syylät iholla, pääasiassa taiteissa, voivat toki levitä eri puolelle vartaloa. Erityisen yleinen kuivaihaisilla atoopikkolapsilla
Hoito:	Häviävät usein ajan myötä itsestään. Jos lapsella on vain muutama syylä, ne voivat hävitä kun syylät rikkoo neulalla tai pinsetillä. Hyvä ihon perushoito.
Eristämistarve:	Ei eristämistarvetta

PARVOROKKO

Itämisaika:	6–21 vrk
Tartuntatapa:	Pisaratartunta
Oireet:	Alkaa usein poskien punoituksena, jota seuraa vartalolta raajoihin leviävä verkkomainen ihottuma, kuume, päänsärky
Hoito:	Oireenmukainen
Eristämistarve:	Oireiden alkaessa taudin tartuttavuus on ohi, ei eristämistarvetta

RAUHASKUUME (Mononukleoosi eli pusutauti)

Itämisaika:	7–50 vrk
Tartuntatapa:	Yleensä limakalvokontakti
Oireet:	Alle kouluikäisillä yleensä lievä taudinkuva, vanhemmilla korkea kuume, kurkkukipu, imusolmukkeiden suureneminen kaulan ja leuan alueella, pernän suureneminen, n. 10 %:lla punapiilkkuinen ihottuma
Hoito:	Oireenmukainen, särky- ja kuumelääke, nesteytys, fyysisten ponnistusten välttäminen
Eristämistarve:	Ei eristystä, virusta on runsaasti oireettomilla henkilöillä

SILMÄTULEHDUS

Tartuntatapa:	Yleensä taustalla muu bakteerin tai viruksen aiheuttama infektiio, lapsilla usein nuhakuume
Oireet:	Silmien punoitus, rähmiminen, kirvely, rikäntynne silmässä
Hoito:	Silmien puhdistus, usein paranevat kuitenkin itsestään, koska aiheuttajina samat virukset, jotka aiheuttavat hengitystieinfektioitakin märkäiseen, voimakasoireiseen silmätulehdukseen lääkärin määräämä antibioottivoide/tipat,
Eristämistarve:	Eristäminen ei ole yleensä tarpeen, oireiden voimakkuus ratkaisee poissaolon. Voimakkaasti rähmivät silmät → ei päiväkotiin

SYYYHY

Itämisaika:	Muutama viikko
Tartuntatapa:	Ihokontakti
Oireet:	Kiusallinen kutina, etenkin iltaisin ja öisin, oireet korostuvat pakaraseudussa, ranteissa ja sormien väleissä, epämääräiset näppylät, ranteissa ja kämmenissä käytäviä. Oireet alkavat noin 2 - 4 viikon kuluttua syyhytartunnan saamisesta.
Hoito:	Syyhyypunkki häädetään joko paikallishoitoaineella tai tablettilääkityksellä. Hoito toistetaan viikon kuluttua ensimmäisestä häätohoidosta. Tarkemmat ohjeet Seks ihotautien pkl sivuilta (Syyhyn hoito kotona). Esim. voiteen annetaan vaikuttaa yön yli ja pestään pois 8 - 12 tunnin kuluttua. Jos esim. kädet pestään ennen tämän ajan kulumista, ne on voideltava uudestaan. Oireinen hoidetaan x 2, oireeton altistunut x 1.
Eristämistarve:	Kunnes hoidettu (1. hoidon jälkeen voi mennä hoitoon)

SYYLÄT

Itämisaika:	Muutamasta viikosta 6-8 kk
Tartuntatapa:	Kosketustartunta
Oireet:	Usein käsissä tai jalkapohjissa olevia ihosta pallomaisesti kohoavia viruksen aiheuttamia kasvaimia, jalkapohjissa voi olla myös ihon sisään kasvavia syyliä.
Hoito:	Häviävät itsestään, 65 % n. 2 vuotta ilmestymisen jälkeen. Itsehoitovalmisteina salisyylit-maitohappovalmisteet, liuoksena voiteena, geelinä tai laastarina. Teippihoito!
Eristämistarve:	Ei eristämistarvetta

TULIROKKO

Itämisaika:	1-5 vrk,
Tartuntatapa:	Pisaratarvunta
Oireet:	Kuume, kurkkukipu, päänsärky, punoittava ja turpea kieli (mansikkakieli), ihottuma joka esiintyy hentonä punoituksena, kasvoissa suun ympärillä vaaleampi alue
Hoito:	Antibioottihoito
Eristämistarve:	1 vrk antibioottihoiton aloittamisesta, mutta yleensä lapsi tarvitsee pidemmän toipumisajan.

TÄIT

Itämisaika:	1–2 vrk
Tartuntatapa:	Munat siirtyvät esim. päähineiden välityksellä ihmisestä toiseen, lisäksi yhteiset harjat ja kammat ovat mahdollisia tartuntatapoja.
Oireet:	Kutina hiuspohjassa, puremajäljet ovat pistemäisiä, mutta punoittavat selvästi, yleensä niskassa ja korvien takana.
Hoito:	Täishampoo/liuoshiito, hoito toistetaan viikon kuluttua. Saivareiden poistamiseksi hiusten kampaaminen tiheällä kammalla. Pähineiden ja vuodevaatteiden pesu vähintään 60 asteessa. Pesua kestävämmien vaatteiden/esineiden pakastus.
Eristämistarve:	Lapsen voi viedä päivähoitoon ensimmäisen hoitokerran jälkeen

VAUVAROKKO ELI KOLMEN PÄIVÄN KUUME

Itämisaika:	5–15 vrk
Tartuntatapa:	Eritteiden ja käsien välityksellä
Oireet:	Yleensä ½–2-vuotiaiden lasten tauti. 3–4 päivän korkea kuume ärtyisyyttä, lievää yskää ja nuhaa, löysiä ulosteita, kuumeen laskiessa iholle voi ilmaantua punaläiskäistä tai näppyläistä ihottumaa, joka yleensä alkaa korvien seudulta leviten sieltä kasvoille niskaan ja vartalolle. Ihottuma vaihtelee voimakkuudeltaan sekä kestoaltaan (muutama tunti–pari päivää)
Hoito:	Oireenmukainen hoito, kuume- ja särkylääke
Eristämistarve:	Päivähoitoon yhden kuumeettoman päivän jälkeen.

VESIROKKO

Itämisaika:	10–21 vrk
Tartuntatapa:	Pisarartartunta, tartuttaa jo 1 vrk ennen ihottuman puhkeamista
Oireet:	Näppylät, jotka muuttuvat nopeasti rakkuloiksi, eri puolella vartaloa, myös hiuspohjassa ja limakalvoilla, kuume alkuvaiheessa, voimakas kutina.
Hoito:	Kutinaa helpottamaan ”vesirokkovoiteet” tai lääkärin määräämä suun kautta otettava lääkitys.
Eristämistarve:	5 vrk ihottuman alkamisesta. Päivähoitoon lapsi voi osallistua, kun ruvet ovat kuivuneet

Salmonella/EHEC/Shigella

Jos oireisen lapsen ulosteesta on löytynyt salmonella (muu kuin Salmonella typhi), poissaolo päivähoitosta oireiden keston ja yhden oireettoman päivän ajan. Oireettomia ei tarvitse eristää. Hyvin harvinaisten Salmonella typhin, EHEC:n ja shigellan kohdalla on omat eristys- ja seulontaohjeensa.

TAUTIKOHTAISET OHJEET

Ilmoitetut poissaoloajat ovat ohjeellisia vähimmäisaikoja. Lapsen vointi ratkaisee poissaolon päivähoidosta.

Tauti	Leviäminen	Itämisaika	Oireita	Suositus päivähoidosta poissaoloajaksi
Yskä, nuhakuume (hengitystieinfektio eli flunssa)	Pisara- ja kosketustartunta, eritteisten esineiden pinnoilta	1-5 vrk	Nuha, yskä, kurkkukipu, kuume, silmän sidekalvon punoitus	Sairauden ajan, 1 kuumeeton päivä
Mahatauti, norovirus (Ripuli/oksennustauti)	Pisara- ja kosketustartunta, eritteisten esineiden pinnoilta	12h-2vrk	Oksentelu, ripulointi, kuume, vatsakipu	Sairauden ajan, yksi oireeton päivä*
Silmätulehdus	Pisara- ja kosketustartunta		Silmien punoitus, rähmiminen, kirvely, rikantunne silmässä	Eristäminen ei ole yleensä tarpeen, voimakkaasti rähmivät silmät -> ei päiväkotiin
Märkärupi	Käsien välityksellä	2-5vrk	Ensin vesirakkula, joka puhkeaa ja erittää kudostestettä, vesirakkula kuivuu kellertäväksi karstaksi tai ruveksi, useimmiten alkaa sierainaukosta tai suupielestä ja voi leviä eri puolelle kehoa.	Niin kauan kuin märkiviä rupia esiintyy, 1 vrk suun kautta otettavan antibiootin ja 2 vrk paikallisen antibioottivoiteen aloittamisesta.
Streptokokin aiheuttama nielutulehdus (angiina)	Pisarartartunta	2-5vrk	Kuume ja kurkkukipu	24 h lääkehoidon aloittamisesta, toipumistarve lapsen voinnin mukaan
Vesirokko	Pisara- ja kosketustartunta, tartuttaa jo 1 vrk ennen ihottuman puhkeamista.	20-21vrk	Näppylät, jotka muuttuva nopeasti rakkuloiksi, eri puolella vartaloa, myös hiuspohjassa ja limakalvoilla, kuume	5 vrk ihottuman alkamisesta, päivähoitoon lapsi voi osallistua, kun ruvet ovat kuivuneet.
Parvorokko	Pisarartartunta	6-21vrk	Alkaa usein poskien punotuksena, jota seuraa vartalolta raajoihin leviävä verkkomainen ihottuma, kuume, päänsärky	Sairauden mukaan, oireiden alkaessa taudin tartuttavuus on ohi, ei eristämistarvetta.
Enterorokko	Pisarartartunta sekä ulosteiden välityksellä, tarttuminen alkaa ennen oireita.	3-6vrk	Lievä ylähengitystieinfektio, kuume, kurkkukipu, rakkulat: nielussa, kasvoilla, kämmenissä, jaloissa ja jalkapohjissa sekä vatsaoireet. Voi olla myös oireeton.	Sairauden mukaan, ei eristämistarvetta

Tauti	Leviäminen	Itämisaika	Oireita	Suositus päivähoidosta poissaoloajaksi
Tulirokko	Pisarartartunta	1-5vrk	Kuume, kurkkukipu, päänsärky, punoittava ja turpea kieli (mansikkakieli), ihottuma, joka esiintyy hetona punoituksena, kasvoissa suun ympärillä vaaleampi alue	Sairauden mukaan, 1 vuorokausi antibioottihoidon alkamisesta.
Vauvarokko	Eritteiden ja käsien välityksellä	5-15vrk	Yleensä ½-2 vuotiaiden tauti. 3-4 päivää korkea kuume, ärtyisyyttä, lievää yskää ja nuhaa, löysiä ulosteita, kuumeen laskiessa iholle voi ilmaantua punaläiskäistä, näppyläistä ihottumaa alkaen korvien seudulta	Sairauden mukaan, 1 kuumeton päivä.
Kihomadot	Ihmisestä toiseen, käsien välityksellä suuhun	½-2kk	Kutina peräaukon seudulla (erityisesti yöllä, heräily, yökastelu	Ei eristämistarvetta. Koko perhe hyvä hoitaa! Mikäli päiväkotiryhmässä todetaan kihomatoja vähintään kolmasosalla lapsista, kannattaa koko ryhmä hoitaa!
Täit	Kosketustartunta. Munat siirtyvät esim. päähineiden välityksellä ihmisestä toiseen, lisäksi yhteiset harjat ja kammat ovat mahdollisia tartuntatapoja.	1-2vrk	Kutina hiuspojassa, puremajäljet ovat pistemäisiä, mutta punoittavat selvästi, yleensä niskassa ja korvien takana.	Lapsen voi viedä hoitoon ensimmäisen hoitokerran jälkeen.
Syyhy	Ihokontakti	Muutama viikko	Kiusallinen kutina, etenkin iltaisin ja öisin, oireet korostuu pakaraseudussa, ranteissa ja sormien välissä, epämääräiset näppylät, ranteissa ja kämmenissä käytäviä.	Eristämistarve kunnes lapsi hoidettu. Lapsen voi viedä hoitoon, kun ensimmäisestä hoidosta on kulunut 24h.
Ontelosyyliä (molluska)	Ihokosketus	2vko- 6kk	2-6mm:n läpimittaiset syyliät iholla, pääasiassa taapiessa, yleinen atoopikkolapsilla.	Eristys ei ole tarpeellista. Ei yhteisiä uima- tai alusvaatteita.
Hinkuyskä	Pisara- ja kosketustartunta	5-20 vrk	Yskä, puuskittainen yskä, hinkuminen, oksentelu	5 vrk hoidon aloittamisen jälkeen tai lääkärin ohjeen mukaan.

* VAIKEISSA RIPULITAPAUKSISSA ON SYYTÄ HARKITA MYÖS TERVEIDEN SISARUSTEN POISSAOLOA PÄIVÄHOIDOSTA, JOTTA EPIDEMIA EI LEVIÄISI PÄIVÄHOIDOSSA!

* SALMONELLA JA EHEC POISSAOLO LÄÄKÄRIN ANTAMIEN ERILLISTEN OHJEIDEN MUKAAN

* JOS LAPSEN EPÄILLÄÄN SAIRASTUNEEN TUHKAROKKON, VIHURIROKKON TAI SIKOTAUTIIN, ON ASIA VARMISTETTAVA VERIKOKEELLA.

POISSAOLO ERILLISTEN OHJEIDEN MUKAAN.

Kurikan kaupunki
Varhaiskasvatus

Suomi toisena kielenä (S2)
-opetussuunnitelma
Kurikan varhaiskasvatuksessa

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Lapsen kielen kehitys ja äidinkielen merkitys	5
3. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus varhaiskasvatuksessa.....	6
3.1. S2 -opetuksen lähtökohdat ja tavoitteet	6
3.2 Kasvatusyhteistyö	7
3.3 Kurikkalainen kasvattaja kielen kehityksen tukijana.....	9
3.4. Oppimisympäristö	11
4. Lapsen kielellisen kehityksen arvioiminen	12
4.1 Suomen kielen kuuntelu ja ymmärtäminen.....	13
4.2 Puhuminen ja sanavarasto	13
4.3 Kielen rakenne	13
4.4 Kielellisen tietoisuuden valmiudet.....	14
5. Maahanmuuttajataustaisen lapsen muut tuen tarpeet.....	14
6. Työkaluja Suomi toisena kielenä opetukseen	15
7. Esiopetuksen ja perusopetuksen S2 -nivelevaiheen yhteistyö.....	17
Liitteet	18
Kirjallisuusluettelo	19

1. Johdanto

Kurikan Suomi toisena kielenä (S2) -suunnitelma on tarkoitettu työvälineeksi jokaiselle maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa toimivalle kasvattajalle. Kurikan kaupungin strategian missiona on luoda asukkailleen hyvät peruspalvelut ja viihtyisät olosuhteet. S2 -opetus kuuluu peruspalveluihin, joilla pyritään turvaamaan maahanmuuttajataustaisille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet oppia suomen kieltä. S2 -opetuksen tulee olla tavoitteellista, säännöllistä ja osa päivittäistä toimintaa. S2 -opetus-suunnitelman on tarkoitus herättää työntekijät miettimään omaa suhtautumistaan maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja heidän perheisiin. Tavoitteena on, että jokainen varhaiskasvatuksessa työskentelevä ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisen lapsen sekä perheen, ja ottaa vastuuta myös lapsen suomen kielen oppimisesta.

Suunnitelman tavoitteena on yhtenäistää Kurikkalaiset käytänteet S2 -opetuksessa varhaiskasvatuksessa ja niveltäessä siirryttäessä esiopetuksesta kouluun. Kurikan Suomi toisena kielenä (S2) -opetussuunnitelma on osa Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja Kurikan kaupungin esiopetussuunnitelmaa, joka on päivitetty ja otetaan käyttöön 1.8.2016 alkaen. Tämä suunnitelma sisältää myös eteläpohjalaisen esiopetuksen opetussuunnitelman. Suomi toisena kielenä (S2) -opetussuunnitelmaa Kurikan varhaiskasvatuksessa ovat olleet laatimassa vuonna 2014 erityislastentarhanopettajat Mari Rinta-Nikkola ja Virpi Mäki-Saari. Suunnitelma on päivitetty vuonna 2016. S2 -opetussuunnitelmaa ovat kommentoinut maahanmuuttokoordinaattori Agnes Szeman, rehtori Leena Nurmenniemi sekä laaja-alainen erityisopettaja Heidi-Marja Hannuksela. Toimistosihteerinä Marita Toikkanen on toiminut puhtaaksikirjoittajana. Kuvituksena käytetyt Vasu-vasat ovat SeAMK:n graafikko-opiskelijoiden Jenni ja Pekka Kurjen käsialaa.

This is a curriculum for early childhood education at Kurikka, for children who have Finnish as second language. The S2 -curriculum is called as study-program. This study-program has been done in the year 2014 and updated in 2016.

This S2 -curriculum is a tool for teachers or every adults who have responsibility of children. S2 -curriculum is also for children, who don't speak Finnish as their native language.

The aim of S2 -currilum is to teach Finnish. Teaching is part of regular daily routines. Teaching methods are based on joy of learning and playing.

Lapsella on sata kieltä

Lapsella on sata kieltä

Lapsi

on tehty sadasta.

Lapsella on

sata kieltä

sata kättä

sata ajatusta

sata tapaa pohtia

leikkiä ja puhua

sata aina sata

tapaa kuunnella

ihastella rakastaa

sata iloa

laulaa ja ymmärtää

sata maailmaa

valloittaa

sata maailmaa

tutkia

sata maailmaa

uneksia.

Lapsella on

sata kieltä

(ja taas sata sata sata)

mutta häneltä ryöstetään niistä yhdeksänkymmentäyhdeksän.

Koulu ja kulttuuri

erottavat lapsen pään muusta kehosta.

Lapselle sanotaan:

ajattele ilman käsiä

toimi ilman päätä

kuuntele, äläkä puhu

ymmärrä ilman iloa

rakasta ja ihmettele

vain pääsiäisenä ja jouluna.

Lapselle kerrotaan:

löydä jo valmis maailma

ja sadasta

häneltä ryöstetään yhdeksänkymmentäyhdeksän.

Lapselle kerrotaan:

työ ja leikki

todellisuus ja mielikuvitus

tiede ja kuvittelu

taivas ja maa

järke ja tunne

ovat asioita

jotka eivät kuulu yhteen.

Niin lapselle kerrotaan

ettei sataa ole.

Mutta lapsi sanoo:

En usko. Sata on.

-Loris Malaguzzi-

2. Lapsen kielen kehitys ja äidinkielen merkitys

Kieli on kommunikoinnin ja oppimisen väline. Äidinkieli on ajattelun kieli ja tunteiden ilmaisun kieli. Äidinkielen avulla säilytetään kokemuksia sukupolvesta toiseen. Kieli on myös osa lapsen identiteettiä, se vahvistaa perheen ja samankielisten yhteyttä. Kieli opitaan kuuntelemalla ja puhe matkimalla. Yleensä lapsi omaksuu äidinkieltä perusrakenteet ja sanaston neljään ikävuoteen mennessä, mikäli lähiympäristö on tarjonnut riittävästi monipuolisia vuorovaikutus- kokemuksia ja kielellisiä malleja. Kielen omaksuminen ja puheen oppiminen kestää koko varhaislapsuuden. Eniten kieltä lapsi omaksuu 2–6 -vuotiaana. Tuolloin lapsen lähiympäristön tulisi tarjota monenlaisia elämyksiä ja kokemuksia erilaisista kielenkäyttötavoista.

Katso liite 1. Lapsen kielen ja puheenkehitys ennen kouluikää
(Lyytinen 2003, Kielen kehityksen varhaisvaiheet)

Uuden kielen osaaminen on suoraan verrannollinen äidinkielen hallintaan. Äidinkieli opitaan kotona, joten vanhempien merkitys äidinkielen oppimisessa ja ylläpitämisessä on erittäin tärkeää. Äidinkielen tukeminen vaatii vanhemmilta määrätietoisuutta ja aikaa. Jos vanhemmilla on eri äidinkielet, molempien vanhempien tulisi käyttää omaa äidinkieltään puhuessaan lapselle. Lapsen äidinkielen vahvistamiseksi suositellaan, että alle 3 -vuotias maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaisi päivähoiton osaaikaisessa päivähoitossa (alle 5 tuntia päivässä) tai avoimen päiväkotitoiminnan Sopevan ryhmissä.

Katso liite 2. Kysymyksiä äidinkielestä 1-6 -vuotiaan lapsen vanhemmille

3. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus varhaiskasvatuksessa

Suomessa on noin 157 000 ulkomaalaista (Marianne West 2014). **Maahanmuuttaja** on Suomeen muuttanut, ulkomailla syntynyt henkilö, josta käytetään toisinaan nimitystä uussuomalainen tai ryhmänä etninen vähemmistö. Maahanmuuttajista noin 30 000 on **pakolaisia**, jotka joutuvat pelkäämään kotimaassaan vainotuksi tulemista rodun, uskonnon, kansalaisuuden, sosiaalisen aseman tai poliittisen mielipiteen johdosta. **Paluumuuttaja** puolestaan on asunut maan rajojen ulkopuolella ja palaa sitten takaisin koti- maahansa. **Kolmannen kulttuurin kasvatti eli ns. matkailukuljetti** on osan lapsuudestaan asunut toisessa kulttuurissa tai maassa, kuin mistä hänen vanhempansa ovat kotoisin. **Piilomaahanmuuttaja** on henkilö, joka paluumuuton jälkeen näyttää tai kuulostaa suomalaiselta mutta edustaa ajatustavoiltaan eri kulttuuria.

Suomi toisena kielenä(S2) -opetuksella tarkoitetaan maahanmuuttajataustaisille lapsille annettavaa tavoitteellista ja säännöllistä suomen kielen opetusta. **Maahanmuuttajataustaiseksi lapseksi** määritellään lapsi, joka puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin ruotsia, suomea tai saamea. Maahanmuuttajataustaisella lapsella on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun ja turvalliseen oppimisympäristöön. Tavoitteena on että, lapsi omaksuu kielen ja vuorovaikutustaidot päivittäisen leikin ja oppimisen ilon kautta. Tämä on myös Kurikan varhaiskasvatuksen visio: ”Onnellinen ja leikin iloa täynnä oleva lapsuus Kurikassa” Esikoululaiset maahanmuuttajat integroidaan tarvittavin tukitoimin esiopetusryhmiin (1–2 vuotta), tarvittaessa esikoululainen voi osallistua myös valmistavaan opetukseen. Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. **Perusopetukseen valmistava opetus** on tarkoitettu maahanmuuttajataustaisille lapsille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja/tai muuta valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Kurikan kaupungin perusopetukseen on laadittu valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 12.6.2013.

3.1. S2 -opetuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Varhaiskasvatuksessa S2 -opetuksen tavoitteena on mahdollisimman toimiva suomen kielen taito kaikilla kielen osa-alueilla. Lapsen äidinkieli ja kulttuuri huomioidaan, vaikka toiminnassa toteutetaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita.

Kielitaidon kämmenmalli

(teos: Nissilä, Martin, Vaarala, Kuukka: Saako olla suomea – opas suomi toisena kielenä opetukseen ks.41)

Kielitaito on kuin käsi, kaikkia sormia tarvitaan. Kielen kaikkia osa-alueita tulee kehittää ja vahvistaa. Kielitaidon oppiminen alkaa yleensä ymmärtämisestä. Sen jälkeen opitaan puhumaan; käyttämään suomen kielen sanoja ja rakenteita. Lopuksi opitaan lukemaan ja kirjoittamaan suomea. Vaikka varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa emme systemaattisesti opetakaan lukemisen- ja kirjoittamisen taitoja, me luomme valmiudet niiden oppimiseen.

3.2 Kasvatusyhteistyö

Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Lapsen suomen kielen oppimista edistää se, että vanhemmat arvostavat omaa kulttuuria ja kieltään sekä kokevat saavansa arvostusta lastensa kasvattajilta ja muulta ympäristöltä. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan yhdessä vanhempien kanssa tehtävässä varhaiskasvatussuunnitelmassa tai esioppilaan oppimissuunnitelmassa. Nämä suunnitelmat toimivat kasvattajille pedagogisina työvälineinä. Ne ohjaavat tavoitteiden asettamista, toiminnan suunnittelemista, toteuttamista ja arvi-

oimista. Lapsen kasvua monikulttuurisuuteen tuetaan vanhempien ja kasvattajien vastavuoroisen, luottamuksellisen ja toisiaan kunnioittavan yhteistyön avulla.

Vanhempien ja kasvattajien väliseen päivittäiseen vuorovaikutukseen päivähoitossa voidaan käyttää kuvallista tukea. Päiväkortti laminoidaan, jolloin siihen voidaan vesiliukoisella taulutussilla merkitä päivän kuulumiset ja seuraavaksi päiväksi pyyhkiä pois (Liite 3.)

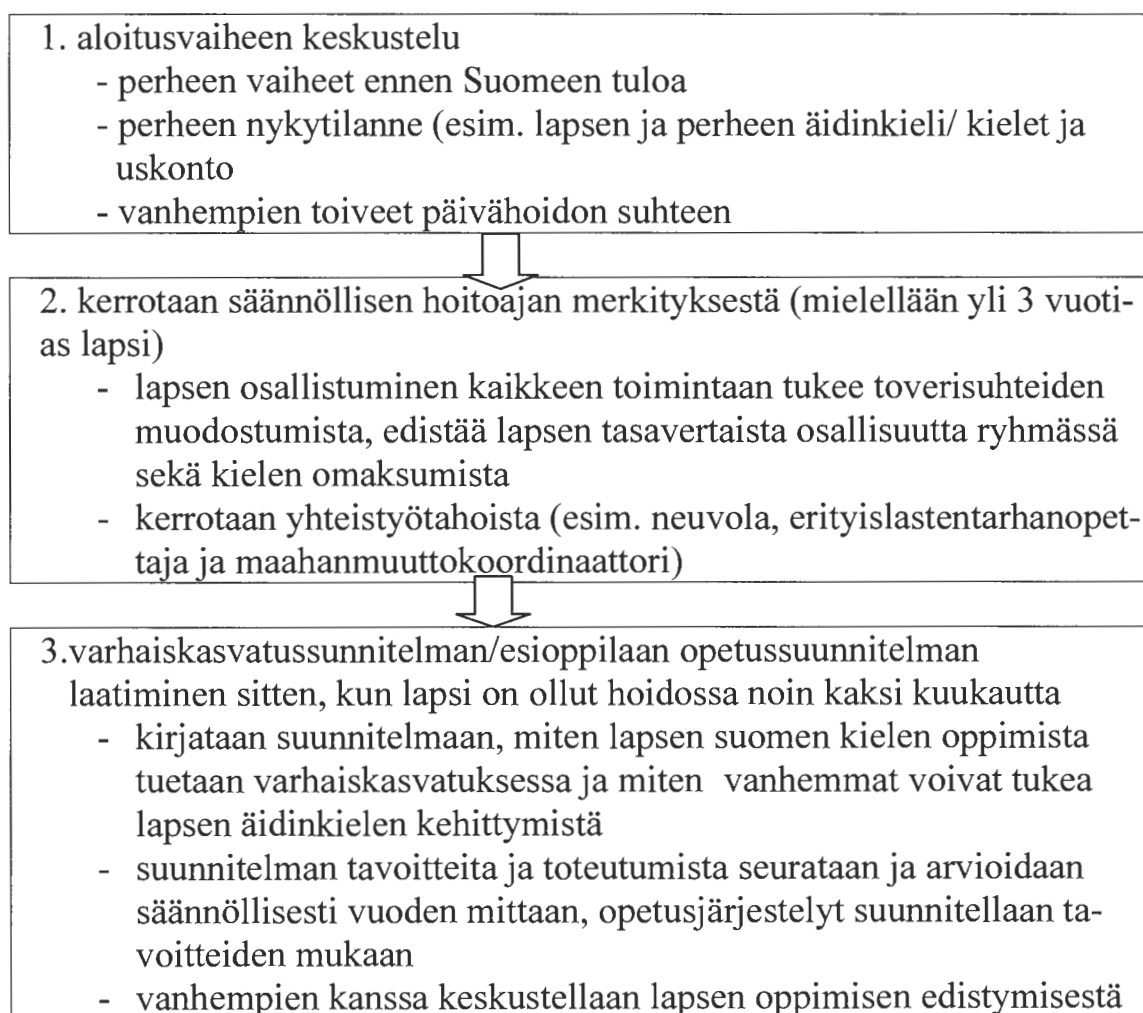
Maahanmuuttokoordinaattori antaa tietoa, tukea, ohjausta ja apua erilaisissa ongelmatilanteissa. Hän on kotouttamisen asiantuntija, jolta saa tiedon kuntaan tulevasta maahanmuuttajaperheestä. Jos perheessä on varhaiskasvatuspalveluiden tarvetta, maahanmuuttokoordinaattori ilmoittaa asiasta erityislastentarhanopettajalle. Maahanmuuttokoordinaattori tekee myös maahanmuuttajien perheen alkukartoitukset. Hän auttaa myös maahanmuuttajia käytännön asioissa. Kurikassa maahanmuuttokoordinaattorina toimii:

Agnes Szeman
 PL 112 (Teknologiapuisto 1), 61801 Kauhajoki
 puh. 040 641 6374
 e-mail agnes.szeman@suupohja.fi
 tavattavissa Kurikassa
 Yrityspalvelupiste Formussa torstaisin klo 13–17

Onnistuneen kasvatusyhteistyön edellytyksenä on, että eri kielitaustaisen perheen kanssa keskustellessa käytetään tulkkia. Tällöin molemmat osapuolet tuntevat tulleen ymmärretyksi. Tulkin välityksellä käyty keskustelu lisää kielellistä tasa-arvoa, koska keskustelijat voivat käyttää omaa äidinkieltään. Tulkkaus pienentää väärinkäsitysten ja arvailujen mahdollisuutta. Se säästää myös aikaa ja voimavaroja sekä mahdollistaa tietojen välittämisen kielirajoista huolimatta. Tulkin tarve määritellään kasvattajayhteisössä. Tulkin varaaminen on esimiehen vastuulla. Kurikassa käytetään Pohjanmaan tulkkikeskuksen palveluita:

Pohjanmaan tulkkikeskus
 Korsholmanpuistikko 6-8, 65100 Vaasa
 Tulkkivälitys ma-pe klo 8-16, puh. (06) 325 2941
 käännökset puh. (06) 325 2944
<https://www.vaasa.fi/tuottajat/pohjanmaan-tulkkikeskus>

Kasvatusyhteistyön polku

Yhdenvertaisuuden periaatteen lähtökohtana on (Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma 2013) mahdollisimman varhain havainnoida, antaa lapselle tarpeellinen tuki sekä arvioida lasta fyysisenä, psyykkisenä ja kognitiivisena yksilönä. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kohdalla edetään tarpeen mukaan Varhaisen tuen toimintamallin mukaisesti. (Liite 4.)

3.3 Kurikkalainen kasvattaja kielen kehityksen tukijana

Kurikkalaisen varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla hyvinvointiin liittyy olennaisesti turvallisuuden tunne ja tarve tulla ymmärretyksi. Lapselle tulee antaa mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa ympäristössä, oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Kasvattajan ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tulee tukea lapsen omatoimisuutta, kasvua, kehitystä ja oppimista lapselle ominaisten toimintatapojen kautta. Lapselle ominaisia

tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen. Tavoitteena on, että Kurikkalainen kasvattaja tunnistaa lapsen tunnetiloja sekä vastaa niihin herkästi ja lämpimästi.

Jokainen kasvattaja huomioi toiminnassaan maahanmuuttajataustaisen lapsen tuen tarpeen käyttämällä esim. kuvia, tukiviittomia. Kurikassa erityislastentarhanopettaja toimii yhteistyössä henkilökunnan kanssa S2 -opetuksen suhteen.

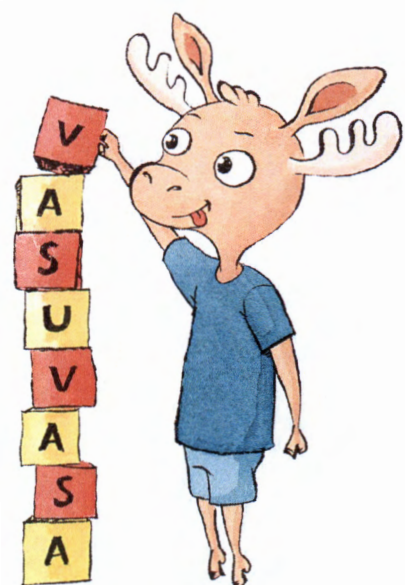
Yksikön esimiehen tehtävät	Ryhmän kasvattajien tehtävät
<ul style="list-style-type: none"> - vastaa oman yksikkönsä S2 -opetuksen toteutumisesta - hankkii tarvittavia materiaaleja opetukseen - huolehtii henkilöstön osallistumisesta S2 -koulutukseen - luo edellytykset toimivalle oppimisympäristölle 	<ul style="list-style-type: none"> - toimii yhteistyössä maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa - sitoutuu lapsen kielen kehityksen tukemiseen ja opettamiseen sekä monikulttuurisen identiteetin kehittymiseen - tukee, ohjaa ja mallittaa lapselle suomen kieltä arjessa - järjestää motivoivan oppimisympäristön - havainnoi, arvioi ja dokumentoi tarvittavat suunnitelmat - tekee moniammatillista yhteistyötä

Kasvattajan tehtävät:

- usko lapseen, vahvista onnistumisia!
- ota katsekontakti lapseen, puhu riittävän hitaasti
- kuuntele lasta
- puhu hyvää yleiskieltä päivittäisessä vuorovaikutuksessa
- käytä kokonaisia lauseita, puhu ”minä” - muodossa
- nimeä ja toista esim. esineet ja asiat
- opeta kohteliaisuussanoja esim. ”Hyvää huomenta!”
- mallita ja puhu lapselle selkeästi arjen tilanteissa
- anna lyhyitä, selkeitä ohjeita
- rohkaise lasta itseilmaisuun esim. kuvien, esineiden, tukiviittomien ja leikin/laulujen/lorujen avulla
- toimi monipuolisesti kaikilla aisteilla lapsen kanssa
- opeta ja auta oppimaan monella eri tavalla, esim. laulaen
- täsmennä lapsen puhetta tekemällä lisäkysymyksiä
- tunnista lapsen oppimistyyli. Anna tehtäviä, jotka näyttävät sellaisilta, että niistä voi selvitä (lähikehityksen vyöhyke).

3.4. Oppimisympäristö

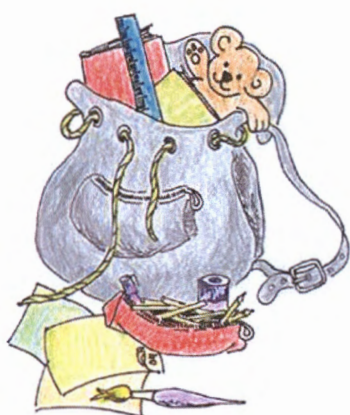
Hyvällä fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella oppimisympäristöllä voidaan edistää lapsen kielen oppimista. Fyysisen oppimisympäristön (esim. huonekalujen, esineiden ja eri toimintojen sijoittelu, valaistus ja äänieristys) on oltava kielellisesti ja kuvallisesti suunniteltu niin, että se innostaa lasta kielen käyttämiseen. Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön (esim. vuorovaikutus, säännöt, toimintatavat, arvot ja yhteisöllisyys) tulee olla lämmin, kannustava ja turvallinen. Kasvattajalta vaaditaan herkkyyttä jatkuvaan oppimisympäristön havainnointiin ja rikastuttamiseen.

4. Lapsen kielellisen kehityksen arvioiminen

Pystyäksemme tukemaan lasten kielellistä kehitystä tarvitsemme tietoa lasten kielitaidon tasosta. Tietoa hankitaan havainnoimalla ja dokumentoimalla lapsen kielen käyttöä säännöllisesti, luonnollisissa tilanteissa (koko ryhmän tilanteissa, pienryhmätilanteissa ja yksilöllisesti). Lapsen kielellistä kehitystä arvioidaan suhteessa hänen omiin kykyihinsä, ei verrata häntä toisiin lapsiin.

Pienten kielireppu. www.espoo.fi/kielireppu (liite 5)
(Tasolta toiselle Suomi toisena kielenä oppimisen seuranta)

Pienten kielireppu sisältää

- ”eväspussin”, huoltajan arvion lapsen kielitaidustasta
- ”kielikompassin”, lapsen ja kasvattajan arvion lapsen äidinkielen taidosta
- seurantalomakkeen, puhumisen ja kuuntelemisen taitotason profiiliin
- ”kuvajutun”, arviointimateriaalin vuorovaikutuksen kehittymisen seurantaan

ESKO-tehtävät - esiopetuksesta kouluun (liite 6)

<http://www.moped.fi/materiaali/esko/>

Tehtävien tarkoitus on omalta osin edesauttaa kouluun siirtymistä. Ensimmäinen osa ESKO:sta (Esiopetus- tehtävät sivut 1–27) tehdään esiopetusvuoden aikana huhti-, toukokuussa ja toinen osa (Koulun tehtävät 27–46) tehdään koulussa elo-, syyskuun aikana. Lapsi aloittaa tehtävien tekemisen esiopetuksessa tutussa ympäristössä ja jatkaa niiden tekemistä koulussa. Jokainen lapsi tekee tehtävät annettujen ohjeiden, omien taitojensa ja kykyjensä mukaan ja näin jokainen saa kokea onnistumista. On tärkeää, että tehtävät ovat lapsensa itsensä tekemiä ja ne jäävät sellaiseksi. Niitä ei pisteytetä eikä korjata. Osa tehtävistä voidaan tehdä ryhmässä, osa yksilöllisesti. Esiopetuksen opettaja toimittaa ESKO-tehtävät kouluun lapsen tulevalle luokan- opettajalle.

4.1 Suomen kielen kuuntelu ja ymmärtäminen

Arjen toiminnoissa havainnoidaan:

- miten lapsi osallistuu ja toimii yksilöllisen ja koko ryhmälle annetun ohjeen mukaan itsenäisesti vai tarvitseeko kannustusta ja tukea?
- miten lapsi reagoi kysymyksiin, pyyntöihin ja ohjeisiin?
- vastaako lapsi kysymyksiin sanallisesti?
- ymmärtääkö lapsi aikuisten ja toisten lasten puhetta?
- ymmärtääkö lapsi luettua tarinaa?

4.2 Puhuminen ja sanavarasto

Arjen toiminnoissa havainnoidaan:

- nimeääkö lapsi esineitä, asioita ja kuvia?
- ilmaiseeko lapsi itseään suomen kielellä koko ryhmän parissa vai kaverin kanssa? Käyttääkö lapsi yksittäisiä sanoja vai lauseita?
- käyttääkö lapsi sekakieltä eli korvaako jonkin suomen kielen sanan oman äidinkielen sanalla, vai ilmaiseeko asian elein, ilmein, ääntelyin?
- sisältääkö lapsen puhe substantiiveja, adjektiiveja ja verbejä ja käyttääkö hän niitä vapaissa vuorovaikutustilanteissa vai ainoastaan opetustilanteessa?
- puhuuko lapsi mumisemalla, matalalla äänellä, erityisen kovalla äänellä vai vaikeneeko hän?
- haluaako lapsi itse löytää sanoja?
- erottaako lapsi puheesta suomen kielessä esiintyviä äänneitä ja miten lapsi ääntää suomea?
- kuuleeko lapsi tavut?
- löytääkö lapsi tarvittavat sanat helposti/nopeasti?
- ymmärtääkö lapsi käsitteitä?

4.3 Kielen rakenne

Arjen toiminnoissa havainnoidaan:

- taivuttaako lapsi sanoja ja miten taivuttaa vai puhuuko hän perusmuodossa?
- käyttääkö lapsi menneen aikamuodon rakennetta?

4.4 Kielellisen tietoisuuden valmiudet

Arjen toiminnoissa havainnoidaan:

- onko lapsi kiinnostunut äänneistä, kirjaimista ja numeroista?
- osaako lapsi erottaa kirjaimet ja numerot toisistaan?
- osaako lapsi nimetä kirjaimia ja numeroita?
- ymmärtääkö lapsi äänteen ja kirjaimen vastaavuuden?
- hahmottaako lapsi oikean luku- ja kirjoitus suunnan?
- yhdistääkö lapsi sanan ja kuvan?
- osaako lapsi tavuttaa sanoja?
- tunnistaako lapsi alku- ja loppuäänteen?
- tunnistaako lapsi riimipareja?
- osaako lapsi sarjoittaa ja luokitella?
- osaako lapsi ajatella loogisesti eli päätellä?

5. Maahanmuuttajataustaisen lapsen muut tuen tarpeet

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista arvioidaan kokonaisuutena. Opetusneuvos Pirjo Koivula Opetushallituksesta toteaa, että maahanmuuttajataustaisen lapsen asema tuen tasoissa (yleinen – tehostettu - erityinen) määräytyy samalla tavalla kuin muidenkin lasten. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla voi olla monenlaisia tuen tarpeita. Pelkästään suomen kielen osaamattomuus ei ole peruste siirtää lasta tehostettuun/erityiseen tukeen. Siksi varhainen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen on tärkeää yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsella voi olla esim. oppimisvaikeuksia, sosiaalisia ja traumaperäisiä haasteita. Oppimisvaikeudet liittyvät usein puhumiseen, lukemiseen, kirjoittamiseen ja matematiikkaan. Oppimisen ollessa hidasta mietitään, onko kyse kielestä, kulttuurista vai erityisistä oppimisvaikeuksista.

6. Työkaluja Suomi toisena kielenä opetukseen

Suomen kielen harjoittelu alkaa kuuntelemisella ja myöhemmin nimeämisellä. Lapselle nimetään konkreettisesti näyttäen ympäristön tapahtumia, asioita ja esineitä **arkipäivän tilanteissa** useasti toistaen esim. ruokailussa, pukemistilanteissa ja leikeissä. Kasvattaja voi antaa lisäksi **ohjattua opetusta** pienryhmässä, yksilöllisesti tai koko ryhmälle. Ohjatun opetuksen tarkoituksena on kerrata ja tarkentaa arkipäivän tilanteisiin liittyviä käsitteitä ja sanastoa.

Suomen kielessä **avainsanoja** lapsen eri toimintoihin ovat esim.

- perhesanasto (äiti, isä, sisko, veli, laajentaen sukuun jne.)
- kehosanasto
- yleisimmät verbit (istua, kävellä, juosta, leikkiä jne.)
- persoonapronominit (minä, sinun, me jne.)
- terveysanasto (yskä, nuha, kipeä, haava jne.)
- ruokalajit
- huonekalut
- vaatesanasto
- eläimet
- leikki- ja liikuntasanasto
- numerot ja määrät
- värit
- tunnesanat (iloinen, vihainen, surullinen jne.)
- ajan määreet (eilen, tänään, viikonpäivät, kuukaudet jne.)
- suunnan määreet (edessä, takana, keskellä, vieressä jne.)
- paikan määreet (sisällä, ulkona, kotona, päiväkodissa, kaupassa jne.)
- arjen adjektiivit (ruma, kaunis, lämmin, kylmä, kova, pehmeä jne.)
- kulkuvälineet
- sääsanasto
- maisemasanasto

Kuvien käyttö on tärkeää lasten kanssa päivittäisissä toiminnoissa. Kuva on konkreettinen ja pysyvä. Kuvat motivoivat lasta yrittämään itse ja näin tukevat lapsen omatoimisuutta. Kuvat luovat lapselle onnistumisen kokemuksiä, kohottaen lapsen itsetuntoa. Kuvat rauhoittavat lasta pysähtymään. Kuvia tarvitaan jäsentämään aikaa (päivä/viikko-ohjelma jne.) ja omaa toimintaa (esim. tehtäväjärjestys, pukemiskuvat, liikennevalot jne.) sekä ennakoimaan tulevaa ja helpottamaan siirtymätilanteita. Kuvia käytetään myös muistin apuna (aika, värit, lukumäärä, lorut, laulut, säännöt jne.) Kuvia voi käyttää myös reissuvihossa lapsen päivän kulun kertomi-

seen. Valmiita kuvia saa esim. www.papunet.fi, leikkaamalla lehdistä, piirtämällä itse ja ottamalla valokuvia. Kuvat voivat olla esim. muovitas-kuissa, naulakossa, pyykkipojilla narulla, avainrenkaassa, esineissä tai huonekaluissa jne.

Kirjojen katseleminen ja kuunteleminen tukevat lapsen suomen kielen oppimista (esim. Mamumuksut, suomea leikki-ikäisille, 2010, Natalia Laurila ja Hanna Koljonen). Kirjojen lukeminen aloitetaan katselemalla kuvia lapsen kanssa ja keskustelemalla niistä. Tarinaa seurattaessa lapsi oppii keskittymään kuuntelemiseen ja ymmärtämään kuulemaansa, ja hänen sanavarastonsa kasvaa. Satujen, tarinoiden ja kuvakirjojen kuuntelun tulee olla päivittäistä. Kirjojen tulee olla lapsen arkipäivään liittyviä ja kuvien selkeitä. Myöhemmin luetaan helppoja kuvakirjoja pienryhmissä, silloin voidaan keskustella sadusta.

Helpot **laulut, leikit ja lorut** innostavat lasta kielelliseen ilmaisuun ja niitä on hyvä toistaa useasti. Laulut, leikit ja lorut jäävät helposti lapsen mieleen, vaikka jotkut sanoista olisivatkin lapselle outoja. Laulu- ja leikki-tuokiot voivat olla pienryhmissä tai yhdessä muun ryhmän kanssa. **Lorupussi** on hyvä apuväline nimeämiseen (esim. esine, kuvakortti jne.), paikallissijojen (esim. pussissa, pussista jne.), adjektiivien (muoto, koko, ominaisuus jne.) ja kysymyssanojen (missä, mistä, mihin jne.) opetteluun. Lorupussin avulla voidaan myös kertoa (esim. kuvailu, vertailu jne.), arvata (esim. silmät kiinni tunnustelu tai arvataan sanallisen kuvailun perusteella) ja kuunnella (esim. erilaisia ääniä). **Rytmi- ja liikuntaleikeissä** lapsi voi puolestaan harjoitella konkreettisesti kielellisiä taitojaan. **Draama- ja taito/taidekasvatuksen** avulla voidaan ilmaista itseä ja leikitellä kielellä. Draamakasvatusta voidaan toteuttaa esim. roolivaatteiden, käsinukkejen ja sorminukkejen avulla. Taito/taidekasvatuksen avulla lapsi voi saada oivalluksia, kokemuksia ja elämyksiä. Taidekasvatus (esim. käsityöt, maalaaminen ja muovaileminen) tukee lapsen suomen kielen oppimista, minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä.

Pelien avulla lapsen sanavarasto, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät (esim. alias, sanastobingot, muisti- ja lautapelit, laiva on lastattu)

Lasten kielellistä kehitystä tukevat erilaiset **retket ja tapahtumat**. Ennen retkeä lapselle kerrotaan sanoin ja kuvin tulevasta retkestä. Retkellä voidaan esim. nimetä ja kosketella ympäröiviä luonnonilmiöitä. Myöhemmin voidaan kerrata retken tapahtumia ja jo opittuja asioita.

7. Esiopetuksen ja perusopetuksen S2 -nivelvaiheen yhteistyö

Esiopetuksen aikana seurataan ja arvioidaan (Pienten kielireppu ja Eskotehtävät) säännöllisesti lapsen kouluvalmiuksien kehittymistä. Usein pyritään selvittämään, johtuvatko mahdolliset haasteet kaksi-/monikielisydestä tai lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen vaikeuksista. Maahanmuuttajataustaisella lapsella on oikeus oppilashuoltoon (OHR), jossa arvioidaan onko tarpeen järjestää tukitoimia koulunaloitusvaiheessa ja miten lasta tuetaan yksilöllisesti. Samalla arvioidaan riittääkö kaksi-/monikielisen lapsen suomen kielen taito koulun aloittamiseen perusopetuksessa vai suositellaanko lapselle perusopetukseen valmistavaa opetusta (Kurikan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma,) http://www.kurikka.fi/files/Tiedostot/valmistava_luokka OPS_Kurikka.pdf

Suomi toisena kielenä (S2)-opetuksen tavoitteena on antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Taito- ja ikätason mukaiset tavoitteet ja sisällöt määritellään yksilöllisesti. Yleensä tavoitteena on kielitaidon taitotaso A1.3-A2.1. (Liite 4, Pienten kielireppu)

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Maahanmuuttajataustaisen lapsen esiopetuksen järjestämisessä tulee siten ottaa huomioon muun varhaiskasvatuksen ja toisaalta perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kohdalla toiminnan tavoitteisiin pääsemiseksi on tärkeää, että kasvattajat ja opettajat toimivat yhteistyössä ja käyvät vuoropuhelua keskenään. Esiopetusvuoden keväällä lapsen esiopettaja tapaa tulevan alkuopettajan ja erityisopettajan siirtäen maahanmuuttajataustaisen lapsen tiedot kouluun.

Liitteet

1. Lapsen kielen ja puheen kehitys ennen kouluikää
2. Kysymyksiä äidinkielestä 1-6 -vuotiaan lapsen vanhemmille
3. Kun lapsesi aloittaa päivähoitossa, tuothan hänen mukanaan. (Lapsen päivä tänään suomeksi, englanniksi ja venäjäksi)
4. Varhaisen tuen toimintamalli
5. Pienten kielireppu
6. ESKO-tehtävät esiopetuksesta kouluun

Kirjallisuusluettelo

- Kurikan Suomi toisena kielenä - (S2) suunnitelman pohjana ovat:
- 1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2010)
 - 2 Perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma (2013)
 - 3 Kurikan kaupungin esiopetussuunnitelma (2011)
 - 4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005)
 - 5 Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2013)
 - 6 Kurikan kaupungin kotouttamissuunnitelma (2014)
 - 7 Kurikan kaupungin strategia (2013-2016)
 - 8 Vaasan kaupungin Suomi toisena kielenä opetussuunnitelma varhaiskasvatuksessa(2012)
 - 9 Suunnitelma S2-opetuksen järjestämisestä Lahden varhaiskasvatuksessa (2012)
 - 10 Monikulttuurisuus luento 28.3.2014, Marianne West, Lapua
 - 11 Maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksen ryhmässä luento 28.3.2014, Mariann Karlsson-Pasto, Lapua
 - 12 Maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksen ryhmässä luento 28.3.2014, Kieliraketti, Gammelgård & Karlsson-Pasto
 - 13 Käytännön kokemuksia ja uusia tuulia maahanmuuttajaopetuksessa luento 15.9.2010, Mirjam Silvén, Ähtäri
 - 14 Erityinen osaksi arkea projekti 2004-2005, Erityistä tukea tarvitseva lapsi päivähoitossa – opas. Kontiolahti 2005
 - 15 Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen 2011, Jorma Pollari ja Mari-Leena Koppinen
 - 16 Arviointiympyrä Oppimisen mahdollisuudet näkyviin, Marjaana Gyekye ja Päivi Nikkilä
 - 17 Toimiva arki visuaalisin keinoin, Opas visuaalisuuteen lasten ohjauksessa 2012, Osmo-hanke, Suvi Lehtisare
 - 18 Kuvien käyttö päivähoitossa luento Kurikan perhepäivähoitajille 26.3.2013, Erityislastentarhanopettajaopiskelija Sanna Kohtamäki
 - 19 Puhekuplia, Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen 2011, Maija-Leena Hakamo
 - 20 Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa, iloa, ihmettelyä ja tekemistä opas, 2009, Inkeri Ruokonen, Sinikka Rusanen ja Anna-Leena Välimäki (toim.)
 - 21 Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma, Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus ja esiopetus, osa sosionomiopiskelija Petra Rantasen opinäytetyötä 2012
 - 22 Kohteesta kohteeseen ja osallisuuteen koulutuspäivä 8.4.2016, Päivi Nikkilä, Vaasa
 - 23 Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen materiaalia

Liite 1. Lapsen kielen ja puheenkehitys ennen kouluikää

Ikä	Kielellisen kehityksen vaihe
0-1v.	<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolista jokeltelua - Kyky käyttää eleitä ilmaisun tukena 10–30 merkityksellistä sanaa <ul style="list-style-type: none"> • sanaston ymmärtäminen on kehittyneempää kuin tuottaminen • symbolisia leikkitoimintoja
1-2v.	<ul style="list-style-type: none"> - Ymmärtää pieniä lauseita ja kehotuksia (osoittaa esineitä, ojentaa esineen pyydettäessä) - Yli 250 merkityksellistä sanaa (yksilöllinen vaihtelu 0 - 600 sanaa) <ul style="list-style-type: none"> • sanayhdistelmiä, jotka taipuvat - Lapsi oppii noin 10 uutta sanaa päivässä <ul style="list-style-type: none"> • substantiivien ja verbien osuus määrällisesti suurin • adjektiivit, pronominit ja partikkelit yleistyvät - Puheessa esiintyy taivutusmuotoja <ul style="list-style-type: none"> • preesens- ja imperfektimuotoja • monikon tunnus ja genetiivi • partitiivi, sisä- ja ulkopaikallissijoja - Lapset käyttävät myös 'omatekoisia' muotoja ja taivutuksia - Kiinnostus puheeseen ja kuunteluun
3v.	<ul style="list-style-type: none"> - Puhe lähes kokonaan ymmärrettävää - Monisanaisia lauseita - Apuverbin käyttöä, eri aikamuotoja, verbin taivuttamista eri persoonissa - Käsky-, kiello- ja kysymyslauseita - Esineiden paikkaa osoittavia määreitä - Adjektiivien vertailuasteiden käyttöä - Kielellisen tietoisuuden alku: sana- ja loruleikit - Ymmärtää arkikieltä, kuuntelee pieniä kertomuksia - Puheessa voi ilmetä lievää takertelua tai sujumattomuutta
4-5v.	<ul style="list-style-type: none"> - Eri sanaluokan sanoja esiintyy samassa suhteessa kuin aikuisen arkipuheessa - Kertoo tarinoita, satuilee - Lapsi hallitsee sanojen taivutusta ja lauseiden muodostamista koskevat perussäännöt <ul style="list-style-type: none"> • omatekoisten taivutusten väheneminen - Ilmaisujen tarkentuminen tulee esille <ul style="list-style-type: none"> • ajan ilmaisuissa • paikan ja sijainnin kuvauksessa • esineiden ja asioiden laadullisessa tarkastelussa (koko, määrä, väri, muoto) - Ymmärtää ja käyttää monipuolista ja sujuvaa kieltä
6-7v.	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsi hallitsee noin 14 000 sanaa, sanojen ääntäminen on yleiskielen mukaista - Lapsen puhe on selkeää ja rakenteellisesti oikeaa - Lapsi nimeää sujuvasti esineitä ja symboleja - Foneemisen tietoisuuden kehittyminen <ul style="list-style-type: none"> • lapsi oivaltaa vähitellen, että sanat muodostuvat erillisistä äänneistä • havaitsee sanojen äänne-eroja • oppii yhdistämään, poistamaan, lisäämään ja laskemaan äänneitä - Vuorovaikutuksen perustaitojen omaksuminen <ul style="list-style-type: none"> • lapsi keskittyy kuuntelemaan puhetta • esittää kysymyksiä kuulemastaan • vastaa kysymyksiin, puhuu vuorotellen • toimii annettujen ohjeiden mukaisesti - Ymmärtää jo pitkiä lauseita ja käsitteellistä kieltä

(Lyytinen)

Liite 2: Oman äidinkielen tukeminen kotona

Äidinkieli opitaan kotona, joten vanhempien merkitys äidinkielen oppimisessa ja ylläpitämisessä on erittäin tärkeä. Äidinkielen tukeminen vaatii vanhemmilta määrätietoisuutta ja aikaa. On tärkeää, että vanhemmat käyttävät äidinkieltään puhuessaan lapselle, koska äidinkieli on tunteiden ja ajattelun kieli. Jos vanhemmilla on eri äidinkielet, molempien vanhempien tulisi käyttää omaa äidinkieltään puhuessaan lapselle.

Miksi äidinkieli tarvitsee tukea?

- Vahva äidinkieli helpottaa aina uuden kielen oppimista.
- Kun lapsella on vahva äidinkieli, hänen on helpompi oppia ja ymmärtää myös uusia asioita päiväkodissa ja koulussa.
- Lapsi voi tulevaisuudessa pitää yhteyttä myös sukuunsa ja omaan kieliyhteisöön.
- Monipuolinen ja hyvä kielitaito on suuri etu työelämässä.

Kieltä voi vahvistaa

- Lukemalla omankielisiä satuja sekä kertomalla itse tarinoita, laulamalla ja leikkimällä omalla kielellä
- Pelaamalla pelejä
- Lainaamalla kirjastosta omankielistä kirjallisuutta ja musiikkia
- Juttelemalla paljon lapsen kanssa arjen tapahtumista ja kyselemällä hänen kuulumisia päivän jälkeen
- Kuuntelemalla mitä lapsi kertoo ja vastaamalla lapsen kysymyksiin
- Puhumalla selkeästi ja monipuolisesti lauseilla
- Perustelemalla kiellot ja rajoitukset
- Antamalla lapselle säännöllisesti positiivista palautetta
- Puhumalla jo vauvalle hoivatilanteissa
- Pitämällä yhteyttä sukulaisiin lapsen kanssa
- Tarjoamalla leikki- tai harrastusmahdollisuuksia äidinkielisten kanssa

Lapsi voi välillä kieltäytyä puhumasta äidinkieltä. Vanhemman tulisi silti johdonmukaisesti puhua äidinkieltä riippumatta siitä, millä kielellä lapsi vastaa.

- Vanhempi voi olla ymmärtämättä lapsen puheenvuoroa ja pyytää lasta toistamaan lausumansa omalla kielellä
- Vanhempi voi esittää kysymyksiä, joissa toistetaan lapsen ilmaus äidinkielellä.
- Vanhempi voi toistaa lapsen toiskielisen puheen omalla äidinkielellään.

OLE YLPEÄ ÄIDINKIELESTÄSI JA NÄYTÄ SE LAPSELLESII

Kysymyksiä äidinkielestä 1-2-vuotiaan lapsen vanhemmille

Äidinkielen kehityksestä ja lapsen kielellisistä taidoista keskustellaan aina vasukeskustelujen yhteydessä ja vasuun kirjataan sekä suomen kielen että lapsen äidinkielen /-kielten sen hetkinen osaaminen.

Kysymyksillä on tarkoitus selvittää lapsen äidinkielen /-kielten tasoa. Saadun tiedon pohjalta vanhempia voidaan täsmällisemmin ohjata äidinkielen tukemisessa eri ikäkausina.

1-vuotias:

- Minkä verran lapsi tapailee tai tuottaa sanoja?
- Miten lapsi ilmaisee toiveensa ja tarpeensa?
- Hakeeko lapsi kontaktia aikuiseen? *osoittaen, sanoin, elein, katseella*
- Käyttääkö lapsi eleitä? *pään pudistus, vilkutus, torjuu kädellä*
- Ymmärtääkö lapsi lyhyitä kehotuksia? *osoittaa ymmärrystään toimimalla, esim. mennään ulos: menee ovelle...*
- Tunnistaako lapsi nimensä?

2 -vuotias (edellisten lisäksi):

- Yhdisteleekö lapsi sanoja lyhyiksi lauseiksi?
- Käyttääkö lapsi arjessa toistuvia tekemisen sanoja (verbejä)? *syödä, juoda, mennä, tulla, antaa...*
- Kysyykö lapsi Mikä -kysymyksiä?

Lisäksi voit tarvittaessa kysyä:

- Mitä kieliä kotona puhutaan?
- Millä kielellä lapsi leikkii kotona? Millaisia leikkejä, pelejä?
- Minkä ikäisenä lapsen vanhemmat tai sisarukset ovat oppineet puhumaan?
- Onko vanhempien helppo ymmärtää lapsen puhetta? Entä perheen ulkopuolisten?
- Ovatko vanhemmat huolestuneet lapsensa äidinkielen / kotikielen kehityksestä?
- Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkieltä kotona? (Millä kielellä lapsi katselee TV:tä? Pidätkö yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin? Luetteko lastenkirjoja omalla äidinkielellä? Kuunteletteko lauluja / tarinoita äidinkielellä?)

Huom. Jos lapsen äidinkielen kehityksessä on selviä puutteita, ota yhteys keltoon.

Lähteet: *Otakoppi -materiaalia (<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>)
Ohjeistus alle kouluikäisen lapsen ohjaamisesta puheterapeutille. Lasten kuntoutuspalvelut / Espoon kaupunki 2014.*

Kysymyksiä äidinkielestä 2,5 - 3 -vuotiaan lapsen vanhemmille

Äidinkielen kehityksestä ja lapsen kielellisistä taidoista keskustellaan aina vasukeskustelujen yhteydessä ja vasuun kirjataan sekä suomen kielen että lapsen äidinkielen /-kielten sen hetkinen osaaminen.

Kysymyksillä on tarkoitus selvittää lapsen äidinkielen /-kielten tasoa. Saadun tiedon pohjalta vanhempia voidaan täsmällisemmin ohjata äidinkielen tukemisessa eri ikäkausina.

2,5 - 3 -vuotias:

- Ymmärtääkö lapsi lyhyitä kysymyksiä ja ohjeita?
- Kuinka pitkiä (monisanaisia) lauseita lapsi käyttää?
- Millainen lapsen sanavarasto on? Osaako lapsi nimetä esim. vaatteita, kehonosia, leluja, eläimiä ym. arkisia asioita?
- Kertooko lapsi, millainen tai minkä värinen jokin asia / esine on? *suuri, pieni, kuuma, kylmä, punainen, nopea, iloinen jne.*
- Tunnistaako lapsi perusvärit?
- Puhuuko lapsi itsestään omalla nimellä vai käyttääkö jo sanoja minä, minun?
- Onko lapsen puhe lähes kokonaan ymmärrettävää? Millaiset äänteet ovat hankalia?

Lisäksi voit tarvittaessa kysyä:

- Mitä kieliä kotona puhutaan?
- Millä kielellä lapsi leikkii kotona? Millaisia leikkejä, pelejä?
- Minkä ikäisenä lapsen vanhemmat tai sisarukset ovat oppineet puhumaan?
- Onko vanhempien helppo ymmärtää lapsen puhetta? Entä perheen ulkopuolisten?
- Esiintyykö lapsen puheessa änkytystä tai taukoja?
- Ovatko vanhemmat huolestuneet lapsensa äidinkielen / kotikielen kehityksestä?
- Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkieltä kotona? (Millä kielellä lapsi katselee TV:tä / käyttää tietotekniikkaa? Pidättekö yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin? Luetteko lastenkirjoja omalla äidinkielellä? Kuunteletteko lauluja / tarinoita äidinkielellä?)

Huom. Jos lapsen äidinkielen kehityksessä on selviä puutteita, ota yhteys keltoon.

Lähteet: *Ota koppi -materiaalia (<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>)
Ohjeistus alle kouluikäisen lapsen ohjaamisesta puheterapeutille. Lasten kuntoutuspalvelut / Espoon kaupunki 2014.*

Kysymyksiä äidinkielestä 4 -vuotiaan lapsen vanhemmille

Äidinkielen kehityksestä ja lapsen kielellisistä taidoista keskustellaan aina vasukeskustelujen yhteydessä ja vasuun kirjataan sekä suomen kielen että lapsen äidinkielen /-kielten sen hetkinen osaaminen.

Kysymyksillä on tarkoitus selvittää lapsen äidinkielen /-kielten tasoa. Saadun tiedon pohjalta vanhempia voidaan täsmällisemmin ohjata äidinkielen tukemisessa eri ikäkausina.

4 -vuotias:

- Millainen lapsen sanavarasto on?
- Osaako lapsi laskea / ymmärtääkö luvut 1-4(5)?
- Kyseleekö lapsi? *Mitä? Miksi? Missä?*
- Vastaako lapsi kysymyksiin?
- Ymmärtääkö lapsi kaksi-/kolmeosaisia ohjeita?
- Miten lapsi kertoo esim. päiväkotipäivästään tai muusta hänelle tapahtuneesta?
- Taivuttaako lapsi sanoja, kielestä riippuen? *Esim. minä istun, sinä istut, minä ajan autoa, tyttö keino keinoissa. (Lapsi voi käyttää tässä iässä paljon omatekoisia muotoja ja taivutuksia, mutta onko hän jo oivaltanut, että sanat taipuvat?)*
- Käyttääkö lapsi kieltäviä lauseita? *Ei saa tehdä noin, en halua kävellä...*
- Osaako lapsi ilmaista esineiden paikan? *Päällä, alla, vieressä, ylös, hyllyssä, lattialla, takana...*
- Ymmärtääkö lapsi luettua satua? Millaisia satuja kotona luetaan?
- Onko lapsen puhe selkeää? Millaiset äänteet ovat hankalia?

Lisäksi voit tarvittaessa kysyä:

- Mitä kieliä kotona puhutaan?
- Millä kielellä lapsi leikkii kotona? Millaisia leikkejä, pelejä?
- Minkä ikäisenä lapsen vanhemmat tai sisarukset ovat oppineet puhumaan?
- Onko vanhempien helppo ymmärtää lapsen puhetta? Entä perheen ulkopuolisten?
- Esiintyykö lapsen puheessa änkytystä tai taukoja?
- Ovatko vanhemmat huolestuneet lapsensa äidinkielen / kotikielen kehityksestä?
- Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkieltä kotona? (Millä kielellä lapsi katselee TV:tä / käyttää tietotekniikkaa? Pidättekö yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin? Luetteko lastenkirjoja omalla äidinkielellä? Kuunteletteko lauluja / tarinoita äidinkielellä?)

Huom. Jos lapsen äidinkielen kehityksessä on selviä puutteita, ota yhteys keltoon.

Lähteet:

Otakoppi-materiaalia (<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>)

Ohjeistus alle kouluikäisen lapsen ohjaamisesta puheterapeutille. Lasten kuntoutuspalvelut / Espoon kaupunki 2014.

Kysymyksiä äidinkielestä 5 -vuotiaan lapsen vanhemmille

Äidinkielen kehityksestä ja lapsen kielellisistä taidoista keskustellaan aina vasukeskustelujen yhteydessä ja vasuun kirjataan sekä suomen kielen että lapsen äidinkielen /-kielten sen hetkinen osaaminen.

Kysymyksillä on tarkoitus selvittää lapsen äidinkielen /-kielten tasoa. Saadun tiedon pohjalta vanhempia voidaan täsmällisemmin ohjata äidinkielen tukemisessa eri ikäkausina.

5 -vuotias:

- Noudattaako lapsi hänelle annettuja ohjeita?
- Miten lapsi kertoo ja kuvailee hänelle tapahtuneita asioita?
- Osaako lapsi kertoa kuvasta lausetasoisesta tarinan? Keksiikö lapsi itse tarinoita?
- Vertaileeko lapsi? (*isompi, enemmän, kauniimpi, yhtä paljon*)
- Käyttääkö lapsi puhuessaan käsitteitä? (*yläkäsité, lukukäsité, värit*)
- Käyttääkö lapsi puheessaan aikamuotoja?
- Onko lapsen puhe lähes kokonaan ymmärrettävää?
- Ovatko jotkut äänneet tai äänneyhtymät hankalia? (*harava-havara, kukkia-tuttia, Niisku-Niiksu*)

Lisäksi voit tarvittaessa kysyä:

- Mitä kieliä kotona puhutaan?
- Millä kielellä lapsi leikkii kotona? Millaisia leikkejä, pelejä?
- Minkä ikäisenä lapsen vanhemmat tai sisarukset ovat oppineet puhumaan?
- Onko vanhempien helppo ymmärtää lapsen puhetta? Entä perheen ulkopuolisten?
- Esiintyykö lapsen puheessa änkytystä tai taukoja?
- Ovatko vanhemmat huolestuneet lapsensa äidinkielen / kotikielen kehityksestä?
- Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkieltä kotona? (Millä kielellä lapsi katselee TV:tä / käyttää tietotekniikkaa? Pidättekö yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin? Luetteko lastenkirjoja omalla äidinkielellä? Kuunteletteko lauluja / tarinoita äidinkielellä?)

Huom. Jos lapsen äidinkielen kehityksessä on selviä puutteita, ota yhteys keltoon.

Lähteet: *Ota koppi -materiaalia (<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>)
Ohjeistus alle kouluikäisen lapsen ohjaamisesta puheterapeutille. Lasten kuntoutuspalvelut / Espoon kaupunki 2014.*

Kysymyksiä äidinkielestä 6-vuotiaan lapsen vanhemmille

Äidinkielen kehityksestä ja lapsen kielellisistä taidoista keskustellaan aina vasukeskustelujen yhteydessä ja vasuun kirjataan sekä suomen kielen että lapsen äidinkielen /-kielten sen hetkinen osaaminen. Kysymyksillä on tarkoitus selvittää lapsen äidinkielen /-kielten tasoa. Saadun tiedon pohjalta vanhempia voidaan täsmällisemmin ohjata äidinkielen tukemisessa eri ikäkausina.

6 -vuotias:

- Millainen lapsen sanavarasto on? Onko lapsella vaikeuksia löytää sanoja?
- Millaista lapsen ääntäminen on?
- Leikitteleekö lapsi kielellä? (riimit, sanaparit)
- Ymmärtääkö lapsi käsitteitä sisältäviä kysymyksiä ja ohjeita? (*Laita kirja alimmalle hyllylle.*)
- Osaako lapsi kuvailla esineitä laadun tai ominaisuuden perusteella? (*koko, määrä, muoto, väri*)
- Käyttääkö lapsi puhuessaan kokonaisia lauseita?
- Esiintyykö puheessa sanajärjestys- tai taivutusvirheitä?
- Miten lapsi keskittyy kuuntelemaan? Pystyykö lapsi puhumaan vuorotellen?

Lisäksi voit tarvittaessa kysyä:

- Mitä kieliä kotona puhutaan?
- Millä kielellä lapsi leikkii kotona? Millaisia leikkejä, pelejä?
- Minkä ikäisenä lapsen vanhemmat tai sisarukset ovat oppineet puhumaan?
- Onko vanhempien helppo ymmärtää lapsen puhetta? Entä perheen ulkopuolisten?
- Esiintyykö lapsen puheessa änkytystä tai taukoja?
- Ovatko vanhemmat huolestuneet lapsensa äidinkielen / kotikielen kehityksestä?
- Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkieltä kotona? (Millä kielellä lapsi katselee TV:tä / käyttää tietotekniikkaa? Pidättekö yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiin? Luetteko lastenkirjoja omalla äidinkielellä? Kuunteletteko lauluja / tarinoita äidinkielellä?)

Huom. Jos lapsen äidinkielen kehityksessä on selviä puutteita, ota yhteys keltoon.

Lähteet: *Ota koppi -materiaalia (<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>)
Ohjeistus alle kouluikäisen lapsen ohjaamisesta puheterapeutille. Lasten kuntoutuspalvelut/Espoon kaupunki 2014.*

Liite 3. Kun lapsesi aloittaa päivähoitossa, tuothan hänen mukanaan ja lapsen päivä tänään suomeksi, englanniksi ja venäjäksi

Kun lapsesi aloittaa päivähoitossa, tuothan hänen mukanaan:

When your child begins a daycare, please bring these with him/her:

Säänmukaiset ulkovaatteet
Outdoor clothing appropriate for the weather

Varavaatteet ja sukat
Spare clothes and socks

Sisätossut
Indoor slippers

Sadetakki ja kurahousut
Raincoat and rain pants

Kumisaappaat
Rubber boot

Kurarukkaset
Rubber gloves

Unilelu
Bedtime toy

Perhekuva
Family picture

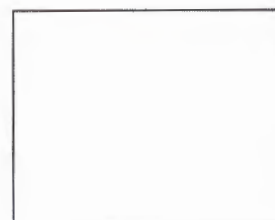
Reppu
Backpack

Vaippoja
Diapers

Ksylitolipastillit
Xylitol-tablets

's day in daycare

Eating:

didn't eat

little

good

very well

Sleeping:

_____ h

Playing outside

Playing inside

Other activities:

Reading books

Arts and crafts /Painting/Drawing

Gym day

Trip

Board games/puzzles

Singing

modeling play dough

Mood today:

Notice:

päivä tänään

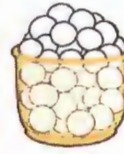
Lapsenne söi:

vähän

hyvin

paljon

Lapsenne nukkui:

_____ h

Ulkoilimme

Leikimme

Muuta:

Luimme kirjaa

Askartelimme /Maalasilimme/Piirsimme

Jumppasimme

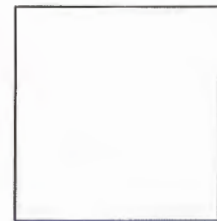
Kävimme retkellä

Pelasimme

Lauloimme

Lapsenne oli tänään:

Huom!

_____ päivä tänään _____

Какой сегодня день?

Lapsenne söi /ребенок ел:

vähän / мало

hyvin / хорошо

paljon / много

Lapsenne nukki /ребенок спал:

__ h / часов

O Ulkoilimme
гуляли

O Leikimme
играли

O Luimme kirjaa
читали книгу

O Askartelimme /Maalasilimme/Piirsimme
занимались рукоделием/ красили/ рисовали

O Jumppasimme
физкультура

O Kävimme retkellä
ходили в поход

O Pelasimme
играли в настольные игры

O Lauloimme
пели

O _____

Lapsenne oli tänään / день сегодня :

hyväntuulinen
радостный

surullinen
грустный

kiukkuinen
сердитый / злой

Huom! / Внимание!

Liite 4. Varhaisen tuen toimintamalli

Huolen lähtökohdaksi riittää työntekijän subjektiiviset havainnot lapsesta ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen

EI HUOLTA

Varhaiskasvatus ja kasvatusyhteistyö kodin kanssa täydentävät toisiaan
Havainnoin ja arvioin lasten kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä muiden kasvattajien ja perheen kanssa

PIENI HUOLI

HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN

Otan huolen puheeksi lapsen ja perheen kanssa
- saan heiltä tietoja
- tarjoan tukeani antamalla vinkkejä lapsen kanssa toimimiseen
- sovin vanhempien kanssa yhdessä kuinka edetään

HUOLI KASVAA

YHTEISTYÖTAHOJEN HAKEMINEN

Keskustelen huolesta lapsen vanhempien kanssa
Konsultoin työtovereita/tiimiä/esimiestä
Sovittuja pedagogisia tukitoimia on toteutettu ryhmässä
Täytän ”Yhteydenotto keltoon”- lomakkeen ja erityislastentarhanopettaja voi tarvittaessa konsultoida muita yhteistyötahoja (esim. terveydenhoitaja, puheterapeutti, toimintaterapeutti jne.)

SUURI HUOLI

YHTEYDENOTTO

Tiedotan yhteistyöstä ensin perheelle.
Teen yhteistyötä moniammatillisesti.
Vien asian pedagogisen arvion/selvityksen jälkeen moniammatilliseen ryhmään/oppilashuoltoryhmään (OHR)
Lapselle laaditaan vasu/esiops
Olen tarvittaessa mukana jatkotyöskentelyssä

PIENTEN KIELIREPPU

TASOLTA TOISELLE SUOMI TOISENA KIELENÄ OPPIMISEN SEURANTA

- Eväspussi
- Kielikompassi
- Kuvajuttu
- Seurantalomake

Lapsen nimi: _____

Syntymäaika: _____

Päiväkoti/koulu: _____

Siirtolupa täytetään tarvittaessa

Kielirepun saa antaa muille yhteistyökumppanille:

- konsultoiva erityislastentarhaopettaja
- puheterapeutti
- S2 -opettaja/ S2-vastuhenkilö
- koulupsykologi
- esiopettaja/luokanopettaja/erityisopettaja
- muu henkilö, kuka?

Huoltajien allekirjoitukset: _____

Kurikassa ____ . ____ .20 ____

ESIPUHE

PIENTEN KIELIREPPU – TASOLTA TOISELLE on Espoon suomenkielisen opetustoimen ja varhaiskasvatuksen yhteishanke. Hankkeen tavoitteena on luoda yhtenäiset arviointikriteerit kielitaidon kehittymisen seurantaan soveltaen eurooppalaista viitekehystä suomi toisena kielenä -opetukseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa. Yhtenäisten arviointikriteerien käyttö auttaa päiväkoteja ja kouluja suunnittelemaan lasten suomi toisena kielenä -opetusta sekä ohjaamaan lapset heille parhaiten sopivan tuen piiriin.

Hankkeessa on laadittu arviointimateriaali, joka sisältää:

- **Eväspussin** - huoltajan arvio lapsen kielitaustasta
- **Kielikompassin** - lapsen ja oman äidinkielen opettajan arvio lapsen äidinkielen taidosta. Kielikompassi koskee koulussa olevia oppilaita, jotka osallistuvat oman äidinkielen opetukseen. Lomakkeen täyttämistä huolehtii oman äidinkielen opettaja. Kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen vastuualue jakaa lomakkeet opettajille ja lähettää täytetyt lomakkeet asianomaisille kouluille.
- **Seurantalomakkeen**, joka sisältää puhumisen ja kuuntelemisen taitotason profiilin
- **Kuvajutun** - arviointimateriaali vuorovaikutuksen kehittymisen seurantaan

Materiaali on laadittu Oph:n Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen koulu yhteisössä - hankerahoituksen avulla.

Arviointimateriaali säilytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman, lapsen esiopetuksen suunnitelman tai keltaisen portfolion liitteenä.

Materiaali on saatavilla myös internetissä: www.espoo.fi/kielireppu

Työryhmä: Anita Paatelma, Aira Rynnänen-Ahvensalmi, Katjamaria Halme, Taru Venho, Astrid Kauber. Työryhmän ulkopuolisena asiantuntijana on toiminut Jyväskylän yliopiston tutkija Nina Reiman.

Espoossa, 27.4.2010

Eväspussi

huoltajatapaamisessa täytettäväksi

Päiväys, paikka _____

Lapsen nimi, päiväkotikoulu, luokka _____

Läsnä _____

- 1) Missä maassa lapsi on syntynyt? _____
- 2) Mitä kieltä hän oppi ensiksi puhumaan, minkä ikäisenä? _____
- 3) Onko teillä jotain erityistä kerrottavaa lapsen varhaisesta kielen oppimisesta tai kielitaustasta (esimerkiksi jokeltelu, ääntely, ensimmäiset sanat ja lauseet)?

- 4) Missä maissa lapsi on asunut ja kuinka kauan, mahdolliset hoitopaikat ja niissä puhutut kielet? _____

- 5) Mitä kieltä lapsi puhuu
- äidin kanssa (onko kieli äidin äidinkieli)? _____
- isän kanssa (onko kieli isän äidinkieli)? _____
- isovanhempien ja/tai muiden sukulaisten kanssa? _____
- sisarusten kanssa? _____
- jos perheessä useita kieliä, mitä puhutaan, kun perhe on koolla?

- kavereitten kanssa pihalla? _____
- 6) Mikä on lapsen vahvin kieli ja mitä kieltä hän käyttää tällä hetkellä eniten?

- 7) Osallistuuko lapsi oman äidinkielen opetukseen tai jonkin kielen ylläpito-opetukseen (kieli, opettaja, opetuspaikka) _____

-harrastustoimintaan, jossa käytetään lapsen äidinkieltä tai jotain muuta kieltä kuin suomea? _____
- 8) Osallistuuko lapsi koulun ulkopuolella johonkin suomenkieliseen harrastus- tai vapaa-ajantoimintaan? _____

Liite Pienten kielireppuun

KIELIKOMPASSI OMAAN ÄIDINKIELEEN

PÄIVÄYS _____
NIMI _____ KOULU _____ LUOKKA _____
ÄIDINKIELI _____
OMAN ÄIDINKIELEN OPETTAJAN NIMI _____

MITÄ KIELIÄ PUHUN?

Puhun äitini kanssa _____ ja isäni kanssa _____.

Puhun sisarusteni kanssa _____.

Isovanhempien ja/tai muiden sukulaisten kanssa puhun _____.

Parhaan kaverini kanssa puhun _____.

Koulukavereiden kanssa puhun _____.

OPPILAS KERTOO ITSESTÄÄN: kyllä vähän ei

KUUNTELEMINEN OMALLA ÄIDINKIELELLÄ			
Osaan seurata helppoa keskustelua.			
Ymmärrän minulle kerrottuja satuja tai tarinoita.			
Pystyn seuraamaan televisio-ohjelmaa.			
PUHUMINEN OMALLA ÄIDINKIELELLÄ			
Osaan kertoa perheestäni.			
Osaan kertoa päivän tapahtumista.			
Osaan kertoa tarinoita/vitsejä/arvoituksia.			

OMAN ÄIDINKIELEN OPETTAJA ARVIOI: kyllä vähän ei

KUUNTELEMINEN OMALLA ÄIDINKIELELLÄ			
Oppilas osaa seurata helppoa keskustelua.			
Oppilas ymmärtää hänelle kerrottuja satuja tai tarinoita.			
Oppilas ymmärtää annetut ohjeet.			
PUHUMINEN OMALLA ÄIDINKIELELLÄ			
Oppilas osaa kertoa perheestään.			
Oppilas osaa kertoa päivän tapahtumista.			
Oppilas osaa kertoa tarinoita/vitsejä/arvoituksia.			

PIENTEN KIELIREPPU

SUOMEN KIELEN OPPIMISEN SEURANTA VARHAISKASVATUKSESSA JA ALKUOPETUKSESSA (sovellus eurooppalaisesta viitekehystä)

Lapsen nimi : _____
 Päiväkoti/koulu: _____
 Lomakkeen täyttäjät: _____

PUHUMINEN

Harjoit	Osaa
telee	
pvm	pvm

KUULLUN YMMÄRTÄMINEN

Harjoit	Osaa
telee	
pvm	pvm

TAITOTASO A1 Suppea viestintä kaikkien tutuimmissa tilanteissa

PUHUMINEN		KUULLUN YMMÄRTÄMINEN	
A 1.1. Kielitaidon alkeiden hallinta		A 1.1. Kielitaidon alkeiden hallinta	
puhuja turvautuu äidinkielen tai eleisiin		tarvitsee erittäin paljon apua puheen ymmärtämiseksi	
osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin		kädestä pitäen ohjaamista, toistoa, eleitä, ilmeitä, osoittamista, kuvia, tukiviittomia	
lyhyin lausein		ymmärtää erittäin rajallisen määrän yksinkertaisia sanoja ja fraaseja arkisissa yhteyksissä	
"Kiitos", "Ei", "Ulos"		syömään, ulos, jonoon, kotiin,	
hyvin suppea perussanasto		riisu, pese kädet, odota, tule, katso, sano, istu	
äiti, isä, minä, istuu, pallo, kissa		äiti, isä	
A 1.2. Kehittyvä alkeiskielitaito		A 1.2. Kehittyvä alkeiskielitaito	
osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita		ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen	
"Minä ulos", "Äiti tulee", "Anna mulle", "Mun vuoro", "Toi löi"		istu alas, tule tänne, otatko lisää?, onko sinulla vessahätä?	
tarvitsee usein puhelumppanin apua		"Ota kirja esille"	
eleitä, kuvia, piirtämistä		"Piirrä kaksi kissaa"	
suppea perussanasto		ilman rinnakkaisvihjettä (kuva, ele, ilme) on vaikea ymmärtää asiayhteyttä	
koulutarvikkeet/lelut		pystyy seuraamaan helppoa kuvakirjaa (kuvista kertoen)	
perusvärit			
eläimiä			
muutama perusverbi: syömään, leikkii			
lukusanat kymmeneen			

--	--	--	--	--

PUHUMINEN

Harjoit	Osa
telee	
pvm	pvm

KUULLUN YMMÄRTÄMINEN

Harjoit	Osa
telee	
pvm	pvm

A 1.3. Toimiva alkeiskielitaito			A 1.3. Toimiva alkeiskielitaito		
osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään			ymmärtää yksinkertaisia lauseita, jotka on sidottu asialyhteyteen.		
nimi, ikä, kotipaikka			pystyy seuraamaan yksinkertaisia välittömiin tilanteisiin tai		
perheenjäsenet nimeltä			omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja		
selviytyy kaikkien yksinkertaisimmista vuoropuheluista			"Mitä tehtiin retkellä?"		
ruokailu: "Saako lisää maitoa?", "Mä otan leipää"			"Millaiset syntymäpäivät sinulla oli?"		
leikkitilanteet "Voit sä olla? Tule tänne! Saako mennä ulos?"			ymmärtää helppoja kuvakirjoja kerrottuna/luettuna		
tauot ja katkokset ovat yleisiä puheessa			ymmärtää yksinkertaisia kehoituksia, pyyntöjä, kielloja		
ääntäminen voi tuottaa joskus ymmärtämisongelmia			"Missä sinun piposi on?"		
osaa rajallisen joukon lyhyitä ulkoa opetettuja ilmaisuja			"Älä mene vielä ulos"		
"Mitä kuuluu? Minä en ymmärrä. Voitko auttaa?"			"Laita liimapuikon korkki tiukasti kiinni"		
"Minulla on..Minä olen..."			ymmärtää yksinkertaisia adjektiiveja		
osaa keskeisintä sanastoa esim.			suuri, pieni, kylmä, kuuma, kuiva, märkä		
kysymyssanat: mikä? missä? mitä?					
yksinkertaiset adjektiivit (suuri-pieni, kuuma-kylmä,					
pitkä-lyhyt)					
ruumiinosat					
ruuat, vaatteet					
perusverbit (syödä, nukkua, lukea, istua, olla)					

PUHUMINEN

Harjoit	Osaa
telee	
pvm	pvm

KUULLUN YMMÄRTÄMINEN

Harjoit	Osaa
telee	
pvm	pvm

TAITOTASO A2 Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kertonta

A 2.1. Peruskielitaidon alkuvaihe		A 2.1. Peruskielitaidon alkuvaihe	
osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein		pystyy ymmärtämään usein toistuvia	
Äiti ei puhu suomea. Sisko on Leppävaaran koulussa.		adjektiiveja (likainen, puhdas, matala, leveä)	
Minulla on oma huone. Pikkuveli häirii.		paikanmääreitä (edessä, takana, tuolla, täällä)	
selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista		vastakohtia (hidas-nopea, puhdas-likainen)	
Bussikortti ei toimi. Minun pipo on hävinnyt.		ymmärtää käsitteitä sisältäviä ohjeita, mutta tarvitsee vielä toistoa	
Vatsa on kipeä. Mitä tuli läksyksi? Voitko avata oven?		"Vie peli keskimmaiselle hyllylle"	
osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee		ymmärtää leikki-/peli-idean	
tarvoin ylläpitämään pidempää keskustelua		kuuntelee ja ymmärtää luettua satua/lastenohjelmia/lauluja	
leikin tai esityksen suunnittelu "voitko tehdä näin? ei voi"		yksinkertaisen viestin ymmärtäminen ryhmässä edellyttää	
opettajan "haastattelu": "Onko sulla lapsia? Kuinka vanha		normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua yleiskielistä puhetta,	
sinun tyttö on? Mikä se n nimi on?"		joka usein täytyy lisäksi toistaa henkilökohtaisesti	
osaa helposti ennakoitavan perussanaston		ymmärtää lyhyiden yksinkertaisten itseään kiinnostavien	
päivittäin toistuvat tilanteet sujuvat ja niistä osaa keskustella		keskustelujen ja viestien ydinsisällön	
ajanmääreet: tanaan, eilen, ensi viikolla			
paikanmääreet: edessä, takana, päällä, alla, sivulla			
yhtä monta, liian vähän, noita keltaisia on enemmän			
asuminen: kerrostalo, hissi, Entresse/Sello tms.			
paikkakunnan keskeiset paikat, kirjasto			
vaikeammat kysymykset: kuka? miksi? milloin?			
osaa kertoa menneistä tapahtumista			
"Mä olen käynyt lintsillä"			
"Mä voitin Jussin juoksussa", "Mä olin eilen kipeä"			
"Voin tulla ulos kohtal", "Mun pitää eka syödä"			
"Mä maalaan ensin ja siit teen tän palapelin"			

--	--	--	--	--	--

PUHUMINEN

Harjoit-	Osaa
telee	
pvm	pvm

KUULLUN YMMÄRTÄMINEN

Harjoit-	Osaa
telee	
pvm	pvm

A 2.2. Kehittyvä peruskielitalto			A 2.2. Kehittyvä peruskielitalto		
osallistuu rutiinimaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeistä asioista			ymmärtää pidempiä moniosaisia ohjeita		
osallistuu ryhmässä käytävään keskusteluun			"Hae kaapista sakset ja tuo ne minulle!"		
osaa selittää pelin ja leikin säännöt			"Rakenna palikoista torni, jossa on yksi palikka enemmän kuin minun tornissani!"		
pystyy selittämään syy ja seuraus suhteet: "Poika itkee, koska ilmapallot karkaa"			ymmärtää tavallisen sanaston ja hyvin rajallisen joukon idioomeja		
osaa kuulemansa tai näkemänsä perusteella kertoa juonen lisäksi myös yksityiskohtia			käydä kalassa, marjassa, sienessä, lääkärissä		
osaa luokitella ja vertailla			arkipäivän sanonnat		
"Mun auto on nopeampi"			pyetyy tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen (pikkuisen laajempi kun välitön minä)		
"Kissa on eläin"			opetustuokiassa käsiteltävät aiheet, esimerkiksi karhu on talviunilla, liikennesäännöt		
käyttää jonkin verran idioomaattisia ilmaisuja					
"Kävin lääkärissä", "Mikä sua ottaa päähän?"					
"Tulin kalasta"					
osaa laajan, usein toistuvan perussanaston					

Materiaali on tuotettu Espoon Suomenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä Opetushallituksen hankerahoituksella.
 Tekijät: Katjamaria Halme, Astrid Kauber, Anita Paatelma, Aira Rynänen-Ahvensalmi, Taru Venho

KUVAJUTTU

Lapsen nimi: _____

Päivämäärä: _____

Päiväkoti/koulu: _____

Lomakkeen täyttäjä: _____

Lapsen kanssa järjestetään kahdenkeskeinen arviointihetki 2 kertaa vuodessa: alkukartoitus ja seuranta puolen vuoden päästä.

Tutustu tehtävistöön etukäteen, jotta voit **joustavasti mukauttaa keskustelun vaikeustasoa** lapsen kielitaidon mukaan. Taitavien lasten kanssa voit aloittaa suoraan tasosta A2, vasta-alkajien kanssa ei tehdä koko tehtäväsarjaa. Tee vuorovaikutustilanteesta mahdollisimman luonnollinen ja yritä saada lapsi puhumaan mahdollisimman vapautuneesti. Ota mukaan arviointitilanteeseen värikynät. Nauhoita lapsen puhe tai pyydä työparia kirjaamaan se ylös sellaisenaan.

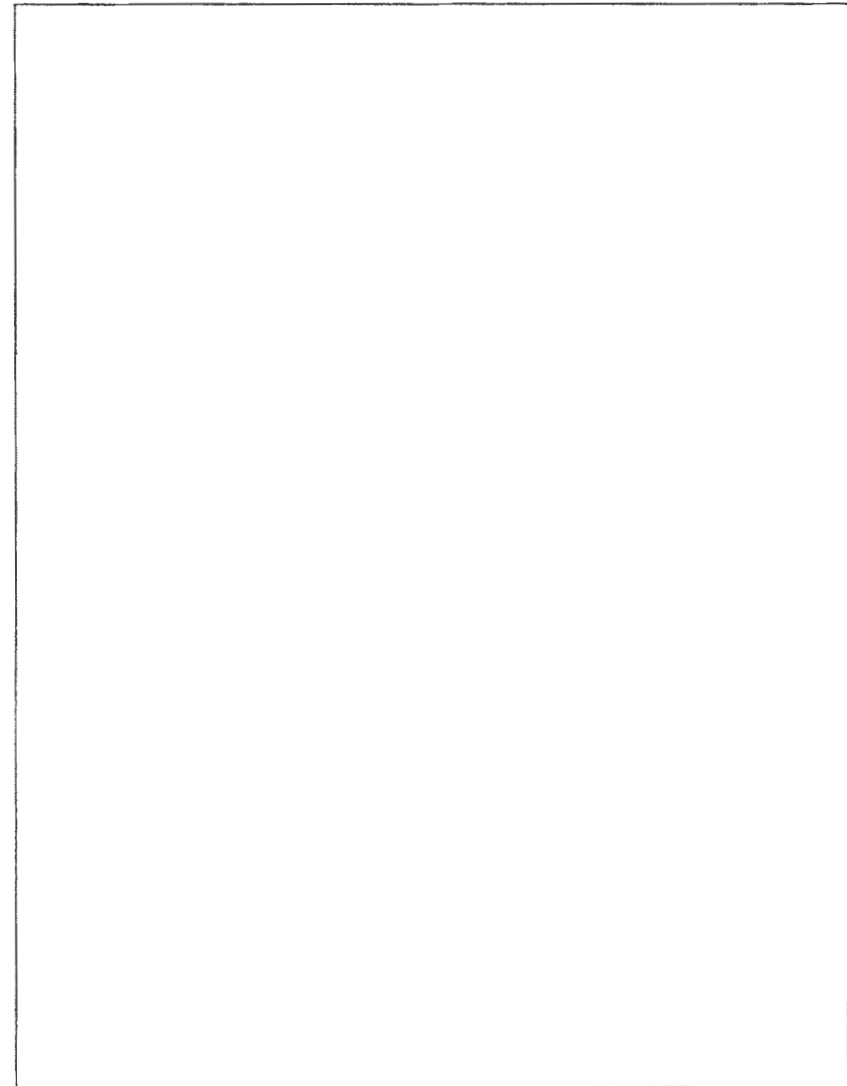
A. Lapsen haastattelu/vuorovaikutuksellinen tilanne

- Hei! Mitä sinulle kuuluu?
- Mitä kivaa olet tehnyt tänään?
- Mitä teit viikonloppuna/eilen kotona?
- Mitä koulussa/päiväkodissa on hauskaa?
- Mistä et pidä?
- Kuka on paras kaverisi/mitä teette yhdessä?
- Mitä leikit koulun/päiväkodin pihalla?
- Milloin sinulla on syntymäpäivä?
- Mistä ruoasta sinä pidät?
- Kysy sinä minulta jotain!

B. Kuvasta kertominen ohjatusti

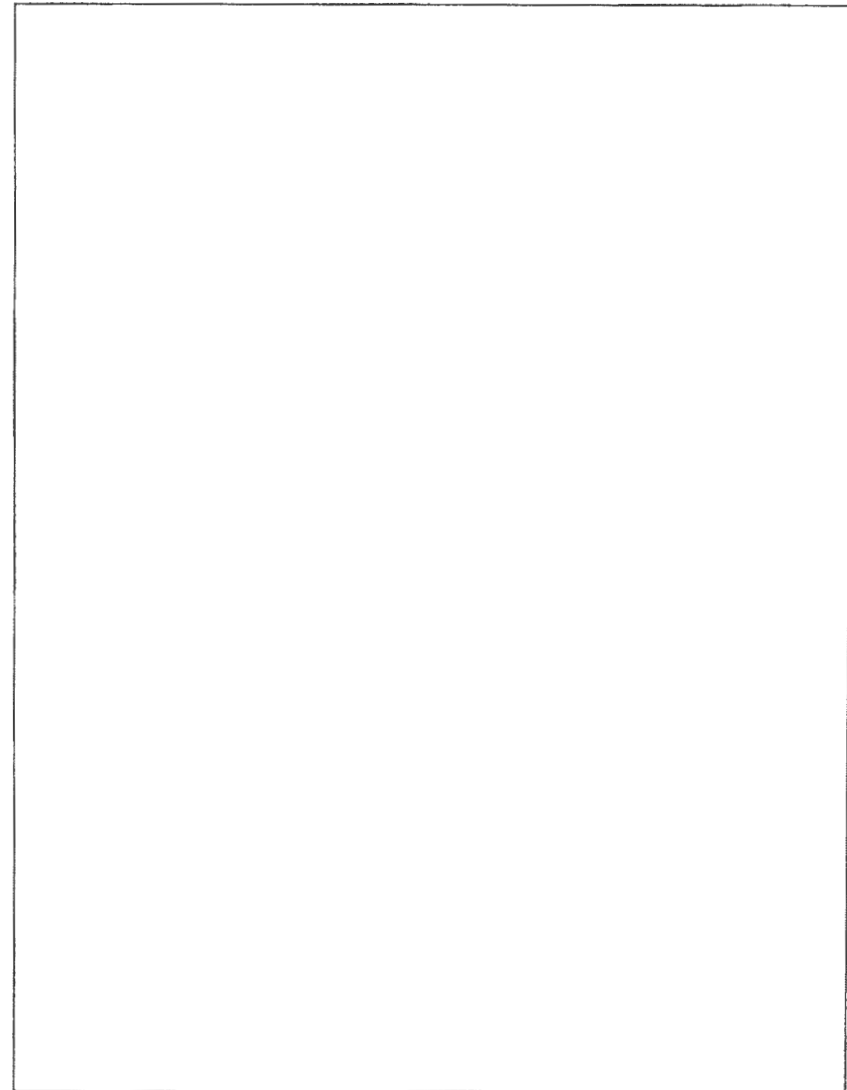
A 1.1. - 1.2.

1. Näytä pallo.
2. Näytä aurinko.
3. Näytä auto.
4. Näytä vauva.
5. Onko kuvassa puu?
6. Näkykö kuvassa junaa?
7. Näytä, kenellä on jäätelö?
8. Mikä tämä on? (opettaja osoittaa - reppu, kukka, jäätelö, puu, penkki)
9. Väritä pallo punaiseksi.
10. Väritä aurinko keltaiseksi.
11. Tässä on lentokone. Ympyröi se.
12. Piirrä hiekkalaatikkoon pallo.
13. Kuinka monta autoa tiellä on?
14. Kuinka monta ilmapalloa kuvassa on?

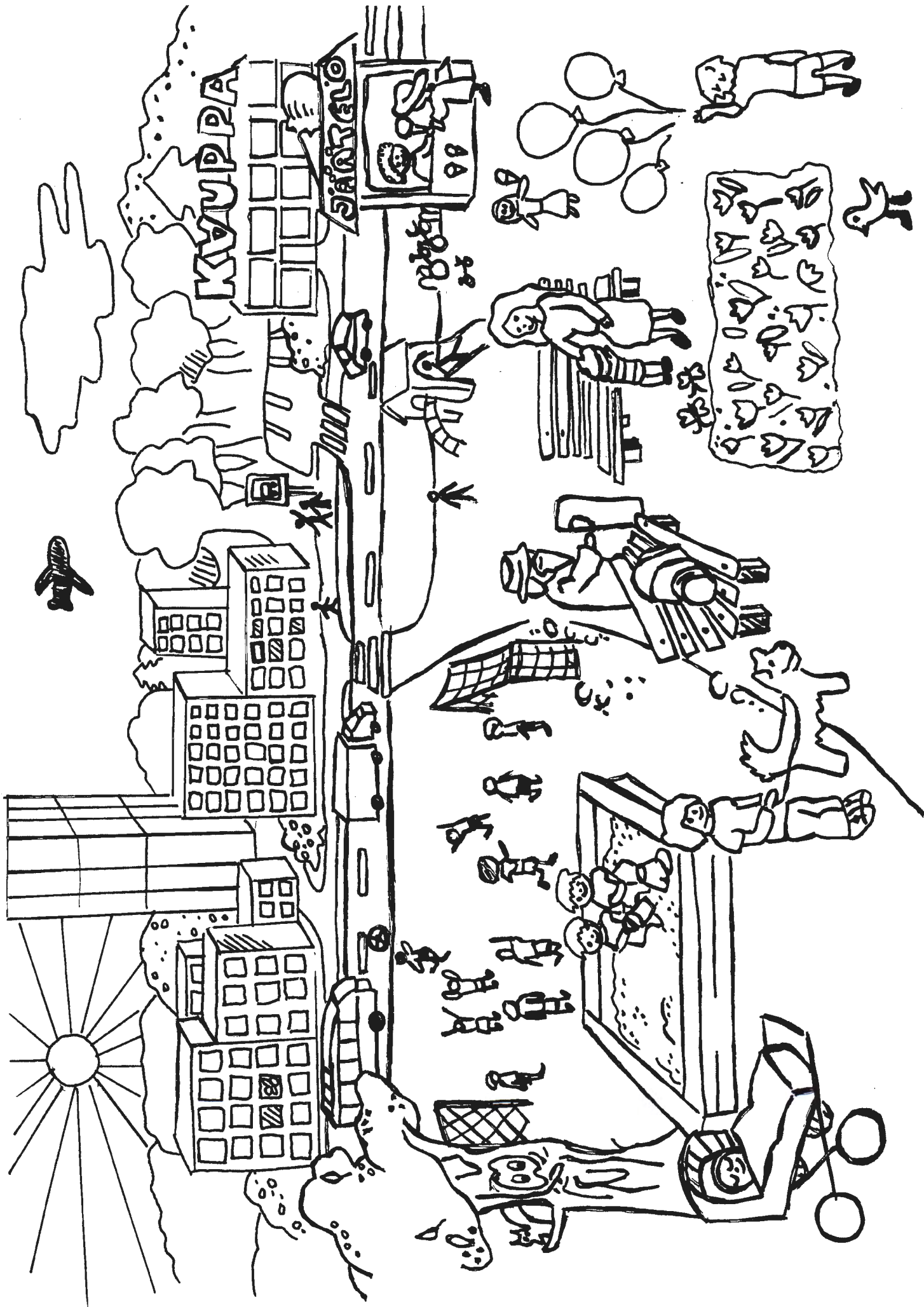
A 1.3.

1. Kuinka monta lasta pelaa jalkapalloa?
2. Mitä vauva tekee?
3. Mitä lapset tekevät hiekkalaatikolla?
4. Millainen paita pojalla on? (opettaja osoittaa raitapaitaista poikaa)
5. Millainen mies on?
6. Mitä hän tekee?
7. Väritä linja-auto (bussi) siniseksi ja kuorma-auto vihreäksi.
8. Kerro minulle, missä orava istuu?
9. Kerro minulle, missä lintu on?
10. Kerro minulle, missä reppu on?
11. Missä vanha mies seisoo? (jos lapsi ei osaa vastata, opettaja voi pyytää lasta jatkamaan lausetta: vanha mies seisoo penkin ...)
12. Piirrä puun alle iso ja pieni kivi.
13. Kuvassa ovat koira ja orava. Mitä eläimiä kuvassa ei ole?
14. Näytä äiti, vauva ja isoisä.
15. Mitä leluja sinulla on?
16. Mitä hassua kuvassa on?

A 2.1. - 2.2.

1. Mitä peliä lapset pelaavat?
2. Mitä tarvitset silloin kuin pelaat jääkiekkoa? Mitä vielä?
3. Kenen koira tämä on?
4. Kuvassa on polkupyöriä. Mikä pitää olla päässä, kun ajat polkupyörällä?
5. Tämä pikkupoika näyttää itkevän. Keksitkö syyn, miksi hän itkee?
6. Kuka lohduttaa lasta?
7. Löydätkö kuvasta vaaratilanteen?
8. Miksi tiellä ei saa leikkiä?
9. Mistä olisi turvallisinta ylittää katu? Mikä se on nimeltään?
10. Miksi ihmiset ovat bussipysäkillä?
11. Kuvassa on jäätelökioski. Mistä jäätelöstä sinä tykkäät?
12. Näytä korkein kerrostalo.
13. Millaisessa talossa sinä asut?
14. Näytä kuvasta vanhin ja nuorin ihminen.
15. Kuvassa on lentäviä eläimiä. Sano eläimiä, jotka osaavat lentää?
16. Tämä puu on koivu. Tiedätkö muita puiden nimiä?
17. Sininen, punainen ja keltainen ovat värejä. Paita, housut ja hame ovat _____.
18. Luettele erilaisia kulkuneuvoja.
19. Mikä vuodenaika kuvassa näyttää olevan?
20. Mistä tiedät, että kuvassa on kesä/kevät?
21. Ihmiset käyttävät kuvassa kesävaatteita. Millaisia talvivaatteita tiedät?
22. Mistä aineesta penkin voisi rakentaa?
23. Kuka kuvan henkilö haluaisit olla? Miksi?

ESKO-TEHTÄVÄT
- esiopetuksesta kouluun

ESKO- tehtävät (esiopetuksesta kouluun) on osa OPETUSHALLITUKSEN RAHOITTA-MAA KEHITTÄMISHANKETTA, jossa tavoitteena on MONIKULTTUURISUUSTAITOJEN KEHITTÄMINEN KOULUYHTEISÖSSÄ (MOKU).

Toiminnan kohderyhmät ovat (opetustoimen alainen) esiopetus, perusopetus ja lukiokoulutus sekä erityisesti nivelvaiheet esiopetuksesta perusopetukseen sekä perusopetuksesta lukiokoulutukseen.

Turun Varissuon alueen työryhmä haluaa kiittää ESKO- hankkeen saamista tuesta Opetushallitusta, Turun kasvatus- ja opetustointa, Turun yliopiston Turun normaali- koulua, sekä MOKU-hankkeen Turun alueen koordinaattoria Johanna Järvistä.

ESKO-tehtävät löytyvät:

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/monikulttuurisuustaitojen_kehittaminen_kouluyhteisossa

www.moped.fi.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Turun yliopisto
University of Turku

Turun kaupungin Varissuon alueen esi-, alku-, luokan- ja erityisopettajat, 2010

Työryhmä:

Turun normaalikoulu: Annele Laaksonen & Anitta Juhala-Jolkkonen

Varissuon koulu: Sanna Hirvensalo, Tuija Salminen & Marianne Suominen

Päiväkodit (esiopetus): (Hintsankuja, Koukkarinkatu, Orminkuja, Piinokankatu)

Tiina Kanerva, Lasse Ahvenniemi, Satu Mäkilä, Mervi Nyström, Tuire Rauma & Sari Vanha-Perttula

Kuvittanut: Tuire Rauma

ESKO-tehtävät esiopetuksesta kouluun

Päiväkodit ja koulut tukevat lasten hyvinvointia tarjoamalla lapsille suotuisat kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytykset yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esi- ja alkuopetuksen yhteisiä opetussuunnitelmien kasvatuksellisia painotuksia ovat oppimaan oppimisen taidot, kuten ajattelu, sosiaaliset taidot ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.

ESKO on kaksiosainen. Esikoulun opettaja toimittaa ESKO- tehtävät kouluun lapsen tulevalle luokanopettajalle. Tehtävien tarkoitus on omalta osin edesauttaa kouluun siirtymistä. Ensimmäinen osa ESKO:sta (Esiopetus- tehtävät) tehdään esiopetusvuoden aikana huhti-, toukokuussa ja toinen osa (Koulun tehtävät) tehdään koulussa elo-, syyskuun aikana. Lapsi aloittaa tehtävien tekemisen esiopetuksessa tutussa ympäristössä ja jatkaa niiden tekemistä koulussa. Jokainen lapsi tekee tehtävät annettujen ohjeiden, omien taitojensa ja kykyjensä mukaan ja näin jokainen saa kokea onnistumista. Onkin tärkeää, että tehtävät ovat lapsensa itsensä tekemiä ja ne jäävät sellaiseksi. Niitä ei pisteytetä eikä korjata. Osa tehtävistä voidaan tehdä ryhmässä, osa yksilöllisesti.

Lapsi näyttää tulevalle opettajalleen, mitä hän on tehnyt esiopetuksessa ja kun koulunkin tehtäväosiot on tehty, lapsi saa ESKO- tehtävät itselleen muistoksi esiopetusvuodesta ja ensimmäisestä kouluvuodesta. Vanhemmat täyttävät ESKO:n alkusivun yhteistyössä esikoulun opettajan kanssa. Samalla vanhemmat näkevät lapsensa tekemät tehtävät ja ovat mukana alusta alkaen yhteistyössä.

ONNISTUMISEN ILOA - TEKEMISEN RIEMUA!

Esko 1sivut 7-27

Esko 2sivut 29-46

MINÄ ESKARISSA JA KOULUSSA

Nimi: _____

Tyttö: _____ / Poika: _____

Syntymäaika: _____

Huoltaja: _____

Sisarukset: _____

Äidinkieli: _____

Kotikieli: _____

Osoite: _____

Puh.: _____

Päiväkoti: _____

Esikoulun opettaja(t): _____

Lasta kiinnostavat asiat: _____

Koulun nimi: _____

Luokka: _____

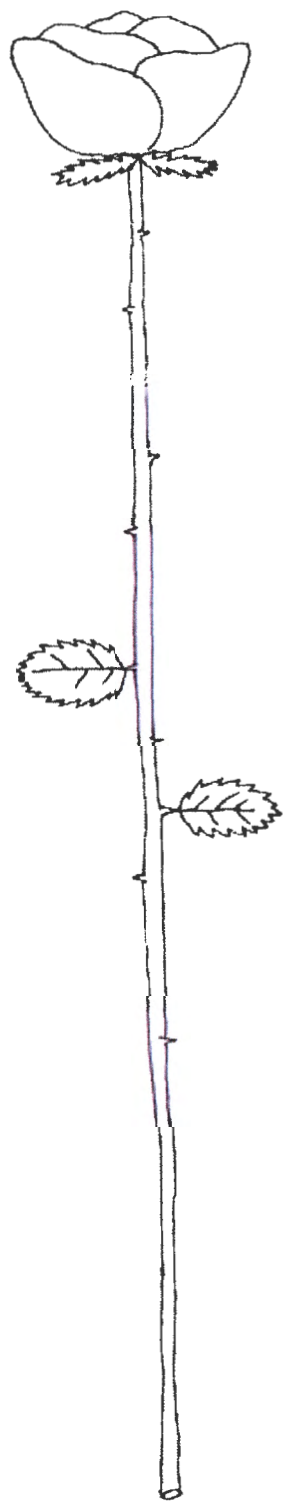
Päivämäärä: _____ / _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

ESIOPETUSTEHTÄVÄT

PIIRRÄ OMA KUVASI

Etu- ja sukunimi

ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄT

Sisältö:

1. KIELEN TAIDOT

1.1 Tunnista alkuääne.....	11
1.2 Riimittele.....	12
1.3 Tunnista tavujen määrä.....	13
1.4 Tunnista ala- ja yläkäsite.....	14
1.5 Kuuntele, mikä puuttuu.....	15
1.6 Löydä tarinaan sopiva kuva.....	16

2. MATEMAATTINEN AJATTELU

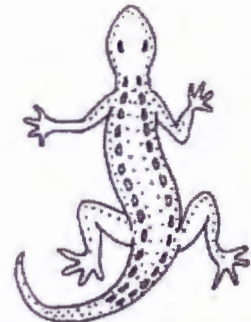
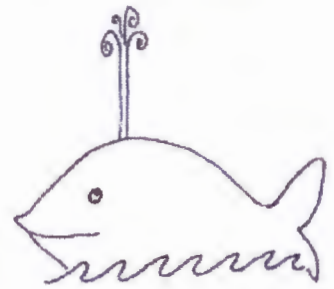
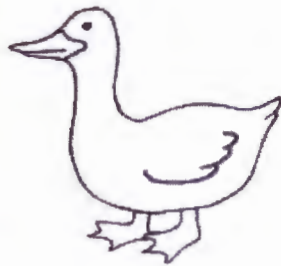
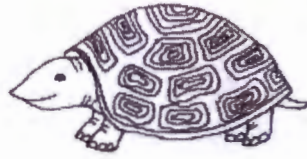
2.1 Vertaile ja väritä.....	17
2.2 Etsi kuvasta määrä ja löydä vastaava luku.....	18
2.3 Vertaile lukumääriä.....	19

3. MOTORIIKKA

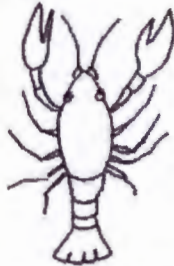
3.2 Kulje kynällä.....	20
3.2 Jatka sarjaa (oikea- ja vasenkätisille oma tehtävä).....	21-22
3.3 Väritä ohjeen mukaan.....	23

4. TEHTÄVIEN OHJEET.....	24-27
--------------------------	-------

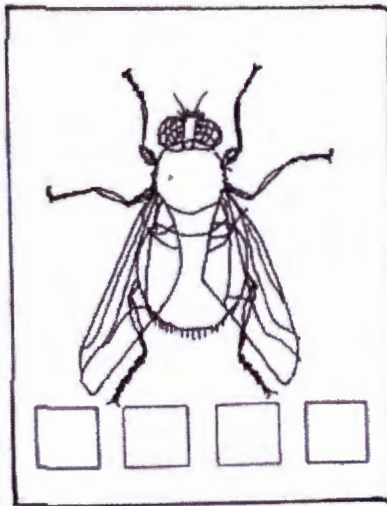
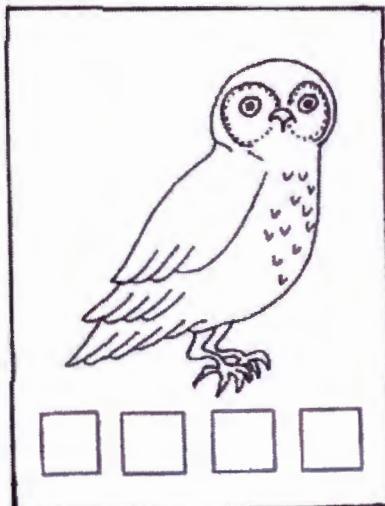
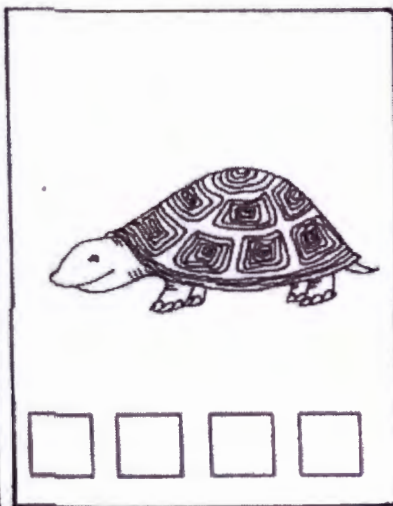
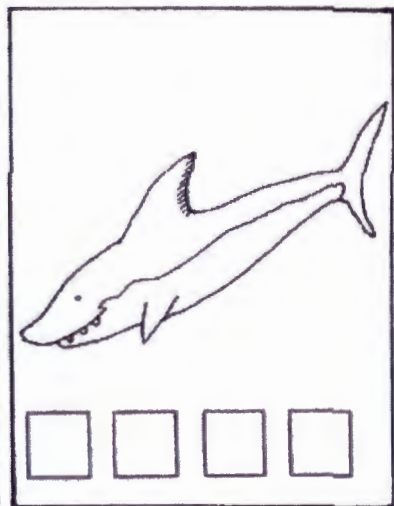
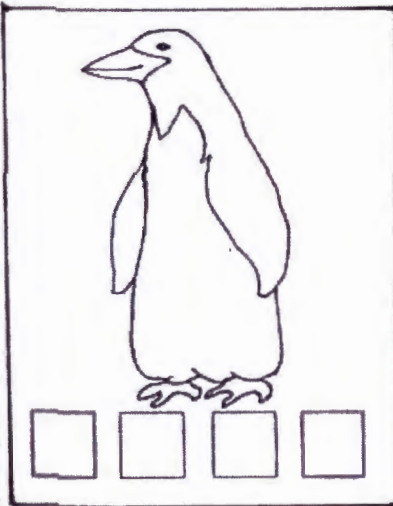
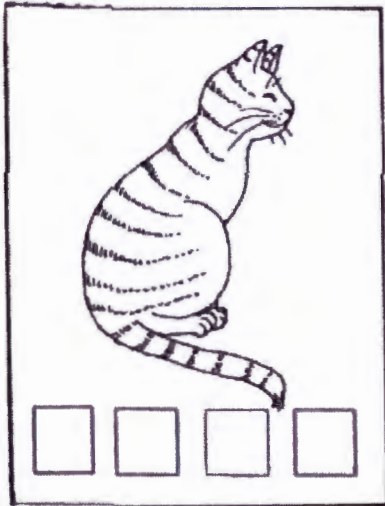
Tunnista alkuäännne

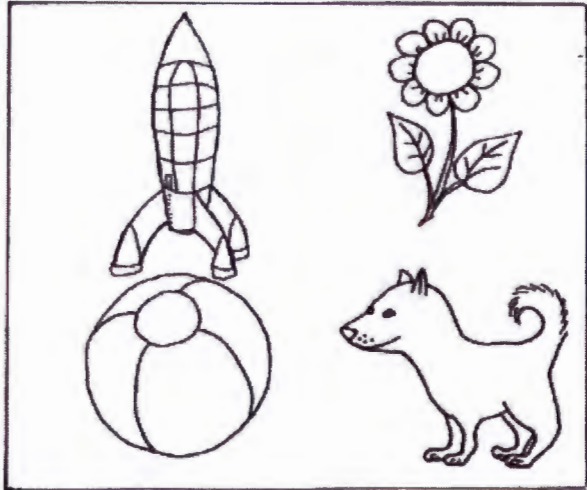
Riimittele

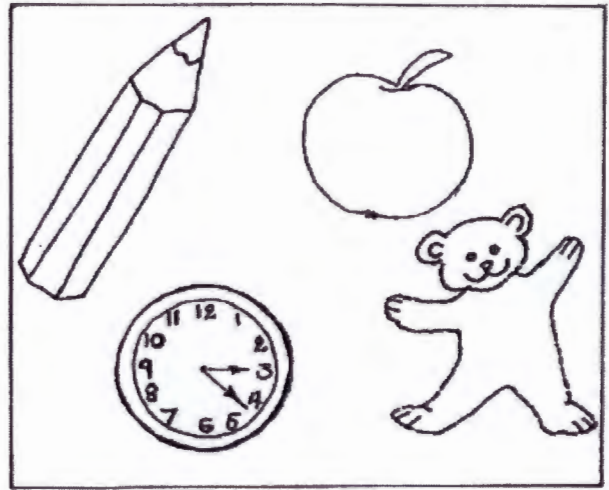
Tunnista tavujen määrä ja väritä vastaava määrä ruutuja

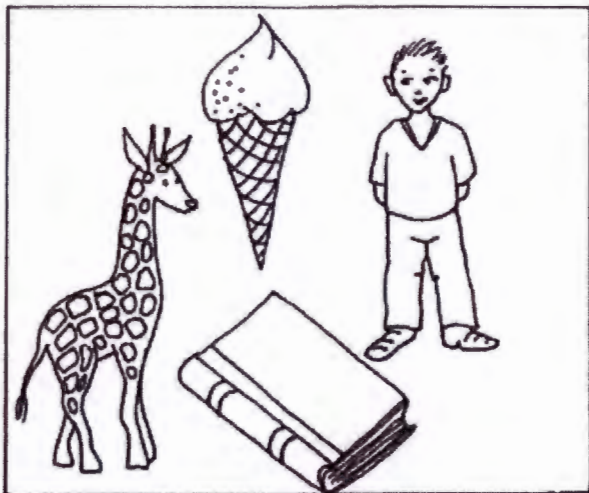
Tunnista ala- ja yläkäsite

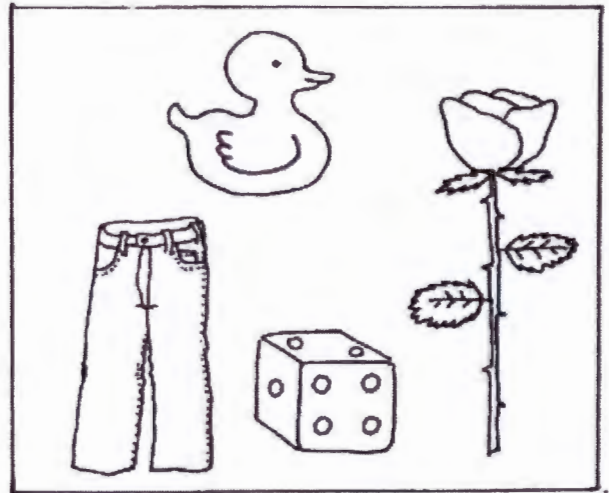
Eläin

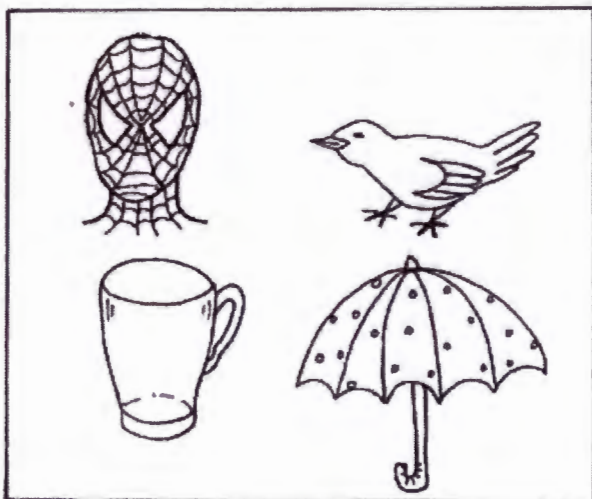
Lelu

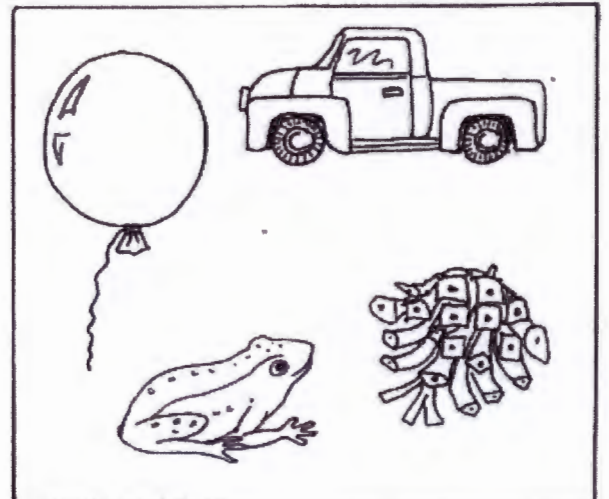
Ihminen

Vaate

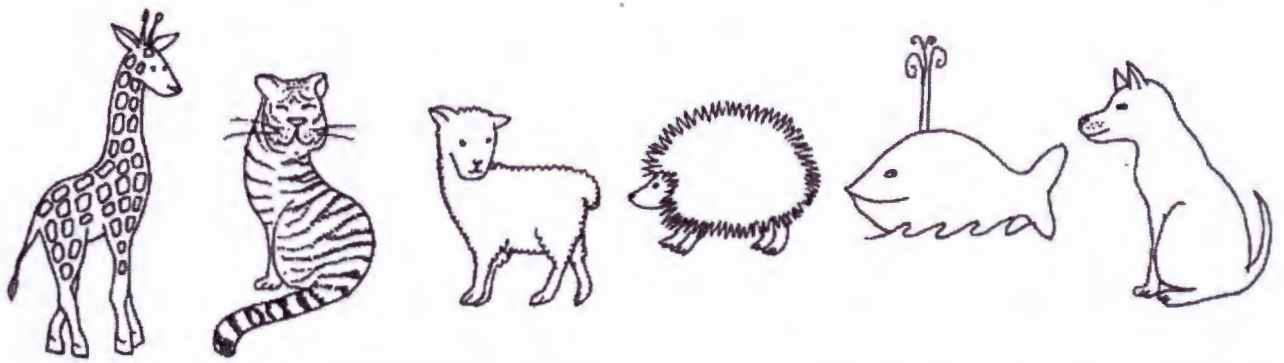
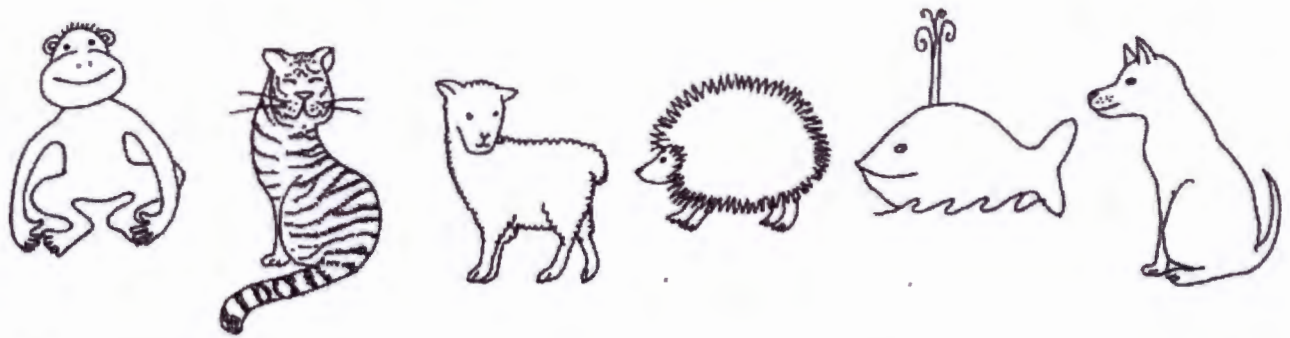
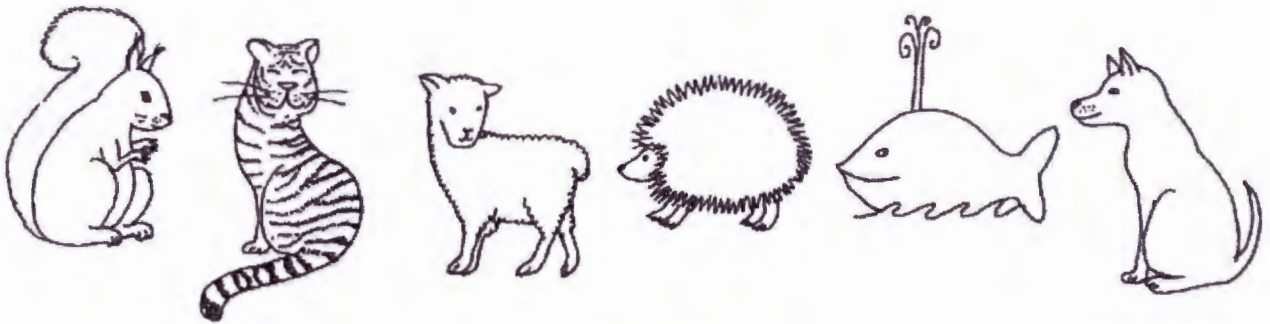
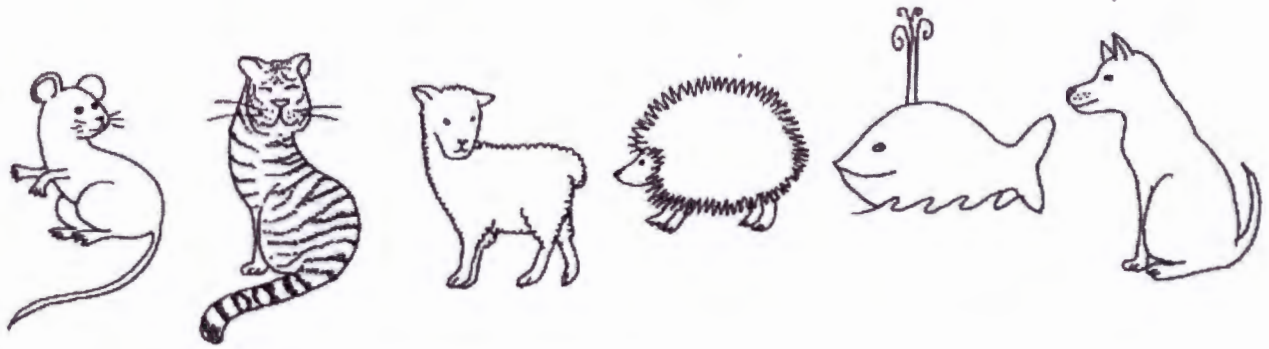

Astia

Ajoneuvo

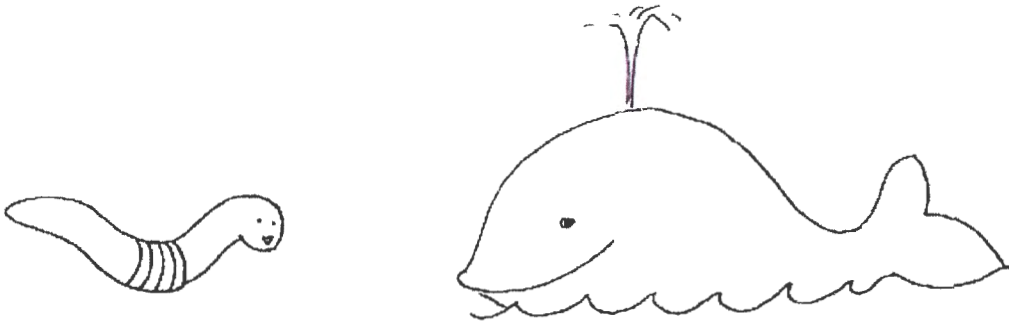
Kuuntele, mikä puuttuu

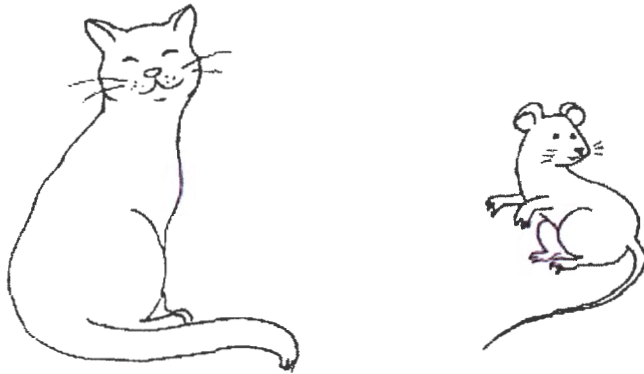
Löydä tarinaan sopiva kuva

Vertaile ja väritä

Suurempi

Painavampi

Nopeampi

Kevyempi

Etsi kuvasta oikea määrä ja löydä vastaava luku

1 2 3 4

4 5 6 7

2 3 4 5

5 6 7 8

3 4 5 6

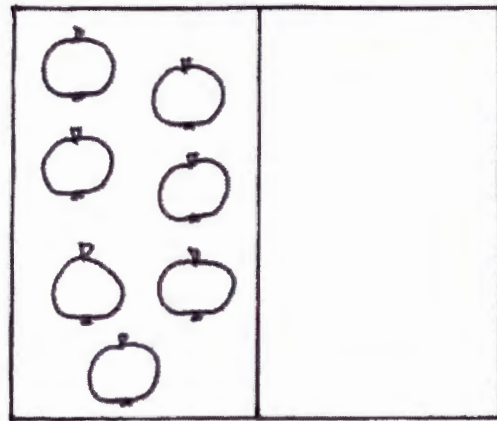
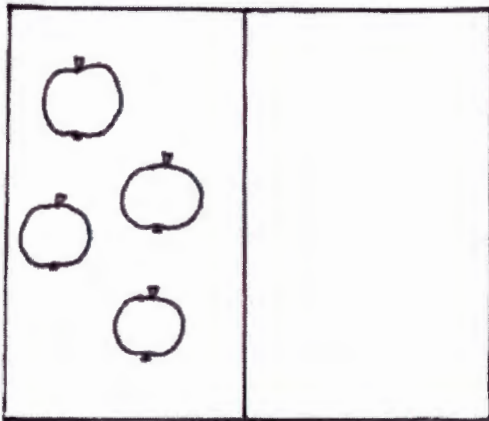
6 7 8 9

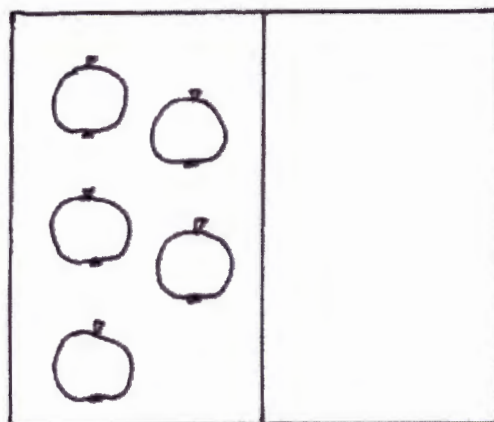
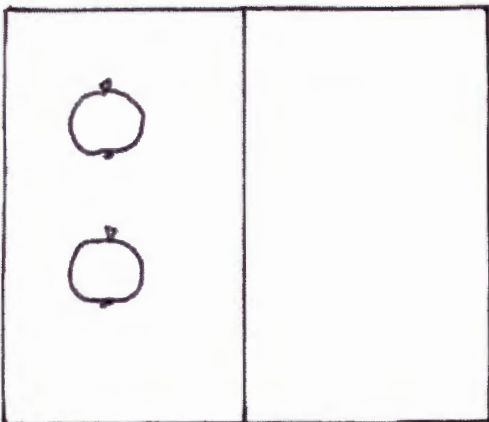
7 8 9 10

Laske kuinka monta
Ympyröi oikea vaihtoehto

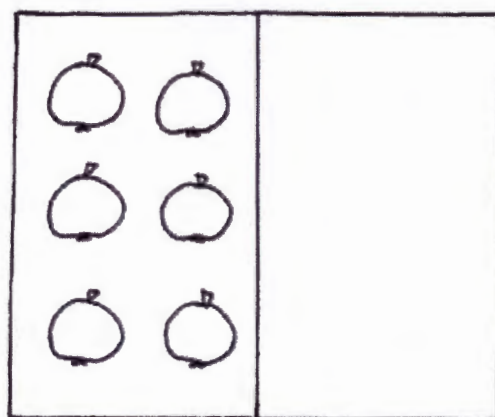
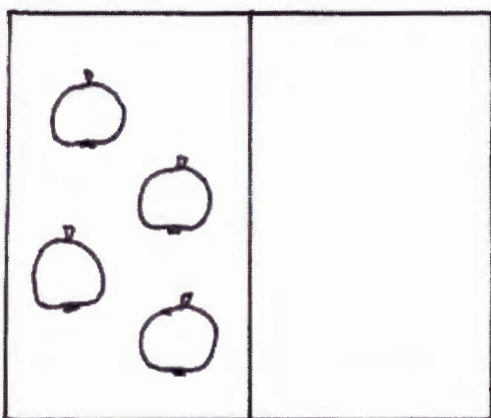
Vertaile lukumääriä

Piirrä yhtä monta

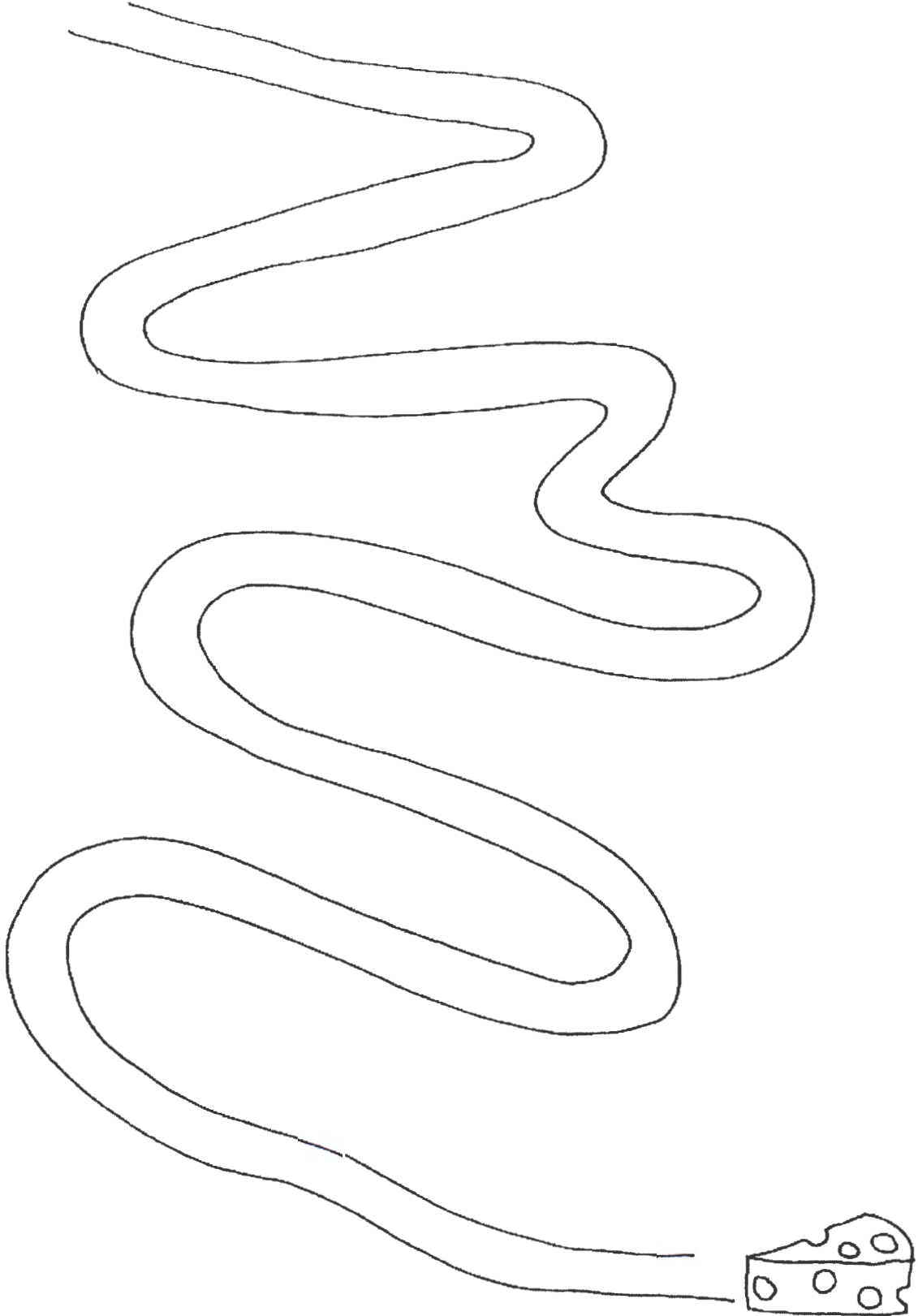

Piirrä yksi enemmän

Piirrä yksi vähemmän

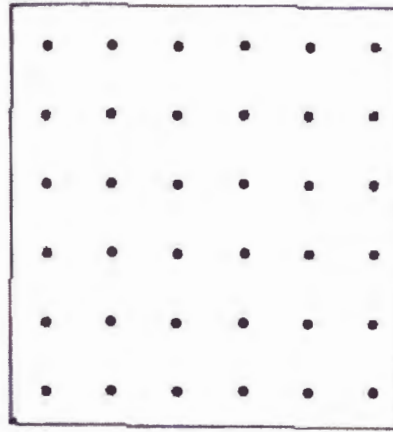
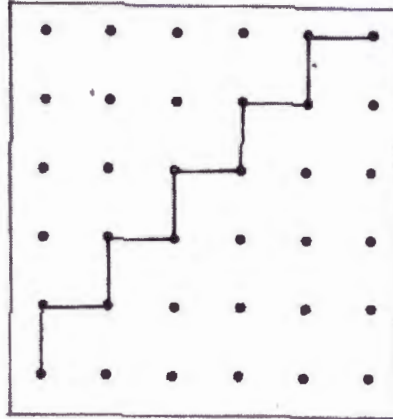
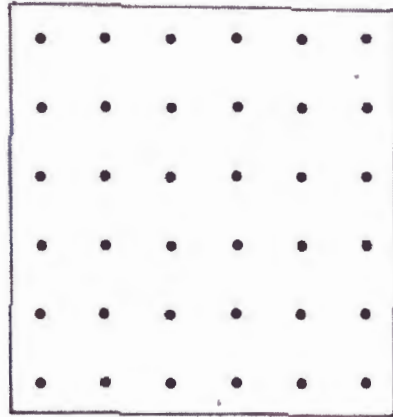
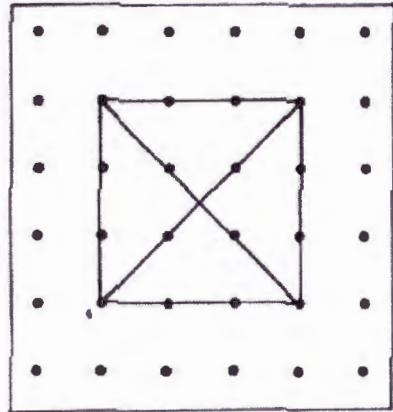
Kulje kynällä

Huom. oikeakätiselle

Jatka sarjaa

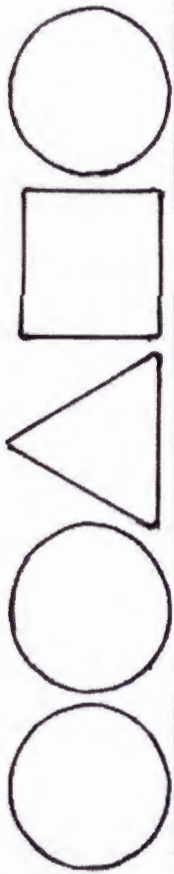

Piirrä samanlainen

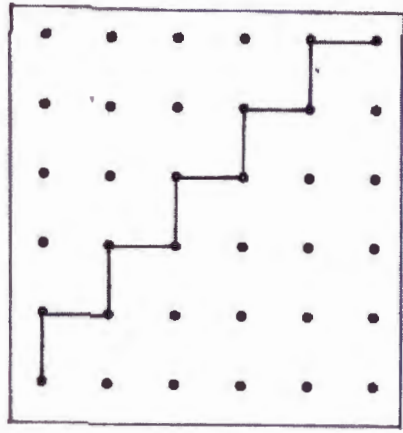
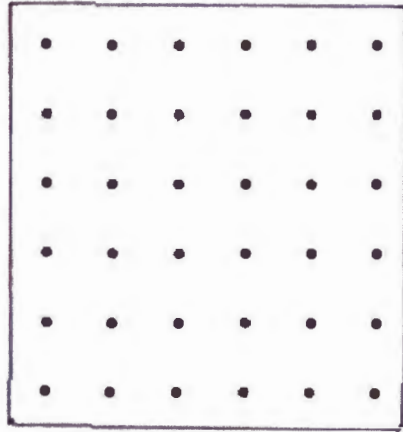
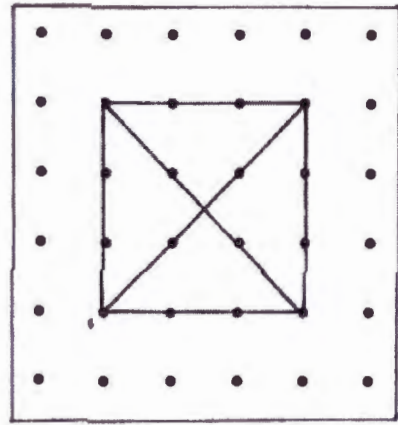
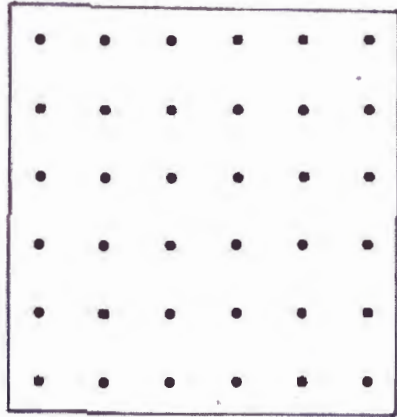

Täydennä puuttuvat numerot

Huom. vasenkätiselle

Jatka sarjaa

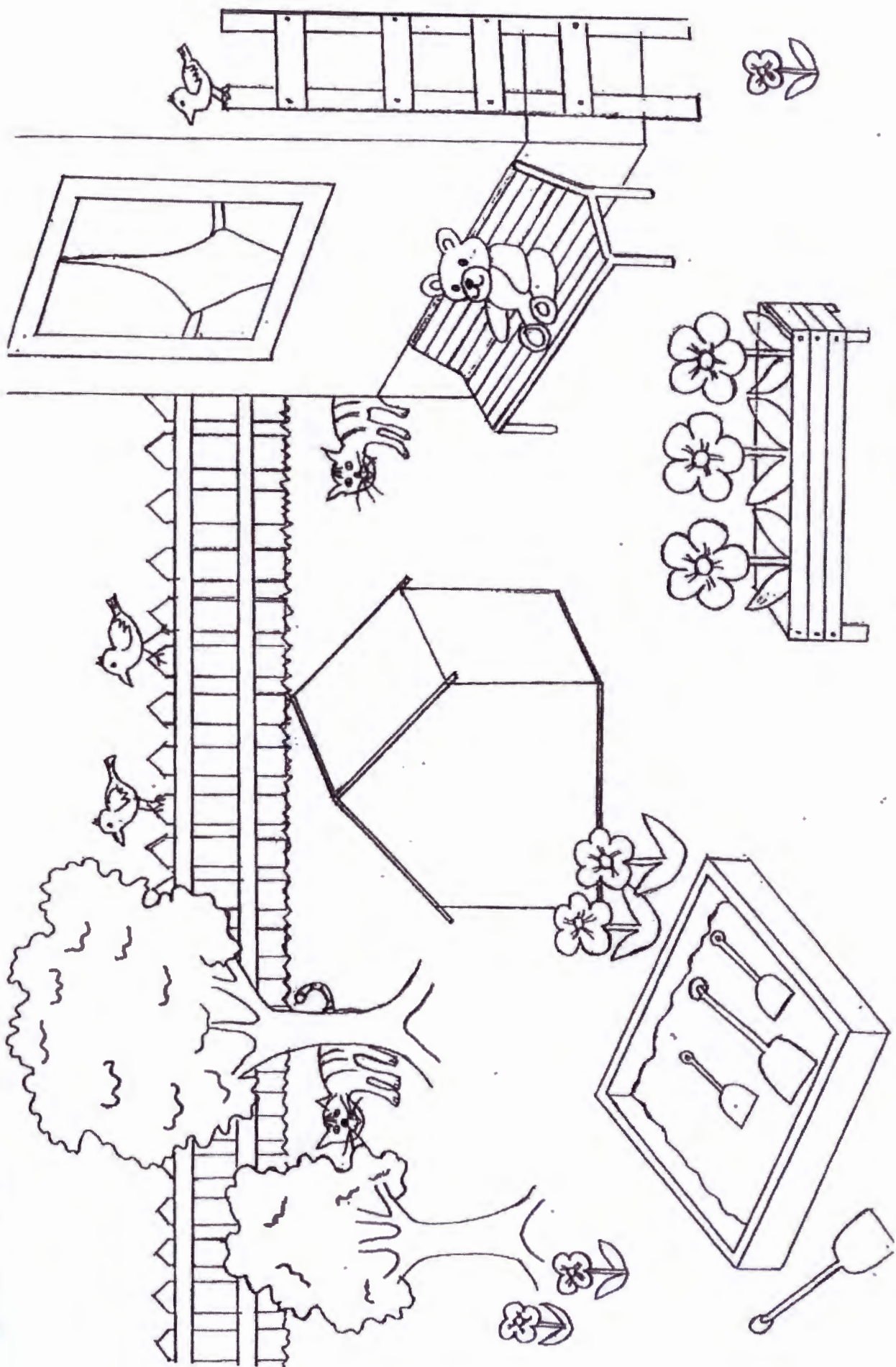

Piirrä samanlainen

Täydennä puuttuvat numerot

Väritä ohjeen mukaan

OHJEITA ESIOPETUKSEN TEHTÄVIIN

KIELEN TAIDOT

1. TUNNISTA ALKUÄÄNNE s. 11

Katso tämän sivun ylintä riviä. Ensimmäisessä kuvassa on **kissa**. Millä äännteellä sana kissa alkaa? (Halukas lapsi voi vastata). Oikein. Sana kissa alkaa **k**-äännteellä.

Vieressä on kolme muuta kuvaa. Kuvassa on **leppäkerttu, kilpikonna ja tiikeri**. Näiden kolmen kuvan joukossa on yksi kuva, jonka alussa kuuluu myös **k**-äänne. Piirrä rasti sen kuvan alle, jonka alussa kuuluu myös **k**-äänne.

Nyt tehdään lisää tällaisia tehtäviä. Kuuntele, millä äännteellä sanat alkavat. Vastauksia ei sanota enää ääneen, vaan jokainen lapsi tekee tehtävät itse.

(Esiasteen opettaja sanoo kuvien nimet ja lapsen tehtävänä on piirtää rasti oikean kuvan alle).

2. RIIMITTELE s. 12

Katso ylimmän rivin ensimmäistä kuvaa. Mikähän kuva se on?

(Lapselle näytetään aidan kuvaa. Halukas lapsi voi vastata. Se on **aita**. Käydään kaikkien rivien ensimmäiset kuvat läpi samalla tavalla: **kukka, suu takki, tossu, lukko**).

Seuraavaksi sinun tehtäväsi on etsiä samalta kuulostavia sanoja rivi kerrallaan. Mikä kuulostaa samalta kuin **aita**? Onko oikea vaihtoehto **orava, paita vai tähti**? Piirrä rasti sen kuvan kohdalle, joka kuulostaa lähes samalta kuin **aita**. Seuraavalla rivillä ensimmäisenä kuvassa on **kukka**. Mikä seuraavista sanoista kuulostaa lähes samalta kuin **kukka**? Onko oikea vaihtoehto **sukka, apina vai lammas**? Piirrä rasti sen kuvan alle, joka kuulostaa lähes samalta kuin **kukka**.

3. TUNNISTA TAVUJEN MÄÄRÄ s. 13

Sivun yläreunassa näet kissan. (Opettaja taputtaa lapsen kanssa tavuittain sanan **kissa**. Nyt kysytään lapselta, montako taputusta kuului sanassa **kissa**. Halukas lapsi voi vastata).

Aivan oikein. Sanassa **kis-sa** on kaksi tavua, siis kaksi taputusta.

Kuvan alla on ympyröitä. Väritä niin monta ympyrää kuin sanassa **kis-sa** on tavuja. Seuraavaksi teetkin tehtävät itse.

(Opettaja sanoo sanan ja lapsi miettii hiljaa mielessään, kuinka monta taputusta sanasta tulee eli kuinka monta tavua sana sisältää. Sen jälkeen lapsi

värittää yhtä monta ympyrää kuvan alapuolelta kuin tavuja löytyi. Seuraavaksi opettaja sanoo sanan **pingviini ja kysyy**, kuinka monta taputusta (tavua) tulee sanasta **pingviini**)?

4. TUNNISTA ALA- JA YLÄKÄSITE s. 14

Tällä sivulla näet laatikoita, joiden sisällä on erilaisia kuvia. Ensimmäisessä laatikossa on **raketti, kukka, pallo ja koira**. Mikä näistä on eläin? Piirrä rasti sen kuvan alle. Seuraavissa kuvissa sinun tehtäväsi on etsiä ja rastittaa **lelu, ihminen, vaate, astia ja kulkuneuvo**.

5. KUUNTELE, MIKÄ PUUTTUU s. 15

Tällä sivulla näet paljon kuvia. Katso sivun ylintä riviä, jossa ensimmäisenä kuvana on **hiiri**. Laita sormi tuon hiiren kohdalle. Hiiren vieressä on **tiikeri, lammas, siili, valas ja koira**.

(Opettaja sanoo uudelleen kuvat, mutta jättää yhden kuvan sanomatta. Lapsi kuuntelee tarkasti, mikä kuva jää sanomatta. Opettaja sanoo: **hiiri, tiikeri, lammas, valas, koira**. Mikä kuva jäi sanomatta? Halukas lapsi voi vastata).

Aivan oikein, sanaa **siili ei sanottu**. Piirrä rasti **siili**-kuvan alle, koska se jäi sanomatta. Laita kynä välillä pöydälle.

(Seuraavaksi lapsi katsoo opettajan kanssa riviä, jossa ensimmäisenä on **orava**. Lasta ohjataan laittamaan sormensa oravan päälle. **Oravan** vieressä on **tiikeri, lammas, siili, valas ja koira**. Opettaja sanoo uudelleen eläimet. Lapsi kuuntelee tarkkaan, mitä eläintä opettaja ei sano: **orava, tiikeri, lammas, siili, valas**).

Ota kynä käteen ja piirrä rasti sen kuvan alle, jota ei sanottu (koira).

Apina-rivi...(**tiikeri** jätetään sanomatta).

Kirahvi-rivi...(**valas** jätetään sanomatta).

6. LÖYDÄ TARINAAN SOPIVA SANA s. 16

Opettaja lukee lyhyitä kertomuksia ja tekee kysymyksiä, jotka liittyvät tiettyyn kuvaan.

Lapsi vastaa kysymyksiin piirtämällä rastin oikean kuvan alle. Kuuntele todella tarkasti, sillä kuulet kertomuksen vain yhden kerran.

(Luetaan ensimmäinen kertomus kertaalleen). Katso ensimmäisen rivin kuvia. (Luetaan kysymys kerran).

Piirrä rasti oikean kuvan alle. (Siirrytään seuraavaan kertomukseen, kun kaikki lapset ovat valmiita).

1. Metsässä oli kaunis kesäpäivä. Minna poimi sieniä ja Mikko istui kivellä.

.....
Kysymys: "Mitä Minna keräsi?"

2. Musti-koira oli löytänyt metsästä suuren mehukkaan luun. Musti mielti ja mielti, mihin sen piilottaisi. Lopulta se kaivoi puun taakse suuren kuopan ja hautasi luun sinne.

.....
Kysymys: "Minkä Musti oli löytänyt?"

3. Heidillä on syntymäpäivä. Hän toivoo lahjaksi uutta koulureppua. Äiti nostaa kakun pöydälle ja kiinnittää seinälle ilmapalloja. Juhlat alkavat.

.....
Kysymys: "Mitä äiti kiinnittää seinälle?"

Perheen kouluammut ovat kiireisiä. Lapsilla on aina jotain kadoksissa; toisinaan reppu, lakki, tai jokin muu tärkeä esine on kadonnut. Usein vaatteet tai esineet löytyvät aivan hassuista paikoista. Viime tiistaina Kallen sukka löytyi keittiön astiakaapista.

.....
Kysymys: "Mitä Kalle oli kadottanut?"

MATEMAATTINEN AJATTELU

7. VERTAILE JA VÄRITÄ s. 17

Näet vierekkäin kaksi kuvaa, joista sinun tehtäväsi on värittää se kuva, joka on **suurempi, painavampi, nopeampi, kevyempi**.

8. ETSI KUVASTA MÄÄRÄ JA LÖYDÄ VASTAAVA LUKU s. 18

Näet kuvan, jossa on paljon erilaisia asioita. Kuvan alapuolella ympyröissä on jokin kuvasta poimittu esine tai asia. Sinun tehtäväsi on laskea, kuinka monta ympyrässä olevaa esinettä tai asiaa löydät kuvasta. ympyröi oikea lukumäärä.

9. VERTAILE LUKUMÄÄRIÄ JA PIIRRÄ s. 19

Sinun tehtäväsi on piirtää omenoita ohjeen mukaan: **yhtä monta, yksi enemmän tai yksi vähemmän**.

MOTORIIKKA

10. KULJE KYNÄLLÄ s. 20

Kulje kynällä viivojen välissä niihin koskematta hiiren luota juuston luokse.

11. JATKA SARJAA, (oikea- ja vasenkätisille oma tehtävä) s. 21 – 22

Jatka kuvioita...

Piirrä samanlainen

Täydennä puuttuvat numerot

12. VÄRITÄ OHJEEN MUKAAN s. 23

1. Piirrä suurempaan puuhun kolme omenaa ja pienempään puuhun kaksi omenaa.
2. Väritä penkillä istuva nalle keltaiseksi ja puun takana oleva kissa mustaksi.
3. Piirrä penkin alle pallo.
4. Aidalla on kaksi lintua. Väritä ruskeaksi se lintu, joka on lähempänä omenapuuta.
5. Piirrä leikkimökkiin kaksi ikkunaa ja ovi.
6. Väritä talon ikkunaverhot sinisiksi.
7. Väritä kukkalaatikossa olevat kukat punaisiksi.
8. Väritä suurin hiekkalaatikossa oleva lapio vihreäksi.
9. Piirrä hiekkalaatikon viereen lapsi.
10. Kirjoita nimesi kukkalaatikon alle.